

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**FEDERAL ALMANYA'DAN TÜRKİYEYE DÖNEN
ÖĞRENCİLERDEN ÜNİVERSİTE DÜZEYİNE
GELENLERİN UYUM SORUNLARI**

(ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEKNİK EĞİTİM FAKÜLTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

Mustafa YAĞBASAN

FIRAT ÜNİVERSİTESİ	
Kütüphane	Elazığ
D.A.	1996
Demirbaş No : 77.676	

Tez Yöneticisi

Yrd. Doç. Dr. Abdullah DİKİCİ

**ELAZIĞ
Haziran - 1996**

254

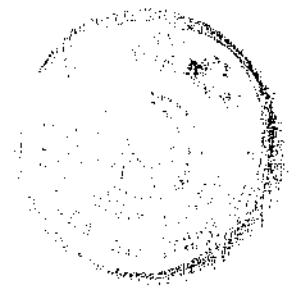
7/1
2016.06.06

T.C. ANAYASASI

"Devlet, yabancı ülkelerde çalışan
Türk vatandaşlarının aile birliğinin,
çocuklarının eğitiminin, kültürel
ihtiyaçlarının ve sosyal
güvenliklerinin sağlanması, anavatanla
bağlarının korunması ve yurda
dönüşlerinde yardımcı olunması için
gereken tedbirleri alır"

(Madde : 62)

I

Bu çalışma tarihinde aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından
oybirliği / oyçokluğu ile Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS
TEZİ olarak kabul edilmiştir.

DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ

(Adı - Soyadı)

(imza)

Başkan :

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

II ÖNSÖZ

Federal Almanya'dan Türkiye'ye kesin dönüş yapan ailelerin, özellikle de onların eğitim çağına gelen çocuklarının yaşadıkları problemler 1980'li yılların başlarından itibaren sık sık gündeme gelmiş ve Türk kamuoyunu uzun süreler meşgul etmiştir.

Esas itibarı ile Türk ekonomisine ve sosyal yaşantısına bilgi ve birikimleri ile katkıda bulunmaları beklenen bu gençlik kitlesinin uyum sorunları içerisinde bulunması ülkemiz için bir kayıptır olarak görülmektedir.

Bir çok araştırma ile bu gençlerimizin ortaöğretim sürecinde yaşadıkları söz konusu uyum sorunları ortaya konulmuştur. Bu araştırmanın amacı; söz konusu bu gençlerimizin ortaöğretimleri sırasında çevreye ve eğitim sistemimize uyumlarında yaşamış oldukları sorunların üniversiteye ne derecede yansıdığı ve özellikle de bir Doğu Anadolu üniversitesinde hangi boyutta olduğunu ortaya koymak ve çözüm önerileri geliştirmektir.

Araştırmanın planlanmasından sonuçlanmasına kadar değerli yardımlarını esirgemeyen tez yöneticisi Yrd.Doç.Dr.Abdullah DİKİCİ hocama , ayrıca tezin belli aşamalarında yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı Prof. Dr. Şadiye G. KÜLAHÇI, Dekan Yardımcısı Doç.Dr. Vehbi ÇELİK, Yrd.Doç.Dr. Mualla BİLGİN, Yrd.Doç.Dr. Mehmet GÜROL hocalarıma, Arş.Gör.Çetin SEMERCİ'ye ve bölümün diğer Öğretim Görevlisi ve Araştırma Görevlisi arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Bütün bunların yanı sıra araştırmaya katılarak görüşlerini belirten bütün öğrenci arkadaşlarıma ve yardımlarından dolayı Erzurum Atatürk Üniversitesi'nin ilgili bölümlerindeki öğretim üyesi hocalarıma içtenlikle teşekkür ederim.

Mustafa YAĞBASAN

Elazığ - Haziran 1996

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
Onay	I
Önsöz	II
İçindekiler	III
Tahlolaz Listesi	IV

BÖLÜM I

Giriş	1
Problem Durumu	2
Amaç	5
Önem	6
Sayıtlular	7
Sınırlılıklar	7
Tanımlar	8

BÖLÜM II

İLGİLİ LİTERATÜR VE ARAŞTIRMA

Türkiye'ye Geri Dönüş Nedenleri	9
Geri Dönen Öğrenciler İçin Türkiye'de Alınan Tedbirler	11
Türkiye'de Ortaöğretimde Yaşanan Sorunlar	13
Türkiye'de Yükseköğretimde Yaşanan Sorunlar	17
Sorunlar Karşısında Batılı Ülkelerin Yaklaşımı	18
Sorunlar Karşısında Türkiye'nin Yaklaşımı	21
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	23

BÖLÜM III

Sayfa No

Yöntem	26
Araştırma Modeli	26
Evren ve Örneklem	26
Verilerin Toplanması	26
Verilerin Çözümü	27

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

* Deneklerin kişisel özellikleri	28
1- Uyum gücüne ilişkin bulgu ve yorumlar	32
2- Deneklerin Türkiye, okudukları bölüm ve okudukları il hakkındaki düşüncelerine ilişkin bulgu ve yorumlar	39
3- Deneklerin yurtdışı ve şu andaki başarıları, üniversite sınavlarındaki başarıları, tercihleri ve başka bölümlerde okuma isteklerine ilişkin bulgu ve yorumlar	49
4- Deneklerin derslere katılımları, aldıkları eğitimin yeterliliği ve Türkiye'nin eğitim sisteminde ki genel yargılar hakkındaki düşüncelerine ilişkin bulgu ve yorumlar	57
5- Deneklerin arkadaşlık ilişkileri, barındıkları yer ve giderlerinin karşılanmasına ilişkin bulgu ve yorumlar	63
6- Deneklerin mezuniyetlerine ilişkin görüşleri, mezuniyet sonrası istihdam kaygıları ve çalışmak istedikleri sektörler hakkındaki bulgu ve yorumlar	65
7- Deneklerin geldikleri ülkeye geri dönme eğilimleri ve nedenlerine ilişkin bulgu ve yorumlar	71

BÖLÜM V

Sayfa No

Özet	75
Sonuç	84
Öneriler	88
Kaynaklar	92
Ekler	97

IV
TABLOLAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
1 - Öğrencilere sınıfta uygulanan ankete katılanların listesi.	27
2 - Deneklerin cinsiyete göre dağılımı.	28
3 - Deneklerin sınıflara göre dağılımı.	29
4 - Deneklerin yaşlara göre dağılımı.	29
5 - Deneklerin geldikleri ülkeler.	30
6 - Deneklerin yurtdışında kalış süreleri.	30
7 - Deneklerin yurtdışında devam ettikleri okullar.	31
8 - Deneklerin ortaöğretimleri sırasında çektikleri uyum güçlükleri ve cinsiyetler arasındaki farkı.	32
9 - Deneklerin şu anda çektikleri uyum güçlüğü ve cinsiyetlere göre gösterdiği farklılık.	33
10 - Deneklerin şu andaki uyumlarının sınıflar arası farkı.	34
11 - Deneklerin şu andaki uyumlarının bölümler arası farkı.	35
12 - Deneklerin uyum durumlarının ortaöğretim ile üniversite arasında gösterdiği farklılık.	36
13 - Deneklerin ortaöğretimleri sırasında çektikleri uyum güçlüklerinin odaklaştığı noktalar ve bu nedenlerin cinsiyetler arasında gösterdiği farklılık.	37
14 - Deneklerin şu anda çektikleri uyum güçlüklerinin odaklaştığı noktalar.	38
15 - Deneklerin üniversiteyi Türkiye'de okumalarındaki memnuniyetlerine ilişkin görüşleri ve cinsiyetler arasında gösterdiği farklılık.	39
16 - Deneklerin üniversite eğitimlerini Türkiye'de görmekten memnun olup olmama durumlarının fakülteler arasında gösterdiği farklılık.	40
17 - Deneklerin eğitimlerini Türkiye'de görmekten memnun olup olmama durumlarının şu andaki uyum sorunları ile arasındaki farkı.	41
18 - Deneklerin okudukları bölümden memnun olup olmadıklarına ilişkin görüşleri ve cinsiyetler arasında gösterdiği farklılık.	42
19 - Deneklerin okudukları bölümde memnun olup olmamalarının fakülteler arasında gösterdiği farklılık.	43

Tablo No

Sayfa No

20 - Deneklerin okudukları bölümlerden memnun olup olmadıklarının şu andaki uyum sorunları ile arasındaki farkı.	
21 - Deneklerin Erzurum'da okumaktan memnun olup olmadıklarına ilişkin görüşleri ve cinsiyetler arasında gösterdiği farklılık.	44
22 - Deneklerin Erzurum'da okumaktan memnun olup olmadıklarının fakülteler arasında gösterdiği farklılık.	45
23 - Deneklerin üniversiteyi Erzurum'da okumaktan memnun olup olmadıklarının sınıflar arasında gösterdiği farklılık.	46
24 - Deneklerin üniversiteyi Erzurum'da okumaktan memnun olup olmadıkları yönündeki görüşlerinin şu andaki uyumları ile arasındaki farkı.	47
25 - Deneklerin Erzurum'da okumanın eğitimlerini hangi yönde etkilediğine ilişkin görüşleri.	47
26 - Erzurum'da okumaktan memnun olmayan denekleri etkileyen nedenler.	48
27 - Deneklerin yurtdışındaki ve şu andaki başarı durumları.	49
28 - Deneklerin şu andaki başarı durumlarının cinsiyetler arasında gösterdiği farklılık.	50
29 - Deneklerin üniversite giriş sınavında zorlanıp zorlanmadıklarına ilişkin görüşleri.	51
30 - Üniversite sınavlarına hazırlanmada deneklerin zorlandıkları noktalar.	52
31 - Deneklerin üniversiteyi kaçınıcı girişte kazandıklarına ilişkin görüşleri.	52
32 - Deneklerin okudukları bölümün tercih sıralamasındaki yeri.	53
33 - Deneklerin başka bir bölümde okuma arzuları ve bu arzularının fakülteler arasındaki farkı.	54
34 - Deneklerin başka bir bölümde okuma arzularının şu andaki uyumları ile olan ilişkisi.	55
35 - Deneklerin okumak istedikleri başka bilim dalları.	55
36 - Deneklerin okumak istedikleri başka bölümleri başarıp başaramayacaklarına ilişkin görüşleri.	56
37 - Deneklerin derslere katılımlarının ne sıklıkta olduğu ve bu durumun cinsiyetler arasında gösterdiği farklılık.	57
38 - Deneklerin aldıkları eğitimi yeterli görüp görmedikleri ve bu durumun fakülteler arasında gösterdiği farklılık.	58

39 - Aldıkları eğitimi yetersiz gören deneklerin bu durumu dayandırdıkları nedenler.	59
40 - Deneklerin "Türkiye'de ezbere dayalı bir eğitim anlayışı hakimdir" yargısına ilişkin görüşleri ve bu durumun fakülteler arasında gösterdiği farklılık.	60
41 - Deneklerin "Türkiye'deki eğitimde katı disiplin kuralları hakimdir" yargısına ilişkin görüşleri ve bu durumun fakülteler arasında gösterdiği farklılık.	61
42 - Deneklerin "Türkiye'de uygulama ve araştırmaya yönelik eğitime az önem verilmektedir" yargısına ilişkin görüşleri ve bu durumun fakülteler arasında gösterdiği farklılık.	62
43 - Denekler hangi kesimle arkadaşlık ilişkilerine girmektedirler.	63
44 - Deneklerin barındıkları yerler.	64
45 - Deneklerin okul giderleri kimler tarafından karşılanmaktadır.	64
46 - Deneklerin okullarından normal süresi içerisinde mezun olup olamayacaklarına ilişkin görüşleri.	65
47 - Okudukları bölümü normal süresi içerisinde bitiremeyeceklerine inanan deneklerin bunu hangi nedene dayandırdıklarına ilişkin görüşleri.	66
48 - Deneklerin mezuniyetleri sonrasındaki istihdam kaygıları ve bu durumun fakülteler arasında gösterdiği farklılık.	67
49 - Deneklerin mezuniyet sonrasındaki istihdam kaygılarının cinsiyetler arasında gösterdiği farklılık.	68
50 - Deneklerin istihdam kaygılarının şu andaki uyumları ile olan farkı.	68
51 - Deneklerin mezuniyetleri sonrasında çalışmak istedikleri sektörler ve bu durumun cinsiyetler arasında gösterdiği farklılıklar.	69
52 - Deneklerin mezuniyetleri sonrasında çalışmak istedikleri sektörlerin fakülteler arasında gösterdiği farklılık.	70
53 - Deneklerin geldikleri ülkeye geri dönme eğilimleri ve bu durumun cinsiyetler arasında gösterdiği farklılık.	71
54 - Deneklerin geldikleri ülkelere dönme eğilimlerinin şu andaki uyum sorunları ile olan ilişkisi.	72
55 - Deneklerin geldikleri ülkeye geri dönme eğilimi içerisinde olmalarının fakülteler arasında gösterdiği farklılık.	73
56 - Geldikleri ülkeye geri dönme eğilimlerinin nedenlerine ilişkin deneklerin görüşleri.	74

BÖLÜM I

GİRİŞ

Yasal olarak yurtdışına özellikle de Avrupa'ya işçi göndermemiz "Misafir işçi" statüsü ile 1961 yılında başlamış ve bu işçilerimiz gittikleri ülkelerde zamanla yerleşik düzene geçmişlerdir (Tufan-Yıldız, 1993: 5). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası' nın 62. maddesi doğrultusunda hakları korunma altına alınan "Gurbetçi İşçiler" diye adlandırdığımız bu insanlarımız, 1980' li yılların başlarında çeşitli sebeplerden dolayı Türkiye'ye geri dönmeye başlamışlardır.

Martin, Avrupa'dan Türkiye'ye yaşanan geri dönüşlerin Türkiye'de var olan modernleşme eğilimlerini hızlandığını ileri sürmektedir (Martin, 1991: 4). Söz konusu geri dönüşler kitleler halinde 1982' den itibaren başlayarak 1984 yılında doruk noktaya ulaşmış ve günümüzde de özellikle yabancı düşmanlığı ve diğer sebeplerden dolayı halen devam etmektedir (Isoplan, 1994: Tabelle A1).

Geri dönen aileler beraberlerinde çocuklarını da ülkelerine getirmeye zorlamışlardır. Bunun altında yatan asıl gaye, çocuklarının Almanya'da iyi bir eğitim görebilme şansının düşük olması ve ailelerin okul yaşındaki çocuklarını "Yabancı topluma bırakmama" düşüncesidir (Tufan, 1987: 5).

Martin'in modernleşme eğiliminde olan Türkiye'ye geri dönüş yapanların katkılarını vurgulaması aslında dikkate değer bir noktadır. Geri dönen ailelerin çocuklarının esas itibari ile yurtdışı deneyimiyle birlikte, bilgi ve beceri ile donanmış olmaları Martin'in ileri sürdüğü gibi modernleşmeye ve kalkınmaya etki etmekte midir?

Yukarıda ifade edilen bu görüşler doğrultusunda hızla devam eden geri dönüş sürecinde çocukların ortaöğretimleri esnasında eğitim ve uyumları konusunda büyük sorunlar yaşadıklarını, yapılan araştırmalar açıkça ortaya koymaktadır. Kaynaklar kısmında gösterilen araştırmalardan da anlaşılacağı gibi konuya yakın ilgi duyan ve araştırmalarına konu yapan bazı üniversitelerin (Sosyoloji, Eğitim Bilimleri ve ilgili diğer bölümlerinde) "Yurtdışından Dönen Türk İşçi Çocukları" anabashiğini taşıyan araştırmalarının bir çoğu bu tezi doğrular niteliktedir.

Ancak bu araştırma ile ortaya konulmak istenilen, sorunun üniversite boyutudur. Geri dönüşlerin en yoğun olarak yaşandığı 1984-85 yılı baz olarak ele alınırsa, bu öğrencilerin bir kısmının ortaöğretimden geçtikten sonra, şu sıralar üniversiteyi bitiriyor olmaları ve yaşları gereği bir çoğunun da halen üniversite eğitimi sürecinde olmaları gerekmektedir.

PROBLEM DURUMU

Yeniden uyum (Reintegration) konusunda yapılan bir araştırmada "Almanya'da yabancydık, şimdi de Türkiye'de yabancınız" türündeki yakınmaların çıkması, Türkiye'ye kesin dönüş yapmış veya yapmakta olan Türk çocuklarının ve hatta ebeveynlerinin büyük problemlerele karşılaştığını ve bu problemlerin büyük kısmının yalnızlık duygusundan kaynaklandığını göstermektedir (Widmann-Abalı, 1987: 8). Ruh ve Sinir hastalıkları uzmanı Dr. Bekir Grebene kendilerine başvuranların % 60'ının yurtdışında çalışan gurbetçi çocuklarından oluştuğunu bir tespit olarak ifade etmesi yine önemli bir bulgudur (Hürriyet Gazetesi, 06.10.94).

Bu bulgular karşısında sorunların başlangıç noktası olarak kabul edilen ortaöğretim kurumlarında bazı tedbirlerin alındığı göze çarpmaktadır; ancak bu tedbirlerin ne derece hedefine ulaştığı da halen tartışılmaktadır. Bu gençlerin toplumumuza ve eğitim sistemimize uyumlarını amaç edinen "Uyum

Kursları'na" katılımın az olması bir noktada bunun amacına ulaşmadığını göstermektedir. (Gümüş ve Diğerleri, 1985: 143). Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın hazırlanmış olduğu bir raporda "Mesleki Eğitim Merkezleri" (Dual System) sisteminin uygulamaya sokulması bir çözüm önerisi olarak sunulmuş, ancak yeterli talep olmamıştır (Gümüş ve Diğerleri, 1985: 4-8). Diğer taraftan yurtdışından dönen Türk işçi çocuklarına yönelik sınırlı sayıda Almanca eğitim yapan "Anadolu Liseleri" ortaöğretim kurumları açısından olumlu bir hizmet olarak görülmektedir.

Görüldüğü gibi 1982 yılından itibaren yoğun bir şekilde başlayan geri dönüş dalgası ile yurtdışından dönen Türk işçi çocukları, Türk eğitim sistemi içerisinde genellikle sorun olmuşlardır. Ortaöğretim düzeyinde yapılan araştırmalar da bu tezi doğrular niteliktedir. Örneğin, uyum konusunda yapılan bir araştırmada öğrencilerin % 81.6 gibi bir çoğunluğunun Türkiye'ye dönüşlerinden memnun olmadıkları sonucunun çıkması düşündürücüdür (Tomanbay, 1985: 173). Deneklerin eğitimde ise ezbercilik ve disiplin kuralları gibi konularda belirttikleri düşünceler olumsuzdur ve uyum sağlama konusundan pek farklı bir sonuç çıkmamıştır. Dolayısıyla bu sorunların yaşanıyor olması hem Türkiye için bir kayıp olarak görülmekte, hem de öğrencilerin sosyal yaşantılarına yansımaktadır.

Türk eğitim sistemine aralıklarla giren bu gençlerimizin esas itibarıyla uyum sorunlarını ortaöğretimde aşmış olmaları beklenir. Ancak bu konuda kanımızca yeterli araştırmalar yapılmamış, ortaöğretimin çıktısı ve büyük oranda üniversitelerimizin girdisi olması gereken bu gençlerimizin ne durumda oldukları somut olarak ortaya konulmamıştır. Tufan ve Yıldız'ın "Geri Dönüş Sürecinde İkinci Kuşak" isimli araştırması ve Tomanbay'ın "Yurtdışından Dönen ve Ankara'daki Bazı Üniversitelerde Okuyan Gençlerimizin Türkiye'de Karşılaştıkları Uyum Güçlükleri" isimli makalesi ulaşılabilen üniversite düzeyinde yapılan çalışmalardır. Ancak ortaöğretimde yapılan araştırmalarda olduğu gibi üniversite düzeyinde yapılan araştırmalarda da örneklem olarak

genelde Batı ve İç Anadolu'daki üniversiteler seçilmiştir. Büyük üniversiteler konumundaki bu yerlerde büyük kentin avantajı ile sorunlar kısmen azalabilmekte, nitekim öğrencilerin okudukları bölümler kendileri gibi geri dönen gençlerin çok bulunduğu yerler olduğu için, şiddetli bir uyumsuzluk yansıtılmamaktadır (Tomanbay, 1985: 173). Ancak unutmamak gerekir ki, Doğu ve Güneydoğu Anadolu üniversitelerinin bir çoğunda da yurtdışından dönen gençlerin okumalarına müsait yabancı dil bölümleri mevcuttur (Erzurum-Atatürk, Diyarbakır-Dicle, Van-Yüzüncüyıl gibi). Ortaöğretim düzeyinde yapılan araştırmalardaki soruları deneklerin "Yabancı dille eğitim veren okullara gitmek istiyorum" şeklinde cevaplamaları, bu bölümlere söz konusu öğrencilerin devam edebilecekleri düşüncesini doğurmaktadır (Hesapçıoğlu-Çağlar, 1987: 388).

Türkiye için yurtdışı tecrübesi olan, yabancı dil bilen büyük güç konumundaki bu gençlerimizin zaten bildikleri dilleri ile alakalı bu bölümleri seçmeleri dikkat çekicidir. Diğer bölümleri seçmemiş olmalarındaki nedenin altında yatan gerçek cevap aranması gereken bir husustur. Bunun yanı sıra geldikleri ülkelere geri dönme eğilimlerinin nedeni istihdam mı, yoksa uyumsuzluk mu? Avrupa Topluluğuna girme çabasındaki Türkiye için bu gençler Martin'in dediği gibi her iki kültürü özümsemiş grup olarak bir köprü vazifesi görebilirler mi? Turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu dil bilen eleman yokluğunu söz konusu gençleri bu alanda eğitmek sureti ile doldurmak mümkün müdür? Gençler üniversite sonrası çalışmak istedikleri sektör konusunda gerçekten bu hususu teyit eder doğrultuda görüş beyan etmekte midirler? Bu araştırmada, çevreye uyum ve eğitim konusunda sözü edilen olası sorunların araştırılmasının yanı sıra, deneklerin görüşlerinin alınması yolu ile önemli görülen bu tür problemlerin de ortaya çıkmasına yardımcı olunabileceği düşünülmektedir.

AMAÇ

Araştırmanın amacı; Federal Almanya'dan Türkiye'ye dönen öğrencilerden üniversite düzeyine gelenlerin Doğu Anadolu bölgesindeki bir üniversitede (Erzurum-Atatürk Üniversitesi'nde) yaşadıkları uyum sorunlarına belirlemek, çevre ve eğitim sistemindeki problemlerini oraya koymak ve bu doğrultuda çözüm önerileri geliştirmektir. Bu amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır;

1- Deneklerin uyum güçlükleri ne durumdadır?

Deneklerin ortaöğretimleri sırasında çektikleri ve şu anda çekmekte oldukları uyum güçlükleri ne durumdadır? Bu durum cinsiyetler arasında bir farklılık gösteriyor mu? Şu andaki uyumlarının sınıflar arası farkı ve her iki öğretim süreci içerisindeki uyumları nasıldır? Ortaöğretimleri sırasındaki ve şu andaki uyum güçlüklerinin odaklaştığı noktalar nelerdir?

2- Deneklerin Türkiye, okudukları bölüm ve okudukları il hakkındaki düşünceleri nasıldır?

Deneklerin üniversiteyi Türkiye'de okumaktan, okudukları bölümden, bulundukları ilden memnundur mu? Bu durumlar cinsiyetler ve fakülteler arasında bir farklılık arz ediyor mu? Şu andaki uyumları ile bir bağlantısı var mı? Okunmakta oldukları ilin eğitimlerine bir etkisi var mı?

3- Deneklerin yurtdışında, şu anda ve üniversite sınavlarındaki başarıları, tercihleri ve başka bölümlerde okuma arzuları nasıldır?

Deneklerin yurtdışı ve şu andaki başarı durumları nasıldır? Bu durum şu anda cinsiyetler arasında bir farklılık gösteriyor mu? Üniversite giriş sınavında zorlandılar mı? Zorlandıkları noktalar nelerdir? Kaçınıcı girişlernide üniversiteyi kazandılar ve okudukları bu bölüm kaçınıcı tercihleriydi? Bu bölüm dışında gitmek istedikleri başka bölüm var mı? Bu durum fakülteler arasında bir farklılık gösteriyor mu? Bu durumun şu andaki uyumları ile bir ilişkisi var mıdır? Okunmak istedikleri başka bilim dalları hangileridir? Bu bölümleri başarabileceklerine inanıyorlar mı?

4- Deneklerin derslere katılımları, aldıkları eğitimin yeterliliği ve Türk Eğitim Sistemindeki genel yargılar hakkındaki görüşleri nasıldır?

Denekler derslere ne sıklıkta iştirak ediyorlar? Bu durum cinsiyetler arasında bir farklılık gösteriyor mu? Aldıkları eğitimi yeterli görüyorlar mı? Bu durum fakülteler arasında farklılık gösteriyor mu? Aldıkları eğitimi yeterli görmeyenler nedenlerini neye bağlıyorlar? Türk eğitim sistemindeki bazı olumsuz genel yargılar hakkında neler düşünmektedirler, bu durum fakülteler arasında farklılık gösteriyor mu?

5- Deneklerin arkadaşlık ilişkileri, barındıkları yerler ve giderlerinin karşılanması nasıldır?

Denekler hangi kesimle arkadaşlık ilişkilerine girmektedirler? Nerelerde barınmaktadırlar? Okul giderleri kimler tarafından karşılanmaktadır?

6- Deneklerin mezuniyetleri, mezuniyet sonrası istihdam kaygıları ve çalışmak istedikleri sektörler hakkındaki görüşleri nasıldır?

Denekler okullarını normal süresi içerisinde bitirebileceklerine inanıyorlar mı, inanmıyorlarsa nedenlerini neye bağlıyorlar? Mezuniyet sonrasında bir iş kaygısı taşıyorlar mı, bu durum fakülteler arasında ve cinsiyetlere göre bir farklılık arz ediyor mu? İstihdam kaygıları ile uyumları arasında bir ilişki var mı? Mezuniyet sonrasında çalışmak istedikleri sektörler hangi alanlarda yoğunlaşmaktadır? Çalışmak istedikleri sektörlerin cinsiyetler ve fakülteler arasında gösterdiği farklılık nasıldır?

7- Deneklerin geldikleri ülkeye geri dönme eğilimleri ve nedenleri nelerdir?

Deneklerin geldikleri ülkeye geri dönme eğilimleri hangi boyuttadır ve geri dönme eğilimi cinsiyetlere ve fakültelere göre bir farklılık arz ediyor mu? ? Geri dönme isteklerinin şu andaki uyum durumları ile olan bir ilişkisi var mı? Geldikleri ülkeye geri dönme eğilimlerinin nedenleri nelerdir?

ÖNEM

Yurtdışından dönen işçi çocuklarının eğitim ve uyumları konusunda yaşadıkları sorunları ortaya koyacak ortaöğretim düzeyinde bir çok araştırma yapılmasına karşın, yükseköğretim düzeyinde bu araştırmaların azaldığını ve

tüm Türkiye genelini kapsamadığı daha önce belirtilmişti. Doğu Anadolu yöresindeki bir üniversiteyi kapsayan bu araştırma, yurtdışından dönmüş olan gençlerimizin bu bölgedeki eğitimleri ve çevreye uyum sorunlarının tespit edilmesi açısından önem arz etmektedir.

SAYILTILAR

a- Anket uygulaması yolu ile elde edilen verilerin ankete katılan öğrencilerin görüşlerini yansıttığı kabul edilmektedir.

b- Uygulanan ankete öğrencilerin doğru ve samimi cevap verdikleri kabul edilmektedir.

c- Federal Almanya'dan dönen ve bir Doğu Anadolu üniversitesi olan Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde okuyan gençlerin görüşleri, diğer Doğu ve Güneydoğu Anadolu üniversitelerinde okuyan aynı konumda ki gençlerin görüşlerini yansıttığı kabul edilmektedir.

d- Literatür taraması neticesinde elde edilen bilgilerin yeterli olduğu düşünülmektedir.

SINIRLILIKLAR

Araştırma sadece Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü ile aynı üniversitenin Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği Bölümlerindeki öğrenciler ile sınırlıdır.

Ayrıca bu araştırmanın yurtdışından dönen işçi çocuklarından ziyade Federal Almanya'dan dönenlerle sınırlamasının nedeni, yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının büyük bölümünün Almanya'da bulunması ve buna bağlı olarak dönüşlerin büyük oranda Federal Almanya'dan olmasından kaynaklanmaktadır. Bulgular ve yorumlar kısmında ki Tablo 5'ten de görüleceği gibi 232 denekten 230'unun Federal Almanya'dan dönmüş olması bu görüşü doğrulamaktadır.

TANIMLAR

Geri Dönüş (Kesin Dönüş) : Yasal yollarla belli bir süre yurtdışında kaldıktan sonra, tekrar geri dönmek kaydı ve sürekli olarak ikamet etmek gayesi ile Türkiye'ye geri dönmek.

İkinci Kuşak : Yurtdışına ilk olarak yasal yoldan giden (1961) ve aktif çalışma hayatının sonuna gelen vatandaşlarımızın (1.Nesil) yurtdışında doğan veya sonradan söz konusu ülkeye giden okul veya çalışma hayatındaki çocukları.

Uyum : Emilme (assimilation), herhangi bir topluma sonradan katılan grupların, o toplum yapısı içerisinde ekonomik, toplumsal ve kültürel düzeylerde benzeşme süreci (Hesapçıoğlu-Çağlar, 1987: 29).

Uyum Kursları : Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 1984-85 yılları arasında yaşanan kesin dönüşlerden dolayı Türk İşçi çocukları için 1984 yılından itibaren açılmaya başlanan ve bu çocukların topluma ve eğitim sistemimize uyumlarını amaç edinen kısa süreli kurslar (Narman, 1988: 567).

Dual (Sistem) System : Federal Almanya'da uygulanan (daha sonradan Türkiye'de de uygulamaya konulmuştur) ve öğrencilerin okul-sanayi işbirliği çerçevesinde ülkenin ihtiyaç duyduğu meslek alanlarında yetiştirilmelerini öngören bir mesleki eğitim sistemi (T.C. Çal. ve Sos. Gıv. Bak., 1985: 8).

BÖLÜM II

İLGİLİ LİTERATÜR VE ARAŞTIRMA

Bu bölümde Yurtdışından dönenlerin uyum sorunları ile ilgili olarak yapılan araştırmalar doğrultusunda sorunların kapsamı incelenmektedir.

TÜRKİYE'YE GERİ DÖNÜŞ NEDENLERİ

Türkiye'den yurtdışına işçi göçü yasal olarak 1961 yılında, Türkiye ile Federal Almanya Cumhuriyeti arasında yapılan "İşçi Gönderme Anlaşması" ile başlamış ve Türkler zamanla bu ülkede yerleşik düzene geçmişlerdir (Tufan-Yıldız, 1993: 5). Birinci kuşak olarak kabul ettiğimiz bu ilk giden grubun, Almanlar ile iletişimsizliğinden kaynaklanan sorunları zamanla çocuklarına da yansımıştır. Dolayısıyla ikinci kuşağın Almanya'daki eğitimi de başarılı olamamıştır. Bunun altında yatan sebepleri ise dil yetersizliği, uyumsuzluk ve eğitim sistemindeki farklılıklarda aramak gerekir (Tezcan, 1987: 11).

1980' li yıllarda çok çeşitli nedenlerle Türkler kesin dönüş yapmaya başlamışlardır. Dönüş nedenlerini bir kaç başlık altında toplamamız gerekirse;

"A- **İşsizlik Artışı** : 1980 yıllarındaki Alman ekonomisindeki olumsuz gelişmeler, işsizlik ve enflasyonun hızlı artışıdır. ... Yabancı işsizler arasında Türkler ilk sırada bulunuyordu. Bu durum onların geri dönüşünü zorlamıştır.

B- **Yabancı Düşmanlığı** : Yabancı düşmanlığı, özellikle Alman toplumu ile bütünleşememiş Türklere karşı daha yoğun bir biçimde görülmüştür. ... Artan işsizlik ve kararsızlığın doğurduğu engelleme duygusu Türklere yansıtılmıştır. ...

C- **Çocukların Eğitim Durumları** : Çocukların oradaki okul başarılarının düşüklüğü, okumayanların ise toplumsal sapma durumlarına düşerek ailelerine sorun olmaları işçilerin geri dönüş nedenleri arasındadır. Çocukların bir meslek de elde etmeleri azalınca, onları Türkiye'de okutmak için geri dönüşten başka çare kalmamıştır.

D- **Dönüş Primi Ödenmesi** : Federal Almanya Hükümeti ve işverenler, Türklerin geri dönüşlerini teşvik etmek için ayrıca bir prim ödemişlerdir. Bu durum da geri dönüşlerinde rol oynamıştır. " (Tezcan, 1987: 13-14).

Görüldüğü gibi bu tespitler arasında "Çocukların Eğitim Durumları" da büyük rol oynamaktadır. Anavatana dönüş sebeplerinde ailevi nedenler ağır basmakta, ancak ailevi nedenler gözardı edildiğinde, çocukların kendi arzuları ile Türkiye'de öğrenim görme isteği de önemli sayılabilecek etkinliktedir (Tezcan, 1987: 56).

Bu araştırmaya esas teşkil eden öğrencilerin durumu ve sayısı, kaynaklar kısmında gösterilen araştırmalar doğrultusunda incelendiğinde örneğin, geri dönüşün en yoğun olarak yaşandığı 1984 yılı itibarı ile geri dönen 200.000' i aşan kişiden 100.000'e yakınının öğrenim durumundaki 16 yaş öncesi ve 16-25 yaş arasındaki gençlerden oluştuğu görülecektir. Takip eden yıllarda da bu durum pek farklı değildir (Isoplian, 1994: Tabelle A1-A2).

Yapılan diğer bir araştırmada anne ve babaların yurda geri dönmeyi hedef aldıklarında çocuklarının Türk okullarına devam etmelerini istediklerini ifade etmektedirler (Babalık ve Diğerleri, 88; 3). Ayrıca yapılan diğer bir araştırmada dönen öğrencilerin % 71.7 gibi büyük bir çoğunluğun öğrenim amacıyla yurda döndüğü tespit edilmiştir (Tomanbay, 85; 169).

".... Fabrikalarda genellikle vasıfsız işçi statüsünde işe başlanmış olan Türk işçisi, çocuğu için daha iyi koşullarda bir iş alanı düşlemektedir. Onun, kendi çektiği sıkıntıları çekmemesi için dil öğrenmesini, yabancı yerine konmamasını istemektedir. Bu da ancak **iyi bir eğitim** ile mümkün olabilir. ... (Hisli, 86; 13)".

Yukarıdaki tespitler esas itibarı ile geri dönüş sürecinde öğrencilerin bir kısmının iyi bir eğitim görme noktasında ebeveynlerinin tesirinde kaldıklarını göstermektedir. "Bu işçilerin dönüş kararlarında belki de en önemli faktör;

çocuklarını yabancı topluma bırakmama istekleridir" diyen Tufan, yine bu düşünceyi doğrular nitelikte bir tespitte bulunmuştur (Tufan, 1987: 5).

Sonuç itibarı ile geri dönüş sürecinde öğrenim durumundaki gençlerimiz büyük bir orandadır ve geri dönüşlerinde kendi isteklerinin yanı sıra, ebeveynlerinin de etkisi olmuştur, ancak ana sebep eğitimlerinde yatmaktadır.

GERİ DÖNEN ÖĞRENCİLER İÇİN TÜRKİYE'DE ALINAN TEDBİRLER

Farklı eğitim sistemleri, Türkçeyi yeterince konuşamama, okulda uygulanan disiplin kuralları, yurtdışından dönenlerin çevreye uyum ve eğitimde karşılaştıkları veya karşılaşabilecekleri problemleri ortaya koymaktadır (Gümüş ve Diğerleri, 1985: 143).

Araştırmanın başında verilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 62. Maddesi esas itibarı ile alınması gereken tedbirlerin neler olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu konu incelendiğinde Türkiye Cumhuriyeti'nin almış olduğu en önemli tedbirlerin ve hizmetlerin başında Almanya'da yaşayan Türk öğrenciler için merkezden atanan öğretmenler olduğu görülecektir. Ancak merkezden atanan öğretmenlerin, mahallinden atanan öğretmenlere oranla daha düşük olması bu hizmetin yetersizliğini göstermektedir (T.C. Çal. ve Sos. Güv. Bak, 1992 Raporu, 1993; 27). Zira mahallinden atanan öğretmenlerin formasyon yetersizliği ve bazı eyaletlerde Alman makamlarınca yapılan atamalarda belli ölçütlere dikkat edilmemesi ve yine atananlar arasında yasa dışı örgütlere munsup olanların bulunması Almanya'daki Türk basınında sık sık gündeme gelmiş ve eleştiri görmüştür.

Bunun dışında son yıllarda bazı olumlu gelişmeler olmuştur. Örneğin, Almanya'da çeşitli sebeplerden dolayı üniversite eğitimi göremeyen Türk gençlerini de kapsayan Açık Öğretim Fakültesi'ne devam edebilme imkanının

tanınması, üniversite giriş sınavlarının ve Açık Öğretim Fakültesi dönem sınavlarının öğrencilerin bulunmuş oldukları ülkelerde yapılması bu hizmetlerin başında gelmektedir.

Araştırmaya esas teşkil eden olayın diğer bir boyutunu ise yurtdışından dönenler için alınan tedbirler oluşturmaktadır. Bu konuda ki en önemli uygulama, Türkiye'ye kesin dönüş yapmış olan Türk çocuklarına milli benlik ve kültürümüzün kazandırılması, eğitim sistemimize uyumlarını ve istihdam imkanı olan bir meslek edinmelerine imkan tanımayı amaç edinen uyum kurslarıdır (T.C. Çal. ve Sos. G. Bak. YİH. G. Müd, 1985: 5). Bu doğrultuda 13 Ağustos 14 Eylül Tarihleri arasında 64 ilde 67 pansiyonlu lisede 30.000 öğrenci için yatılı, 15.000 öğrenci için gündüzlü olmak üzere 45.000 kontejan ayrılmış, ancak söz konusu kurslara 10-18 yaşları arasında 3.000 civarında öğrenci katılmıştır (T.C. Çal. ve Sos. G. Bak. YİH. G. Müd. 1985: 5). Takip eden yıllarda ise devam eden uygulamalarda sonucun pek değişmediğini bu konu üzerinde yapılan araştırmalar göstermektedir. Bu konuya ek olarak Talim ve Terbiye Başkanlığının 311/7521-81 sayılı genelgesi doğrultusunda Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı dersi kurslarına söz konusu öğrencilerin ücretsiz olarak devamı sağlanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 1984; 138). Ayrıca Talim ve Terbiye Kurulunun 09.06.84 tarihli açıklaması ile denklik işlemleri öğrencilerin mağduruyetini engelleyecek ve bulundukları ilde işlemleri yürütebilecekleri şekilde düzenlenmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 1984; 140). Bunun dışında diğer bir konu ise, üniversiteye girmenin bir hayli zor olduğu ülkemizde, yabancı dil okullarına girmek isteyenlerin dil puanı standart sapmalarının ÖSYM'ce ayrı hesaplanması, Türkiye'ye dönen bu gençler için bu bölümlere girmelerine dolaylı olarak katkıda bulunmuştur.

Bunun dışında Federal Almanya'dan dönen gençlerin büyük çoğunluğunun mesleki eğitime hazırlayıcı program uygulayan temel eğitim kurumlarından geldiklerini tespit eden Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti "Mesleki Eğitim Merkezi

Projesi" hazırlamıştır. "Dual System" olarak adlandırılan bu projede bu gençlere de yönelik Almanca ağırlıklı, çok amaçlı, öncelikle de elektronik, motor, mekanik, tesviye, metal ve ticaret gibi meslek dallarını kapsamaktadır. Projenin yürütülmesinde başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere Alman kuruluşları ile birlikte bir çok Bakanlık ve kuruluş işbirliğine gitmişlerdir (T.C. Çal. ve Sos. Guv. Bak. YIH. G. Müd. 1985: 8).

Türkiye Cumhuriyeti' nin almış olduğu tedbirler ve vermiş olduğu bu hizmetler karşısında devletten beklenen tedbirler ise şöyledir; spor yapma imkanlarının artırılması, ülkeyi tanımaya yönelik gezilerin düzenlenmesi, okul dışı zamanları değerlendirme merkezlerinin kurulması, istihdam alanlarının yaratılması vb. gibi konulardır (Tezcan, 87: 69; 87).

TÜRKİYE'DE ORTAÖĞRETİMDE YAŞANAN SORUNLAR

Yurtdışından dönen Türk işçi çocuklarının, diğer bir ifade ile öğrencilerinin uyum ve eğitim sorunlarını konu alan araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde, işçi göçünün 1984 yılından sonra ağırlık kazandığını, özellikle de 1985-1991 yılları arasında yoğunlaştığını ve araştırma bulgularından hareketle bir kaç noktada odaklaştığı görülmektedir.

Federal Almanya'dan dönen öğrencilerin hepsi Türkiye'de az yada çok sorunla karşılaşmaktadırlar. Kız öğrencilerde bu durum daha yüksek orandadır. Öğrencilerin okul ile ilgili sorunlarının fazla olmamasının başlıca nedenleri, Türk ve Alman eğitim sistemlerinin çok farklı olması, disiplin kuralları ve diğer sebepler öğrencilerin okul yaşantıları ile ilgili sorunlarını yansıtmaktadır (Gümüş ve Diğerleri, 1985: 143-144).

Gümüş ve Diğerlerinin araştırma sonuçları yukarıda saydığımız sebepler dışında öğretmen-öğrenci ilişkilerindeki resmîlik, çevre şartları, davranışlar

üzerindeki toplu baskısı, kendilerine rehberlik edebilecek uzman kişilerin bulunmaması, bu öğrencilerin kendilerini okulda yalnız hissetmelerine neden olmakta ve bu sebepler tekrar Federal Almanya'ya dönme eğilimi içerisine girmelerine neden olmaktadır. Ancak Türkiye'deki araştırma grubuna göre Federal Almanya'dan dönen öğrencilerin karşılaştıkları güçlükler çözülmeyecek boyutta değildir.

Yurtdışından Türkiye'ye geri dönüş yapan ortaöğretim düzeyindeki öğrencileri "psikolojik uyum sorunları" açısından yerli öğrencilerle karşılaştırmalı olarak ele alan Hisli (1986: 6), yüksek depresyon ve kaygı düzeyi tespit etmiş, ancak 1984 yılında dönüş yapan öğrencilerin bir yıl sonraki değerlendirmelerinde depresyon ve kaygı düzeylerinin düştüğünü belirlemiştir. Bu tespitin, zaman içerisinde bu öğrencilerin psikolojik açıdan sorunlarını aşabileceklerini göstermesi bakımından önemli bir bulgudur.

Federal Almanya'dan 1984 yılında dönen 170 öğrenci ile 171 kontrol grubu öğrencisini kapsayan Tufan'ın araştırmasının en önemli sonuçları şunlardır;

"Federal Almanya'dan dönen öğrenciler, Türkiye'deki kontrol grubu öğrencilerinden daha fazla ruhsal belirti göstermektedirler. Federal Almanya'dan dönen öğrenciler arasında; kız öğrenciler, erkek öğrencilerden; Almanya'da Almanların çok olduğu bir bölgede yaşamış olanlar, Türklerin çok olduğu bir bölgede yaşamış olanlardan; ilkokulu Almanya'da okumuş olanlar, Türkiye'de okumuş olanlardan; anne-babaları yurda kesin dönüş yapmamış olanlar, kesin dönüş yapmış olanlardan; MEGSE'nin açmış olduğu uyum kursuna katılmış olanlar, katılmamış olanlardan; yaşları Türkiye'deki sınıf arkadaşlarına göre daha büyük olanlar, onlarla aynı yaşlarda olanlardan daha fazla ruhsal belirti göstermektedirler (Tufan-DPT, 1987: 155)".

Tezcan Ankara'daki liseler ile sınırlı kalan ve yurtdışından dönen 326 kişiyi kapsayan 1987 yılı araştırmasının başında, 25 Ocak 1987 tarihli Cumhuriyet gazetesinden aktardığı alıntının başlığı düşündürüktür; "Dayak var, Disiplin var, Sıkıldım!". Tezcan'ın diğer bir araştırma sonundaki şu bulgular da dikkati çeken diğer önemli noktalardır.

"Öğrencilerin meslek tercihleri mimarlık, mühendislik, öğretmenlik doktorluk ve hukukçuluk yönündedir. Başarısızlıklarına neden olarak derslerin içeriğini, yöntemini ve kendi dil yetersizliklerini göstermektedirler. Onlara göre öğretmen davranışları çok otoriter, laboratuvarlar yetersiz, boş zamanları değerlendirme imkanları kısıtlı, sınıflar kalabalıktır. Öğrencilerin hepsi de üniversite öğrenimi görmek istemektedirler... Öğrencilerin üçte birinin psikolojik sorunları vardır... Yine öğrencilerin üçte biri geleceklerini iyimser görmemektedirler... Gelecekte onları korkutan en önemli şeyler, üniversiteye girememek, liseyi bitirememek ve iş bulamamaktır... Özelemini çektikleri şeyler en çok, eğlence imkanları, rahatlık, düzenli yaşam ve bazı besindirler... Öğrencilerin yarıdan çoğu uyumsuzluklarını kısa zamanda giderileceği inancını taşımaktadırlar... (Tezcan, 1987: 74-76)".

Tezcan'ın vardığı sonuç, uyumsuzlukların daha çok eğitim sisteminden kaynaklanıyor olmasıdır. Buna gerekçe olarak ta iki ülke eğitim sisteminin farklı olmasını göstermektedir (Tezcan, 1987: 77). Hesapçıoğlu ve Çağlar'ın aynı konu üzerine İstanbul'daki bazı ortaöğretim kurumlarını kapsayan ve 1985 ve 1987 yıllarında ayrı ayrı olarak uygulanan anketlerin bulgularında, diğer araştırmalara yakın sonuçlar çıkmıştır. Disiplin cezalarının öğrencilerin en yakındıkları konulardan biri olduğunun görüldüğü önceki araştırmalar gibi, bu çalışmada da öğrencilerin % 92' sinin yurtdışındaki okullarda hiç ceza almadıkları Hesapçıoğlu ve Çağlar'ın önemli tespitleri arasındadır (Hesapçıoğlu-Çağlar- 1987: 386). Okul tercihlerinde yine öğrencilerin %57'lik bir oranla "Yabancı dille eğitim yapan bir okul" isteğinde yoğunlaşması dikkate değer önemli bir konudur (Hesapçıoğlu-Çağlar, 1987: 386). Bu akademik eğitime olan istekliliği göstermektedir. Hesapçıoğlu ve Çağlar'ın 1987 anketinde yine bazı önemli bulgular çıkmıştır. Öğrencilerin %53'ü okullarına alıştıklarını, bir ölçüde alıştım diyenler ise % 36 oranındadır (Hesapçıoğlu-Çağlar, 1987: 393). Bu oranın kızlarda düşük olması diğer araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Yine 1988 yılında Balıkesir'deki ortaöğretim kurumlarını kapsayan bir araştırmada şu sonuç çıkmıştır: "..., yurtdışında bir süre kalıp Türkiye'ye dönen öğrencilerin ortaöğretim sistemine uyumları sırasında çeşitli güçlüklerle

karşılaştıkları ve bu güçlüklerle bağı olarak derslerinde başarısız oldukları görülmektedir..." Uyumsuzluk ve eğitim sistemimizdeki problemleri açısından diğer araştırma sonuçları ile benzerlik arzeden bu çalışmada da öğrencilerin % 66.4'lük bir oranın tekrar yurtdışına gitme arzuları, vurgulamamız gereken diğer önemli bir noktadır (Babalık ve Diğerleri, 1988: 69).

1990 yılında Çekem'in yaptığı araştırma sonuçlarında da yine diğer araştırmalarla bir paralellik görülmektedir. Öğrencilerin öğretmen değerlendirmesine ilişkin cevaplarındaki olumsuz beyanları ve dil sorunları problemin yoğun olarak yaşandığını göstermektedir (Çekem, 1990: 69). Araştırmada deneklerin yaşamak istedikleri yer konusundaki tercihlerinin Almanya olması, % 46 'sının geçici sıkıntı, % 21' nin sürekli sıkıntı yaşadıklarını belirtmeleri, sorunun boyutunu ortaya koymaktadır (Çekem, 1990: 69). Sonuç olarak bu çalışmada "Federal Almanya'dan dönen Türk işçi çocuklarının okul ile problemleri vardır" bulgusu çıkmıştır.

1991 yılında Özben tarafından yapılan çalışmada da aynı sonuçlar çıkmıştır. Yurtdışından dönenlerin depresyon ve kaygı düzeylerinin istatistiksel anlamda Türkiye'de yetişen öğrencilere oranla daha fazla çıkması bu tezimizi doğrular niteliktedir (Özben, 1991: 117).

Sonuçta yapılan bu araştırmalarda sorunlar zaman içerisinde aşıyor gibi görülmese bile, ortak olan nokta, sorunların ortaöğretim düzeyinde devam ettiği yönündedir. "Zaten tam uyum diye bir durum mümkün değildir" yargısı problemlerin sürekli var olacağı gerçeğini göstermektedir (Hesapçıoğlu-Çağlar, 1987: 393). Ayrıca dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta da, ortaöğretim düzeyinde ulaşılabildiğimiz araştırmaların tümünün İç ve Batı Anadolu bölgelerini kapsamasıdır. Bu anlamda Doğu Anadolu bölgesi için yalnızca Narman'ın 1988 yılında yayınlanan 1985 yılı araştırmasını örnek göstermek mümkündür. Bu araştırma sonuçlarında da, batı bölgelerini kapsayan araştırmalardan pek farklı sonuçlar çıkmamıştır.

TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİMDE YAŞANAN SORUNLAR

Daha önceleri yurtdışından dönen öğrencilerin ortaöğretim düzeyinde yaşadıkları problemlerinin eğitim alanında yoğunlaşmasına rağmen, bu problemlerin üniversite düzeyine ne derecede yansıdığını, diğer bir ifade ile ortaöğretimin çıktısı olan bu gençlerimizin problemlerini yükseköğretime ne derecede taşıdığını ortaya koyacak sınırlı sayıda araştırma yapıldığı belirtilmişti. Bu alanda ulaşılabilen iki önemli araştırma, bu bölüme kaynak teşkil edecektir.

Tomanbay'ın yönetiminde Demiröz ve Diğerlerinin 1984-1985 öğretim yılında Ankara'daki dört üniversitenin yabancı dil bölümlerini kapsayan ve "Yurtdışından Dönen ve Ankara'daki Bazı Üniversitelerde Okuyan Gençlerimizin Türkiye'de Karşılaştıkları Uyum Güçlükleri" adını taşıyan araştırmaları bunlardan biridir.

Ortaöğretim düzeyinde olduğu gibi problemlerin yükseköğretimde de kısmen yaşandığını gösteren bu araştırmada, kültürel ve sosyal alandan ziyade, eğitimle ilgili sonuçları aktarmak istiyoruz (Demiröz ve Diğerleri, 1985: 211).

e.

"Yöneltilen sorulardan çıkan sonuçlara göre deneklerin büyük bölümü yabancı dil bölümlerinde ve kendileri gibi geri dönenlerle aynı çevrede okuduklarından Türk eğitim sistemine uyumlarında önemli bir sorun görülmemiştir. Gene de, öğrencilerin çoğunluğu Türkiye'de öğretmen ve öğrenciler arasındaki ilişkilerin derslerle sınırlı kaldığı, öğretmenlerin öğrencilerine karşı resmi davranışları görülmektedir. Bir başka eleştiri de Türkiye'de derslerin veriliz tarzının ezbere dayalı ve ders programlarının çok yüklü olduğu yönündedir (Tomanbay, 1985: 173)".

Öğrencilerin % 65' i seçtikleri bölümden memnun olması, bu bölümü seçme nedenleri arasında ise en büyük çoğunluğu % 59.1 ile dil bilmeleri sonucu oluşu dikkat çekicidir (Demiröz ve Diğerleri, 1985: 213).

Tomanbay aynı araştırmayı kapsayan makalesinde; bu öğrencilerin % 81.6 gibi bir çoğunluğunun Türkiye'ye dönüşlerinden memnun olmadıklarını ancak okudukları bölümlerinden hoşnut olduklarını tespit etmiştir. Bu durum özellikle vurgulanması gereken bir konudur (Tomanbay, 1985: 173- 175).

Ankara (2), Eskişehir ve Samsun üniversitelerini kapsayan ikinci büyük araştırma Tufan ve Yıldız'ın " Geri Dönüş Sürecinde İkinci Kuşak" adlı eseridir. Tufan ve Yıldız'ın bu eserlerindeki şu ifadeleri esas itibarı ile sonucu özetleyen önemli cümlelerdir.

"... Çoğunlukla kendi seçimleri olmayan bu yer değiştirmeler, ikinci kuşak gençlerin yaşamında, yeni zorlanmalara yol açar. Her yeni yer değiştirmede, daha önce öğrendikleri değerini yitirdiğinden, birbiri üstüne eklenmeyen, aynı anda çok çeşitli bilgi, tutum ve davranış edinme zorunluluğu bu gençlerin temel güçlükleridir (Tufan-Yıldız, 1993: 115)."

Tufan ve Yıldız'ın araştırmasında öğrencilerin büyük çoğunluğu % 76.4' ü, öğrenim gördükleri bölümü, üniversite sınavını birinci girişlerinde kazanmışlardır. Girdikleri bölümü % 72.4' lük bir oranda isteyerek seçmişlerdir. Kendilerini % 83.0' lık bir oranda başarılı görmektedirler. Geleceklerini % 56.3' lük bir oranda bazen endişeli görmektedirler (Tufan-Yıldız, 1993: 52-60).

Aynı araştırmada Almanya'dan dönen öğrencilerin benlik saygılarının ve ruhsal belirtilerinin Türkiye'deki kontrol grubu öğrencilerinden farklı bulunmaması da dikkate değer olumlu gelişmeler arasında gösterilebilecek bir sonuçtur (Tufan-Yıldız, 1993: 122).

SORUNLAR KARŞISINDA BATILI ÜLKELERİN YAKLAŞIMI

Yurtdışından dönen işçi çocuklarının büyük oranda Almanya'dan dönüyor olmasından dolayı araştırmanın bu ülkeden gelenler üzerine yoğunlaştırılması,

bazı batılı ülkelerin yaklaşımını incelerken özellikle Federal Almanya'nın tutumunun irdelenmesini gerektirmektedir

"... Federal Almanya, topluma uyum sorunlarını sık sık ve yanlış bir şekilde Türkiye'nin bir problemi olarak görürken, bu iki dünya arasındaki genç gezginler hakkındaki problem bilinci Türkiye'de daha yeni uyanmıştır. Yine de, söz konusu problemin her iki ülkeyi, Federal Alman Cumhuriyeti'ni ve Türkiye'yi ilgilendirdiğini ve ortak çabaların gerekli olduğunu iki taraf da farketmiştir (Widmann-Abah, 1987: 8)."

İki ülke bilim adamının imzasını taşıyan yukardaki ifadeler, yurtdışından dönen Türk işçi çocuklarının problemlerinin iki ülkenin -Almanya ve Türkiye- ortak problemi olduğunu ortaya koyan "Probleme der Reintegration Türkischer Migrantenkinder" adlı makalelerinden alınmış bir tespittir.

Geri dönüşle birlikte yaşanan sorunlar arttıkça ve bu özellikle çocuklar üzerinde yoğunlaştıkça, her iki ülkenin sorunun çözümü için tedbirler almaya çalıştıkları gözlenmektedir. Federal Almanya 1982 yılında yaşanan ekonomik krize gerekçe olarak yabancıların fazlalığını gösterip, artan kamuoyunun baskısını da gözönünde bulundurarak "Geri Dönüş Yasası" adı altında yabancılar yasasında yeni bir düzenlemeye gitmiştir (04.05.1983). 28 Kasım 1983 tarihinde yürürlüğe giren bu yasa kendi isteği ile ülkesine geri dönmek isteyen Türklere 10.500,- DM'lık bir teşvik primini öngörmekteydi (Osiender-Zerger, 1988: 37). Bu sürecin başlamasından en çok etkilenen çocuklar olmuştur. Zira yıllar itibarı ile istatistiklerin incelenmesinde, geri dönenlerin yarıya yakınının öğrenim sürecindeki öğrenciler (18 -25 yaş arası) olduğu ortaya çıkmaktadır (Isoplan, 1994: Tabelle A2). Çıkarılan bu yasanın yabancıların (Türklerin) sayısının azaltılmasına katkıda bulunmasıyla birlikte çözüm olmadığı, Türkiye'ye dönen bu gençlerin uyum sorunlarının başlamasıyla anlaşılmaya başlanmıştır. Zira dönenler uyum sorunu yaşamakta ve en kısa zamanda tekrar Almanya'ya dönme eğilimi içerisine girmekteydi. 1995 yılı itibarı ile bu eğilimin halen devam

ettiğini ve Türk vatandaşlığından çıkma boyutuna kadar bile varlığını görmekteyiz. Vatandaşlıktan çıkanların büyük bölümü 1968-76 doğumlu gençlerdir ve gençlerin yine büyük çoğunluğu Türk işçilerinin yoğun olarak çalıştıkları ülkelerde doğup büyümüşlerdir (Zaman Gazetesi, 09.01.1995).

Yaşanan bu gençlik sorununu göz önüne alan Almanya, Türkiye'ye dönen ve uyum problemi yaşayan bu gençlerin tekrar Almanya'ya dönüşünü sağlayan bir yasayı yürürlüğe sokmuştur (T.C. Çal. ve Sos. Güv. Bak. YIH.G.Müd. 1990 Yılı Raporu, 1991: 189).

Sorunun, her iki ülkenin ortak problemi olduğu gerçeğinin anlaşılması, bilimsel çalışmaların yapılmasına da zemin hazırlamıştır. Bu doğrultuda çeşitli toplantılar ve sempozyumlar tertiplenmeye başlanmıştır. Bu amacı güden Giessen ve Hacettepe üniversitelerinin ortaklaşa olarak 1985 yılında, önce Ankara'da "Türkoloji çalışmaları ve Almanya'daki Türk çocuklarının eğitim -kültür problemleri" konulu kardeşlik sempozyumunu öneren bir girişim olarak görülebilir. Bu sempozyumda Almanya'dan dönen Türk işçi çocuklarının eğitim problemlerini ortaya koyan bir çok tebliğ sunulmuştur (Widmann-Abalı, Berichte-Referate, 1988).

Federal Almanya Çalışma ve Sosyal Düzen Bakanlığı adına 1994 yılında yapılan bir araştırma projesinde, problemin çözümünün aslında Almanya'da başlatılmasını ve bu doğrultuda çocuğun ve gencin Türkiye'de mi, yoksa Almanya'da mı yaşayacağını bilinememesinin göz önüne alınarak, gençlerin hem Almanya ve hem Türkiye'de geçerli olabilecek bir meslek sahibi edilmesinin gerekliliği bir tavsiye kararı olarak sunulmuştur (Isoplan, 1994: 53).

Ekonomik Alman ve Türk-Berlin işbirliği topluluğu (BGZ), bu anlamda Türkiye'de kurulan "Küçük Sanayi ve Mesleki Eğitimi Geliştirme Vakfı" (MEKSA) ile bir işbirliği içerisinde. MEKSA bu çerçevede Marmaris'te

yurtdışından dönen çocukların, hotelcilik ve servis hizmetleri (gastrohomi) alanında eğitilmelerine imkan tanıyan ve Almanya'da kalifiye eleman eğitimi görenlerin, Türkiye'deki bu eğitim merkezlerine eğitici olarak kazandırılmalarını araştıran faaliyetler içerisindeyler (Isoplan, 1994: 52).

Friedrich-Ebert-Stiftung (F. E. Vakfı), yine bu konuya yönelik bir bildirisinde "Almanya'nın soruna resmi yaklaşımının, Almanya'nın bir göç ülkesi olmadığı biçimindedir" ifadesini kullanmakta ve "yürürlükteki eğitimle ilgili önlemlerin karakteri, olası geri dönüşlerde Türkiye'ye uyuma katkıda bulunabilme özellikleri taşımaktadır" sonucuna varmaktadır (F. E. V, 1991: 13-14). Esas itibarı ile bu düşünceler Federal Alman Cumhuriyeti'nin yaklaşımını da somut olarak ortaya koymaktadır. Martin'in araştırmasında, Türk çocuklarının sorununa AT açısından yaklaşılırken Almanya'nın tutumu şu cümlelerle açıklanmaktadır:

"... Alman bilgi kaynaklarının en fazla kaygı duyduğu konu, hem bir görev yükleyen hem de bir fırsat sağlayan göçmen işçilerin ikinci ve üçüncü nesli oluşturan çocukları idi. Görev, bu çocukları Alman toplumunun üretken üyeleri haline getirmek için eğitip yetiştirmektir. Fırsat ise entegre olan yabancı çocukların yerleşik göçmen toplulukları ile Güney Avrupa'daki kendi toplumları arasında bir köprü işlevi görebilmeleri idi (Martin, 1991: 123)."

SORUNLAR KARŞISINDA TÜRKİYE'NİN YAKLAŞIMI

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri geri dönüşün başlaması ile birlikte bir çok problemin doğacağını tahmin ederek, eğitim konusu da dahil, bazı önlemler alma yoluna gitmiştir. Ancak bunların yeterli düzeyde olmadığı daha önce verilen istatistiksel veriler kısmen doğrular niteliktedir.

Federal Almanya'dan dönen Türk çocuklarının Türkiye'de karşılaştıkları yeniden uyum (reintegrasyon) sorunlarının dönüşten önce Federal Almanya'da

alınması gerekir tezi, aslında Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi düşüncesini yansıtmaktadır (T.C. Çal. ve Sos. G. Müd. YİH. G. Müd, 1985: 4). Ancak bu düşüncenin ne derecede hayata geçirildiğine bakıldığında, bunun sadece bir tavsiye niteliğinde kaldığı sonucuna varılabilir. Yurtdışından dönen çocuklarımızın ve gençlerimizin uyumsuzluklarının, dönmelerden önce alması oldukları yetersiz Türkçe ve Milli Kültür derslerinden kaynaklandığı daha önce de ifade edilmişti. Tedbirlerin dönüşten evvel alınması tezine karşın Türkiye Cumhuriyeti, Federal Almanya'da öğrenim sürecindeki 426.392 Türk öğrencisine, söz konusu dersleri vermek için ancak 681' i merkezden, (2036' sı mahallinden olmak üzere toplam 2717) öğretmen gönderebilmiştir (T.C. Çal. ve Sos. G. Müd. YİH. G. Müd. 1992 yılı Raporu, 1993: 27).

MEB 1984 yılında yayımlanmış olduğu komisyon raporunda, işçi çocuklarının yurda döndüklerinde, eğitim konusunda karşılaşabilecekleri güçlükleri geniş bir şekilde vermiştir. Ancak söz konusu güçlükler karşısında alınan tedbirler sınırlı kalmıştır. Bu konuda MEB Talim ve Terbiye Kurulu' nun denklik işlemleri için tedbirleri, MEB' nin açmış olduğu Uyum Kursları, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürlüğü kanalıyla uygulamaya soktuğu Mesleki Eğitim Merkezi Projesi gibi uygulamalar, konuları itibarı ile Türkiye'deki resmi kurumların yaklaşımını ortaya koymaktadır (T.C. Çal. ve Sos. G. Müd. YİH. G. Müd, 1985: 6).

Sonuçta Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın bu uygulamalarının yanı sıra Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Türkiye Odalar Birliği, Devlet Planlama Teşkilatı gibi bazı resmi kurumların bu konu hakkında bir işbirliği içerisinde olmaları uygun görülmüş, ancak söz konusu kuruluşlar bazı sempozyumlara katılmak, istatistiksel veriler yayımlamak ve tavsiye niteliğinde bazı kararlar almakla yetinmişlerdir (T.C. Çal. ve Sos. G. Müd. YİH. G. Müd, 1985: 8). Sonuç olarak ortaöğretimi kapsayan bu sınırlı uygulama ve tavsiyelerin dışında, sorunun üniversite boyutunu ilgilendiren tavsiye ve uygulamalara pek rastlanamamış ve daha sınırlı kalmıştır diyebiliriz.

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Yurtdışından ve F. Almanya'dan dönenlerin uyum sorunları ile ilgili olarak ulaşılabilen kaynaklar dikkate alınarak yapılan araştırmalar şu şekilde özetlenebilir:

Ortaöğretim düzeyinde yapılan araştırmalar:

Babalık ve Diğerleri. (1988). Balıkesir'de ortaöğretim kurumlarını kapsayan bu araştırmada Yurtdışından dönen işçi çocuklarının uyumsuzlukları ve eğitim sistemimizdeki problemleri incelenmiştir.

Çekem, A. (1990). F. Almanya'dan dönen Türk işçi çocukları üzerinde yapılan bir araştırmadır. Ortaöğretim düzeyini kapsayan bu araştırmada öğrencilerin öğretmen ve dil sorunundan kaynaklanan bir iletişimsizlik problemi yaşadıkları sonucu çıkmıştır. Büyük kent avantajlarının öğrencilere sunulması ve rehberlik hizmetlerinin yaygınlaştırılması gibi öneriler sunulmuştur.

Hesapcioğlu, M-Çağlar, A. (1987). İstanbul'daki bazı ortaöğretim kurumlarını kapsayan bu araştırmada 1985 ve 1987 yıllarında ayrı ayrı olarak uygulanan anketlerin sonuçları açıklanmaktadır. Öğrencilerin disiplin cezalarından yakınmaları ve yabancı dille eğitim veren bir yüksekokula gitme arzuları bu araştırmada önplana çıkmıştır. Akademik eğitimde başarılı olamayacakların mesleki eğitime yönlendirilmeleri, Türkçe dil derslerinin artırılması, aile ile öğrenci arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi gibi öneriler sunulmuştur.

Hışli, N. (1986). Yurtdışından Türkiye'ye geri dönüş yapan ortaöğretim düzeyindeki öğrenciler psikolojik uyum sorunları açısından yerli öğrencilerle karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. 1984 yılında dönüş yapan öğrencilerin bir yıl sonraki depresyon ve kaygı düzeylerinin düştüğü belirlenmiştir. Neden-sonuç ilişkilerine yönelik deneysel araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Günüş ve Diğerleri. (1985). Hacettepe Üniversitesi'nde bitirme tezi olarak yapılan bu araştırmada iki araştırma grubu ele alınmış ve sorunlar Türkiye'de bulunan ve Almanya'dan dönenler olarak iki grubun karşılaştırılması şeklinde incelenmiştir. Bu araştırmada çıkan önemli sonuçlar şunlardır: Öğretmen-öğrenci ilişkilerindeki resmîlik, çevre şartları, davranışlar üzerindeki toplum baskısı, rehberlik hizmetlerinin bulunmaması sorunların artmasına neden olmakta ve F. Almanya'dan dönenlerin geldikleri ülkeye geri dönme eğilimi içerisinde

girmelerine neden olmaktadır. Öğrencilere rehberlik hizmeti verecek büroların açılması ve Türkçe derslerine ağırlık verilmesi gibi öneriler ön plana çıkmaktadır.

Narman, H. (1988). 1985 yılında Elazığ Atatürk Lisesi'nde yurtdışından dönen işçi çocukları için açılan uyum kurslarının işlerliğini ve etkinliğini araştıran bir çalışmadır.

Özben, Ş. (1991). 1991 yılında yapılan bu araştırmada yurtdışından dönen işçi çocuklarının uyum problemlerinin okul başarılarına etkisi Türkiye'de yetişen öğrencilerle karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Sonuç olarak bu araştırmada Yurtdışından dönenlerin Türkiye'de yetişen öğrencilere oranla kaygı ve depresyon düzeylerinin yüksek olduğu çıkmıştır.

Tezcan, M. (1987). Ankara'daki liselerde uygulanan ve yurtdışından dönen 326 öğrenciyi kapsayan bu araştırmada uyumsuzlukların farklı eğitim sisteminden kaynaklandığı vurgulanmaktadır. Hazırlık okullarının açılması, eğitimcilerin bu öğrencilere daha anlayışlı davranmaları, Almanca öğretmeni olmalarına zemin hazırlanması, yapılan araştırmaların sürekli olması gibi bazı temel öneriler getirilmektedir.

Tufan, B. (1984, 86, 86, 87). Tufan'ın 1984 yılındaki "Dış Göçe Katılan Çocukların Yurda Döndükten Sonraki Uyum Durumları", 1986 yılındaki "F.Almanya'dan Dönen Gençlerin Ruhsal Belirtileri ve Bunları Etkileyen Faktörler", yine 1986 yılındaki "F.Almanya'dan Dönen ve Ankara Resmi Liselerinde Öğrenime Devam Eden Gençlerin Ruhsal Belirtileri ve Bunları Etkileyen Faktörler" ve 1987 yılındaki "Türkiye'ye Dönen İkinci Kuşak Göçmen İşçi Çocuklarının Psiko-Sosyal Durumları" adlı araştırmaları genel olarak F.Almanya'dan dönen ve ortaöğretime devam eden işçi çocuklarının uyum problemlerini psikolojik yönden ele almaktadır. Bu araştırmalarda ortaya çıkan temel öneri bu öğrencilere yönelik yeni politikaların üretilmesi yönündedir.

Ayrıca **Binay, H. (1985), Sağlam, M. (1991), Soner, G. (1985)** ve **Tarimeri, N. (1985)** araştırmacıların eserleri yurtdışında bulunan gençlerin oradaki ortaöğretim düzeyinde yaşadıkları problemlerini içermektedir.

Yükseköğretim düzeyinde yapılan araştırmalar:

Demiröz ve Diğerleri (1985). 1984-85 öğretim yılında Ankara'daki dört üniversitenin yabancı dil bölümlerini kapsayan bu araştırmada öğrencilerin

kültürel-sosyal ve eğitimle ilgili sorunları ele alınmıştır. Bu araştırmada, öğrencilerin Türkiye'ye dönmekten memnun olmadıkları ancak bölümlerinden memnun oldukları ve okudukları bölüme gelmelerinde yabancı dili bilmelerinin etkisinin olduğu sonucu çıkmaktadır.

Tomanbay, İ. (1985). Demiröz ve Diğerlerinin yapmış oldukları araştırmanın sonuçlarını yansıtmaktadır. Mediko-Sosyal hizmetlerinin artırılması, Din-Kültür derslerine ağırlık verilmesi, uyum kurslarının yaygınlaştırılması, danışma bürolarının açılması gibi öneriler her iki araştırmada da ortak öneriler olarak göze çarpmaktadır.

Tufan, B.-Yıldız, S. (1993). Ankara'daki iki, Eskişehir ve Samsun üniversitelerini kapsayan, iki kontrol grubundan oluşan bir araştırmadır. Bu araştırmada yurtdışından dönen öğrencilerin okudukları bölümü isteyerek seçtikleri ve kendilerini başarılı gördükleri ancak geleceklerinden endişeli oldukları vurgulanmaktadır. Bu araştırmada ayrıca yurtdışından dönen öğrencilerin benlik saygıları ve ruhsal belirtilerinin Türkiye'de yetişen kontrol grubu ile bir farklılık göstermemesi özellikle vurgulanmaktadır. Bu gençlere imkân tanınması ve onlardan azami ölçüde yararlanılması önerilmekte ve uyumsuzlukların ise Mediko-Sosyal bünyesindeki psikolojik danışmanlar vasıtasıyla giderilmeye çalışılması bir öneri olarak sunulmaktadır.

Bu araştırmada ayrıca: **Isoplan. (1994), Friedrich-Ebert-Stiftung (1991), Honekopp, H. (1987), Martin, L. Philip. (1991), Oslander, K-Zeger, J. (1988) ve Widmann, H-Abah, Ü. (1988)** gibi yabancı yazarların ve kuruluşların konu ile ilgili eserlerinde önemli veriler yer almakta ve önerilerinde mesleki eğitime önem verilmesi konusu yer almaktadır. Özellikle Martin'in Uluslararası Çalışma Bürosu adına yapmış olduğu araştırma konu ile ilgili sorunları AT yaklaşımı ile ele almaktadır. Bunun dışında T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 1985 yılı çalışması ve 1991, 1993 yılı raporlarında, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1984 yılı komisyon raporunda, Tufan, B. (1994) "Göçmen İşçilerde İş Kazaları" adlı araştırmasında ve Basın -Yayın kuruluşlarından Hürriyet Gazetesi'nin 06.10.94 ve Zaman Gazetesi'nin 09.01.95 tarihli sayılarında genel olarak konu ile ilgili ayrıntılar yer almaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veriler ve toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanmasına ait konular yer almaktadır.

ARAŞTIRMA MODELİ

Araştırmada tarama modeli kullanılmış ve veriler anketler yolu ile elde edilmiştir. Araştırma bu veriler üzerinde yürütülmüştür.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmamızın evrenini, Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü ile aynı üniversitenin Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği Bölümü'nün 1995-96 öğretim yılında öğretime devam eden yurtdışından dönmüş olan tüm öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada ayrıca örneklem alma yoluna gidilmemiş, veriler evrenin tümünden elde edilmiştir.

VERİLERİN TOPLANMASI

Veriler uzman öğretim üyelerinin görüşleri alındıktan sonra hazırlanan ve araştırmacı tarafından bizzat yürütülen anket yoluyla elde edilmiştir. Gerekli yerlerden izin alındıktan sonra Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı ile Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği Bölümlerindeki öğrencilere sınıfta ortak olarak uygulanan anket sırasında müdahale edilmeksizin deneklere yardımcı olunmuş ve anketler aynı ders saati içerisinde toplanmıştır. Uygulanan ankette sınıfların genel

olan ve ankete katılan öğrencilerin sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

TABLO :1 ÖĞRENCİLERE SINIFTA UYGULANAN ANKETE KATILANLARIN LİSTESİ

FEN-EDEBİYAT FAK.					EĞİTİM FAK.			
Sınıflar	Sınıf mev.	Gelmeyen	Yurtdışı bulunma.	Ankete katılan	Sınıf mev.	Gelmeyen	Yurtdışı bulunma.	Ankete katılan
1. Sınıf	72	7	20	45	58	7	10	41
2. Sınıf	21	2	-	19	41	14	1	26
3. Sınıf	37	6	1	30	31	8	-	23
4. Sınıf	33	6	1	26	27	4	1	22
Toplam	163	21	22	120	157	33	12	112

VERİLERİN ÇÖZÜMÜ

Anket sonucu elde edilen veriler işleme tablosuna geçirilmiş ve Fırat Üniversitesi Bilgi İşlem Birimi'nde bulunan SPSS istatistik programında Chi-Square (χ^2) çözümlemesi yapılmak üzere bilgisayara girilmiştir. Bazı cevaplar sadece frekans dağılımı ve yüzdeler şeklinde özetlenerek yorumlanmıştır. Elde edilen verilerin cinsiyetler, fakülteler ve sınıflar arasındaki farkını belirlemek için ise kay kare çözümlemesi sonucunda çapraz tablollaştırma yoluna gidilmiştir. Tablollaştırma sırasında frekansı 5'ten küçük olan hücreler için (Yates Correction) yates düzeltmesi yapılmasına karar verilmiş, ancak bu işlemler için bilgisayar menüsü olmadığı için işlemler elle yapılmıştır (Akhun, 1988: 19-20). Elde edilen kay kare değeri .05 manidarlık düzeyinde incelenmiş, görüşlerin ve bilgilerin cinsiyet, fakülte ve sınıflar arasında manidar bir farklılık gösterip göstermediği açıklanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde deneklerden elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü ile aynı üniversitenin Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinden oluşan kaynak grupların kişisel verilerinin çözümlenmesinde frekans ve yüzdeler kullanılarak yorumlamaya gidilmiştir. Bu grupların sınıflar, cinsiyetler ve fakülteler arası görüş farklılıklarının karşılaştırılmasında ise çapraz tablolastırma yolu ile kay kare (χ^2) çözümlenmesi kullanılmıştır. Manidarlık (anlamlılık) düzeyi ise .05 olarak kabul edilmiştir.

DENEKLERİN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ

Araştırma kapsamına alınan Erzurum Atatürk Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü ile aynı üniversitenin Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin cinsiyetlerine göre dağılımı TABLO: 2'de görülmektedir.

TABLO:2 DENEKLERİN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

CİNSİYET	f	%
Erkek	117	50.4
Kız	115	49.6
Toplam	232	100.0

Tablodan da görüldüğü üzere deneklerin % 50.4'ü erkek, % 49.6'sı kızdır.

Deneklerin sınıflara göre dağılımı TABLO: 3'te verilmiştir.

TABLO: 3 DENEKLERİN SINIFLARA GÖRE DAĞILIMI

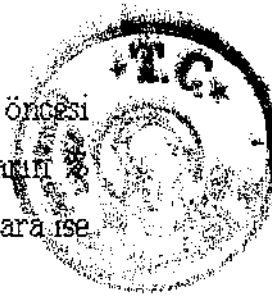
SINIFLAR	f	%
1. Sınıf	86	37.1
2. Sınıf	46	19.8
3. Sınıf	52	22.4
4. Sınıf	48	20.7
Toplam	232	100.0

Tablodan da anlaşılaçağı üzere deneklerin % 37.1'i birinci sınıflarda, % 19.8'i ikinci sınıflarda, % 22.4'ü üçüncü sınıflarda ve % 20.7'si dördüncü sınıflarda okumaktadır. Öğrencilerin birinci sınıflarda yoğunlaşmasının nedeni, anketin uygulandığı sırada bu bölümlerdeki hazırlık sınıflarının kaldırılmış olmasından kaynaklanmaktadır.

TABLO: 4'te deneklerin yaş dağılımı görülmektedir.

TABLO: 4 DENEKLERİN YAŞLARA GÖRE DAĞILIMI

YAŞ GRUPLARI	Yaş	f	%
1974 ve öncesi	22	178	76.7
1975	21	26	11.2
1976	20	23	9.9
1977	19	5	2.2
1978 ve sonrası	18	-	-
Toplam		232	100.0

Tablo 4'ten de anlaşılacağı gibi deneklerin % 76.7'si 1974 ve öncesi doğumlulardır. 1975 doğumlu olanların oranı % 11.2, 1976 doğumluların % 9.9 ve 1977 doğumluların oranı ise % 2.2'dir. 1978 ve sonrası doğumlulara ise rastlanmamıştır.

Deneklerin geldikleri ülkelere ilişkin bulgular TABLO:5'te görülmektedir.

TABLO:5 DENEKLERİN GELDİKLERİ ÜLKELER

Geldikleri ülkeler	f	%
Almanya	230	99.2
Başka	2	0.8
Toplam	232	100.0

Tablodan görüldüğü üzere deneklerin % 99.2'sini Almanya'dan Türkiye'ye geri dönmüş olan öğrenciler oluşturmaktadır. Bunun dışında deneklerin % 0.8'i ise daha farklı ülkelere Türkiye kesin dönüş yapmışlardır. Deneklerin % 99.2'sinin geldikleri ülkeyi Almanya olarak belirtmeleri ve geriye kalan % 0.8'lik oranının ise yüzdelik olarak fazla bir anlam ifade etmeyeceği düşüncesinden hareketle araştırmaya "Yurtdışından" yerine "Federal Almanya'dan Döneneler" ibaresi konulmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür.

Deneklerin yurtdışında kaldıkları sürelerle ilişkin bilgileri TABLO: 6'da görülmektedir.

TABLO:6 DENEKLERİN YURTDIŞINDA KALİŞ SÜRELERİ

YIL	f	%
3-5 Yıl	27	11.6
6-10 Yıl	78	33.6
11-15 Yıl	105	45.3
16 ve yukarısı	9	3.9
Toplam	232	100.0

Tablodan da görüldüğü üzere deneklerin % 5.6'sı 0-2 yıl arasında yurtdışında kaldıklarını belirtirken, % 11.6'sı 3-5 yıl, % 33.6'sı 6 ile 10 yıl, % 45.3'ü ise 11 ile 15 yıl arasında yurtdışında kaldıkları yönünde bilgi vermişlerdir. Yurtdışında 16 yıl veya daha fazla süre kalanların oranı ise % 3.9'dur. Bu durum yaşlarına bakıldığında deneklerin çocukluk ve hatta ergenlik dönemlerinin yurtdışında geçtiği ve geldikleri ülkenin sosyal yapısı ile ilgili bir çok kalıcı özelliklerini taşıyabilecekleri şeklinde yorumlanabilir.

Deneklerin yurtdışında kaldıkları süre içerisinde o ülkede devam ettikleri okullara ilişkin veriler TABLO: 7'de verilmiştir. Ancak burada deneklerden Türkiye'ye döndükleri esnada en son devam ettikleri veya bitirdikleri okulları işaretlemeleri istenmiştir. Bu durumda liseye devam etmiş bir öğrencinin ilkokul ve ortaokula da yurtdışında devam etmiş olabileceği varsayılmış ve yorumlamaya bu durum göz önünde bulundurularak gidilmiştir.

TABLO : 7 DENEKLERİN YURTDIŞINDA DEVAM ETTİKLERİ OKULLAR

OKUL	f	%
Devam etmeyenler	9	3.9
İlkokul	118	50.9
Ortaokul	76	30.8
Lise	24	10.3
Meslek Okulları	2	0.9
Üniversite	2	0.9
Cevap vermeyenler	1	0.4
Toplam	232	100.0

Söz konusu tablodan görüldüğü üzere deneklerin % 3.9'u yurtdışında herhangi bir okula gitmemiştir. Buna karşın yine deneklerin % 50.9'u ilkokula, % 30.8'i Ortaokula, % 10.3'ü Liseye, % 0.9'u Üniversiteye ve yine % 0.9'u

Meslek Okullarına devam etmişlerdir. Bu soruya cevap vermeyenlerin oranı ise sadece % 0.4' tür. Söz konusu tabloda okul seviyesinin yükselmesine paralel olarak yüzdelik oranların düştüğü görülmektedir. Bu durumda yurtdışında kaldıkları süreler de göz önüne alındığında deneklerin bir çoğunun ancak ilkokul ve Ortaokula gidebildikleri ve Üniversiteye gidebilme şansını pek yakalayamadıkları söylenebilir.

1- UYUM GÜÇLÜĞÜNE İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Deneklerin ortaöğretimlerine devam ettikleri süre içerisinde çektikleri uyum güçlüklerine ilişkin görüşleri ve bu durumun cinsiyetler arasında gösterdiği farklılık TABLO: 8'de verilmiştir:

TABLO: 8 DENEKLERİN ORTAÖĞRETİMLERİ SIRASINDA ÇEKTİKLERİ UYUM GÜÇLÜKLERİ VE CİNSİYETLER ARASINDAKİ FARKI

CİNSİYET	Ortaöğretimde uyum güçlüğü çektiniz mi ?							
	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	51	45.1	42	37.2	20	17.7	113	100.0
Erkek	55	48.3	43	37.7	16	14.0	114	100.0
Toplam	106	46.7	85	37.4	36	15.9	227	100.0
$X^2 : 0.603$				Sd : 2				

Tabolanda da görüldüğü üzere öğrencilerin % 46.7'si ortaöğretimlerine Türkiye'de devam ettikleri süre içerisinde uyum güçlüğü çektiklerini belirtmişlerdir. Bu oran kısmen çektim diyenlerde %37.4 ve hayır çekmedim diyenlerde ise % 15.9'dur. Bu bulgular doğrultusunda sadece % 15.9'luk bir oranın Türkiye'deki ortaöğretimleri esnasında bir uyum güçlüğü ile karşılaşmadıkları, geriye kalan % 84.1'inin ise az veya çok bir uyum problemi ile karşılaştıkları söylenebilir. Ortaöğretim, deneklerin Türkiye'ye geldikleri

ilk yılları olmasından dolayı bu durum pek fazla yadırganmamalıdır. Cinsiyetlere göre deneklerin Türkiye'de ki ortaöğretimleri sırasında çektikleri uyum güçlükleri ise şöyledir; evet bir uyum güçlüğü çektim diyenlerin kız öğrenciler arasındaki oranı % 45.1, erkek öğrencilerinde ise 48.2'dir. Kısmen çektim diyenler kız öğrencilerinde % 37.2, erkek öğrencilerinde % 37.7'dir. Hayır çekmedim diyenler kız öğrencilerinde % 17.7, erkek öğrencilerde % 14.0'dır.

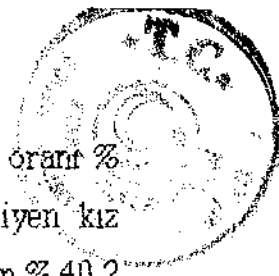
Cinsiyete göre çekilen uyum güçlüğünde anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için yapılan kay kare çözümlemesinde 05'lik anlamlılık düzeyinde bir farkın olmadığı görülmüştür.

Deneklerin şu anda çektikleri uyum güçlüğü ve bu durumun cinsiyetlere göre gösterdiği farklılık TABLO: 9'da görülmektedir.

TABLO: 9 DENEKLERİN ŞU ANDA ÇEKTİKLERİ UYUM GÜÇLÜĞÜ VE CINSİYETLERE GÖRE GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

CINSİYET	Şu anda uyum güçlüğü çekiyor musunuz?							
	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	13	11.4	55	48.2	46	40.4	114	100.0
Erkek	23	19.6	47	40.2	47	40.2	117	100.0
Toplam	36	15.6	102	44.1	93	40.3	231	100.0
$X^2: 3.377$				Sd: 2				

Tablodan da görüleceği gibi deneklerin % 15.6'sı şu anda uyum güçlüğüne devam ettiğini belirtirken, % 44.2'sinin kısmen devam ettiği, % 40.3'ünün ise artık uyum güçlüğü çekmedikleri yönünde fikir beyan etmişlerdir. Bu durumun cinsiyetlere göre farklılığı ise şöyledir; şu anda uyum güçlüğü çekiyorum diyenlerin kız öğrenciler arasındaki oranı % 11.4 iken bu oran erkek öğrencileri

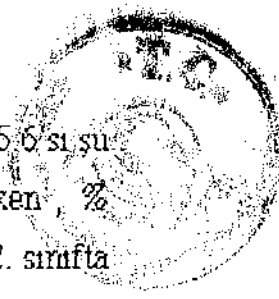
arasında % 19.7 dir. Kısmen diyen öğrenciler arasında kız öğrencilerin oranı % 48.2 iken, bu oran erkek öğrencilerde % 40.2 dir. Yine hayır diyen kız öğrencilerin % 40.2 'lik oranına karşın, erkek öğrenciler arasında bu oran % 40.2 dir. Sonuç olarak; tüm öğrenciler arasında şu anda artık uyum güçlüğü çekmiyorum diyenlerin % 15.9'luk ortaöğretimdeki orandan % 40.3'e ulaşması zaman içerisinde uyum sağlamada gelişmeler olmaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Şu andaki uyum güçlüğünün halen devam edip etmediğinin cinsiyetler arasındaki farkın tespit edebilmek için kay kare çözümlemesine gidilmiştir. Yapılan çözümlemede .05 düzeyinde önemli bir farkın olmadığı gözlenmiştir. Kız ve erkek öğrenciler özellikle kısmen ve hayır seçeneklerine bir birlerine yakın cevaplar vermişlerdir. Uyum sağlama konusunda ise erkek öğrenciler oranının kız öğrencilere nazaran daha yüksek oranda olması dikkat çeken bir noktadır.

Deneklerin şu andaki uyum durumlarının sınıflar arasında bir farklılık gösterip göstermeyeceği tespit edilmesi gereken bir husustur. Bu sebeple deneklerin şu andaki uyum durumları TABLO: 10'da verilmiştir.

TABLO: 10 DENEKLERİN ŞU ANDAKİ UYUMLARININ SINIFLAR ARASI FARKI

SINIFLAR	Şu anda uyum güçlüğü çekiyor musunuz?							
	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Sınıf	22	25.6	37	43.0	27	31.4	86	100.0
2. Sınıf	4	8.9	24	53.3	17	37.8	45	100.0
3. Sınıf	7	13.5	18	34.6	27	51.9	52	100.0
4. Sınıf	3	6.3	23	47.9	22	45.8	48	100.0
Toplam	36	15.6	102	44.2	93	40.3	231	100.0
X^2 : 15.627			Sd: 6			$P < .05$		

Tablodan da anlaşılabacağı üzere 1. sınıfa devam eden öğrencilerin % 25.6'sı şu anda uyum gücünü çekiyor musunuz sorusunu evet şeklinde cevaplarken, % 43.0'ı kısmen ve % 31.4 hayır çekmiyorum şeklinde cevaplamışlardır. 2. sınıfta % 8.9'u evet, % 53.3'ü kısmen ve % 37.8'i hayır demişlerdir. 3. sınıfta evet diyenlerin oranı % 13.5 iken, kısmen diyenler % 34.6 ve hayır diyenler % 51.9 dur. 4. sınıfa gelindiğinde evet diyenler % 6.3, kısmen diyenler % 47.9 ve hayır diyenler % 45.8 düzeyindedir.

Sınıflar arasında uyum gücünü farkını ortaya koymak için yapılan kay-kare çözümlemesinde .05 düzeyinde anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. Tablo 10 dan da görüldüğü gibi bu farkın çıkmasında bir taraftan evet diyenlerin oranının 1. sınıftan 4. sınıfa gelinceye kadar belirgin bir şekilde düşüş içerisinde olması etken olurken, diğer taraftan hayır diyenlerin oranının aynı oranda bir yükseliş içerisinde olması etken olmaktadır. Daha açık bir ifade ile; evet şu anda bir uyum gücünü çekiyorum diyenler zaman ilerledikçe veya sınıf atlandıkça belirgin bir şekilde düşmekte, buna karşılık hayır artık uyum gücünü çekmiyorum diyenlerin oranı sınıflar ilerledikçe artmaktadır. Sonuç olarak bu farkın çıkması, öğrencilerin uyumlarında zaman içerisinde olumlu gelişmeler olmaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Deneklerin şu andaki uyum durumlarının fakülteler arasında gösterdiği farklılık TABLO: 11'de görülmektedir.

TABLO: 11 DENEKLERİN ŞU ANDAKİ UYUM DURUMLARININ BÖLÜMLER ARASINDAKİ FARKI

FAKÜLTELER	Şu anda bir uyum gücünü çekiyor musunuz?							
	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Fen-Ed. Fak.	21	17.5	44	36.7	55	45.8	120	100.0
Eğitim Fak.	15	13.5	58	52.3	38	34.2	111	100.0
Toplam	36	15.6	102	44.1	93	40.3	231	100.0
$X^2 : 5.687$				Sd: 2				

Tablodan da görüldüğü gibi Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı öğrencilerinin % 17.5'i evet şu anda uyum gücünü çekiyorum, % 36.7'si kısmen çekiyorum ve % 45.8'i ise hayır her hangibir uyum gücünü çekmiyorum yönünde görüş belirtmişlerdir. Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin ise % 13.5'i aynı yöndeki soruyu evet şeklinde cevaplarırken , % 52.3'ü kısmen ve % 34.2'si hayır şeklinde cevaplamışlardır.

Deneklerin şu andaki uyum durumlarının bölümler arasında gösterdiği farkı belirlemek için kay kare çözümlemesine gidilmiş ve yapılan çözümlemede .05 düzeyinde bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç uyum gücünü çekme durumlarının olumlu veya olumsuz gelişmesinde okudukları fakültelerin ilgili bölümlerinin etkin olmadığı sonucunu doğurmaktadır.

Şu ana kadar deneklerin ortaöğretimleri sırasındaki çektikleri uyum gücünü durumları ile şu andaki uyum gücünü durumları istatistiksel olarak incelendi. Burada ise her iki süre, yani ortaöğretimden şu andaki konumlarına gelinceye kadar ki zaman dilimi arasında uyumlarının ne derecede farklılık gösterdiğini vermek istiyoruz. Bu konuya ilişkin veriler karşılaştırmalı olarak TABLO: 12' de verilmiştir.

**TABLO: 12 DENEKLERİN UYUM DURUMLARININ ORTAÖĞRETİM İLE
ÜNİVERSİTE ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK**

Şu anda uyum zorluğu çekiyor musunuz?	Ortaöğretiminiz sırasında uyum gücünü çektiniz mi?							
	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	19	18.1	51	48.6	35	33.3	105	100.0
Kısmen	9	10.6	39	45.9	37	43.5	85	100.0
Hayır	6	16.7	10	27.8	20	55.5	36	100.0
Toplam	34	15.0	100	44.3	92	40.7	226	100.0
$X^2 : 8.055$				Sd : 4				

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi deneklerin % 16.8'i bu soruyu cevapsız bırakmışlardır. Uyumlarında çevre faktörünün ön plana çıktığını söyleyenlerin oranı % 13.8, Okula uyumu söyleyenler %36.6, Türk dilini öğrenememeyi neden olarak gösterenler %19.4 ve ailevi baskıları ileri sürenler % 2.6'dır. Buna karşılık farklı nedenlerden dolayı sorun yaşadıklarını ifade edenler ise % 10.8'dir. Bu bulgular doğrultusunda deneklerin ortaöğretimde yaşadıkları sorunlardan en önemlisi % 36.6'lık oranla okullarına uyumlarında yaşadıkları problemlerdir. % 19.4' lük bir oranla Türkçe dil zorluğu ve % 13.8'lik oranla çevreye uyum seçenekleri de dikkate değer bulgular arasındadır. Yaygın olan görüşün aksine ailevi baskıların öğrencilerin uyumlarında önemli baskınlıkta olmadığı görülmektedir.

Sorunların odaklaştığı noktaların cinsiyetler arasında bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan kay kare çözümlemesinde .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Sonuç olarak sorunların odaklaştığı noktaların cinsiyetlere göre belirgin bir farklılık göstermediği söylenebilir.

Deneklerin şu anda uyum problemleri yaşamalarında etkin olan nedenler ve söz konusu nedenlerin yüzdeleri TABLO: 14'te gösterilmiştir.

TABLO : 14 DENEKLERİN ŞU ANDA ÇEKTİKLERİ UYUM GÜÇLÜKLERİNİN ODAKLAŞTIĞI NOKTALAR

Şu andaki uyum güçlüğü hangi noktalarda odaklanmaktadır ?	f	%
Çevre koşulları	105	45.3
Eğitim kalitesi	27	11.6
Arkadaşlık ilişkileri	39	16.8
Ailevi baskılar	1	0.4
Başka nedenler	21	9.1
Cevap vermeyenler	39	16.8
Toplam	232	100.0

Tablodan da görüleceği gibi deneklerin % 45.3'ü çevre koşullarını, % 16.8'i arkadaşlık ilişkilerini, % 11.6'sı eğitim kalitesini, %0.4'ü ailevi baskıları ve % 9.1'i daha farklı nedenleri şu andaki uyum güçlüğü çekmelerine neden olarak göstermektedirler.

2- DENEKLERİN TÜRKİYE, OKUDUKLARI BÖLÜM VE OKUDUKLARI İL HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİNE İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Deneklerin üniversite eğitimlerini Türkiye'de görmekten memnun olup olmadıkları hakkındaki düşünceleri ve bu durumun cinsiyetler arasında gösterdiği farklılık TABLO: 15'te verilmiştir.

TABLO : 15 DENEKLERİN ÜNİVERSİTEYİ TÜRKİYE'DE OKUMALARINDAKİ MEMNUNİYETLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE CİNSİYETLER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

CİNSİYET	Üniversiteyi Türkiye'de okumaktan memnun musunuz?							
	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	41	35.6	47	40.9	27	23.5	115	100.0
Erkek	29	25.2	44	38.3	42	36.5	115	100.0
Toplam	70	30.4	91	39.6	69	30.0	230	100.0
$X^2 : 5.417$				Sd : 2				

Tablodan görüldüğü üzere deneklerin % 30.4'ü üniversite eğitimlerini Türkiye'de görmekten memnun olduklarını ifade ederken, % 39.6'sı kısmen memnun oldukları yönünde fikir beyan etmişlerdir. Buna karşılık deneklerin % 30.0'ı ise üniversiteyi Türkiye'de okumaktan memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum yüzdelerin dağılımı ile bir eşitlik arz etmektedir. Sonuç itibarı ile deneklerin % 30.4'ünün Türkiye'de üniversite eğitimi görmekten

memnun olduklarını, buna karşılık % 30.0' ının ise memnun olmadıklarını söyleyebiliriz. Kısmen memnun olduklarını söyleyenlerin düşüncelerinin olumlu ya da olumsuz yönde netleşmemesi bu konuda daha objektif yorum yapılmasını engellemektedir.

Bu durumun cinsiyetler arasında bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için kay kare çözümlemesine gidilmiş ve sonuçta .05 düzeyinde bir farklılığın olmadığı gözlenmiştir. Sonuç olarak deneklerin üniversite eğitimlerini Türkiye'de görmekten memnun olup olmamaları yönünde kız ve erkek öğrenciler arasında bir farklılık göstermediği söylenebilir.

Deneklerin üniversite eğitimlerini Türkiye'de görmekten memnun olup olmamalarının ilgili fakülteler arasında gösterdiği farklılık TABLO: 16'da verilmiştir.

TABLO : 16 DENEKLERİN ÜNİVERSİTE EĞİTİMLERİNİ TÜRKİYE'DE GÖRMekten MEMNUN OLUP OLMAMA DURUMLARININ FAKÜLTELER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

FAKÜLTELER	Üniversite eğitimini Türkiye'de görmekten memnun musunuz?							
	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Fen-Ed. Fak.	36	30.0	51	42.5	33	27.5	120	100.0
Eğitim Fak.	34	30.9	40	36.4	36	32.7	110	100.0
Toplam	70	30.4	91	39.6	69	30.0	230	100.0
$X^2 : 1.084$				Sd : 2				

Tablodan da görüldüğü gibi deneklerin üniversite eğitimlerini Türkiye'de görmekten memnun olup olmama durumları tüm seçeneklerde bir birine yakın yüzdelerle çıkmıştır. Bu durumun daha net bir şekilde ifade edilebilmesi için yapılan kay kare çözümlemesinde .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Sonuç olarak söz konusu fakültelerde okuyan deneklerin bu konudaki düşünceleri yüzdelerle bir birine çok yakındır diyebiliriz.

Deneklerin üniversite eğitimlerini Türkiye'de görmekten memnun olup olmadıkları durumunun şu andaki uyum sorunları ile arasındaki ilişkisi TABLO: 17'de verilmiştir.

TABLO : 17 DENEKLERİN EĞİTİMLERİNİ TÜRKİYE'DE GÖRMekten MEMNUN OLUP OLMAMA DURUMLARININ ŞU ANDAKİ UYUM SORUNLARI İLE ARASINDAKİ FARKI

Şu anda uyum güçlüğü gekiyor musunuz?	Üniversiteyi Türkiye'de okumaktan memnun musunuz?							
	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	8	22.9	13	37.1	14	40.0	35	100.0
Kısmen	25	24.5	46	45.1	31	30.4	102	100.0
Hayır	36	39.1	32	34.8	24	26.1	92	100.0
Toplam	69	30.1	91	39.7	69	30.1	229	100.0
X ₂ : 7.155		Sd : 4						

Tablo :17'den de görüleceği gibi deneklerin Türkiye'de okumaktan memnun olup olmama durumlarının şu andaki uyumlarına ne derecede etki edip etmediğini tespit edebilmek için kay kare çözümlemesine gidilmiştir. Yapılan çözümlemelerde .05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Sonuç olarak; deneklerin şu andaki uyumlarını üniversiteyi Türkiye'de okumaları olumlu veya olumsuz yönde etkilememektedir denetilir.

Deneklerin okudukları bölümden memnun olup olmadıkları ve bu durumun cinsiyetler arasında gösterdiği farklılıklara ilişkin veriler TABLO: 18'de görülmektedir.

TABLO:18 DENEKLERİN OKUDUKLARI BÖLÜMDEN MEMNUN OLUP OLMADIKLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE CİNSİYETLER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

CİNSİYETLER	Okuduğunuz bölümden memnun musunuz?							
	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	68	59.1	38	33.1	9	7.8	115	100.0
Erkek	67	58.3	33	28.7	15	13.0	115	100.0
Toplam	135	58.7	71	30.9	24	10.4	230	100.0
$\chi^2 : 1.860$				Sd : 2				

Tablodan da görüleceği gibi deneklerin % 58.7'si okudukları bölümden memnun oldukları yönünde görüş belirtmişlerdir. Deneklerin % 30.9'u kısmen memnun, %10.4'ü ise okudukları bölümden memnun değildirler. Bu bulgular neticesinde deneklerin genel olarak okudukları bölümden her hangi bir memnuniyetsizliklerinin olmadığı söylenebilir.

Deneklerin söz konusu devam ettikleri bu bölümlerden memnun olup olmadıkları durumunun cinsiyetler arasında bir farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek için kay kare çözümlemesine gidilmiştir. Yapılan kay kare çözümlemesinde .05 düzeyinde anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak deneklerin okudukları bölümden memnun olup olmamalarının erkek ve kız öğrenciler arasında bir farklılık göstermediği söylenebilir.

Deneklerin okudukları bölümden memnun olup olmamalarının fakülteler arasında gösterdiği farklılığa ilişkin veriler TABLO: 19'da görülmektedir.

TABLO : 19 DENEKLERİN OKUDUKLARI BÖLÜMDEN MEMNUN OLUP OLMAMALARININ FAKÜLTELER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

FAKÜLTELER	Okuduğunuz bölümden memnun musunuz ?							
	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Fen-Ed. Fak.	78	65.6	30	25.2	11	9.2	119	100.0
Eğitim Fak.	57	51.4	41	36.9	13	11.7	111	100.0
Toplam	135	58.7	71	30.9	24	10.4	230	100.0
$X^2 : 4.865$				Sd : 2				

Deneklerin okudukları bölümlereden memnun olup olmadıklarının fakülteler arasında gösterdiği farklılığı tespit edebilmek için yapılan kay kare çözümlemesinde .05 düzeyinde anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir. Sonuç olarak; Fen-Edebiyat Fakültesi ile Eğitim Fakültesi'nin Almanca Bölümü öğrencilerinin okudukları bölümlerden memnun olup olmadıkları yönündeki soruya verdikleri cevapların yüzdelik ifade ile bir birlerine yakın olduğu söylenebilir.

Deneklerin okudukları bölümlerden memnun olup olmadıklarının şu andaki uyum sorunları ile arasındaki ilişkisi TABLO: 20'de görülmektedir.

TABLO : 20 DENEKLERİN OKUDUKLARI BÖLÜMLERDEN MEMNUN OLUP OLMADIKLARININ ŞU ANDAKİ UYUM SORUNLARI İLE ARASINDAKİ FARKI

Şu anda bir bir uyum zorluğu çekiyor musunuz ?	Bu bölümde okumaktan memnun musunuz ?							
	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	20	57.1	11	31.5	4	11.4	35	100.0
Kısmen	53	52.5	36	35.6	12	11.9	101	100.0
Hayır	61	65.6	24	25.8	8	8.6	93	100.0
Toplam	134	58.5	71	31.0	24	10.5	229	100.0
$X^2 : 3.482$				Sd : 4				

Deneklerin okudukları bölümlerden memnun olup olmadıklarının şu anda ki uyum sorunları ile arasındaki ilişkiyi belirlemek için kay kare çözümlenmesine, bas vurulmuş ve sonuçta .05 düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum, deneklerin uyum konusunda yaşadıkları olumlu veya olumsuz gelişmelere, okudukları bölümden memnun olup olmamalarının etki etmediği şeklinde yorumlanabilir.

Deneklerin Erzurum'da okumaktan memnun olup olmadıkları ve bu durumun deneklerin cinsiyetlerine göre her hangi bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular TABLO: 21'de verilmiştir.

TABLO : 21 DENEKLERİN ERZURUM'DA OKUMAKTAN MEMNUN OLUP OLMADIKLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE CİNSİYETLER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

CİNSİYETLER	Üniversiteyi Erzurum'da okumaktan memnun musunuz?							
	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	15	13.0	44	38.3	56	48.7	115	100.0
Erkek	19	16.2	36	30.8	62	53.0	117	100.0
Toplam	34	14.6	80	34.5	118	50.9	232	100.0
$X^2 : 1.560$				Sd : 2				

Tablo 21'den de görüldüğü gibi deneklerin % 50.9'u bu ilde üniversite eğitimi görmekten memnun olmadıklarına dair görüş bildirmişlerdir. Buna karşın deneklerin % 14.7'si Erzurum'da okumaktan memnun olduklarını ve % 34.5'i ise kısmen memnun olduklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular doğrultusunda belli aralıklarla yurtdışında kalmış olan gençlerin birçoğunun eğitimlerine Doğu Anadolu'daki bir üniversitede devam etmekten memnun olmadıkları yargısına varmamız mümkündür.

Bu durumun cinsiyetler arasında bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan kay kare çözümlemesinde ise .05 düzeyinde manidar bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Neticede, Erzurum'da okuyan kız ve erkek öğrenciler arasında bir birlerine yakın oranlarda memnuniyet veya memnuniyetsizlik ifade ettiği söylenebilir.

Deneklerin Erzurum'da okumaktan memnun olup olmadıklarına ilişkin görüşlerinin fakülteler arasında gösterdiği farklılığa ilişkin veriler TABLO: 22'de görülmektedir.

TABLO: 22 DENEKLERİN ERZURUM'DA OKUMAKTAN MEMNUN OLUP OLMADIKLARININ FAKÜLTELER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

FAKÜLTELER	Üniversiteyi Erzurum'da okumaktan memnun musunuz ?							
	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Fen-Eđ. Fak.	17	14.2	47	39.2	56	46.6	120	100.0
Eğitim Fak.	17	15.2	35	29.4	62	55.4	112	100.0
Toplam	34	14.6	80	34.5	118	50.9	232	100.0
$X^2 : 2.482$				Sđ : 2				

Deneklerin üniversiteyi Erzurum'da okumaktan memnun olup olmadıkları yönündeki görüşlerinin devam ettikleri fakülteler arasında gösterdiği farklılığı belirlemek için yapılan kay kare çözümlemesinde .05 düzeyinde belirgin bir farklılığın olmadığı sonucu çıkmıştır. Bu durumda deneklerin üniversiteyi Erzurum'da okumalarındaki memnuniyet veya hoşnutsuzluğun aynı ildeki iki farklı fakültede bir birine yakın oranlarada benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Deneklerin üniversiteyi Erzurum'da okumaktan memnun olup olmadıkları yönündeki görüşlerinin sınıflar arasında gösterdiği farklılığa ilişkin bulgular TABLO: 23'te verilmiştir.

TABLO: 23 DENEKLERİN ÜNİVERSİTEYİ ERZURUM'DA OKUMAKTAN MEMNUN OLUP OLMADIKLARININ SINIFLAR ARSINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

Erzurum'da Okumaktan memnun musunuz?	SINIFLAR									
	1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	19	55.9	7	20.6	7	20.6	1	2.9	34	100.0
Kısmen	28	35.0	21	26.2	17	21.3	14	17.5	80	100.0
Hayır	39	33.0	18	15.3	28	23.7	33	28.0	118	100.0
Toplam	86	37.1	46	19.8	52	22.4	48	20.7	232	100.0
$X^2 : 15.551$ $Sd : 6$ $P < .05$										

Deneklerin Erzurum'da üniversiteye devam ederken yaşadıkları memnuniyet veya memnuniyetsizliğin sınıflar arasında gösterdiği farklılığı tespit edebilmek için yapılan kay kare çözümlemesinde .05 manidarlık düzeyinde bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Tablodan da görüldüğü üzere 1.sınıfta Erzurum'da okumaktan memnun olanların oranı % 55.9 iken, 4. sınıfa gelindiğinde bu oran % 2.9'a düşmüştür. Diğer yandan Erzurum'da okumaktan memnun olmayanların oranı 1.sınıfta %33.1 iken, 4. sınıfa gelindiğinde % 28.0'lık oranla konumunu hemen hemen muhafaza etmiştir. Yine kısmen memnun olanlarda oranların 1.sınıftan 4.sınıfa gelinceye kadar periyodik bir düşüş içerisinde olduğu görülmektedir. Sonuç olarak deneklerin üniversiteyi Erzurum'da okumalarındaki memnuniyetsizliklerinin gün geçtikçe arttığı ve zaman içerisinde Erzurum'a uyum sağlamada zorlandıkları söylenebilir.

Deneklerin Erzurum'da okumaktan memnun olup olmadıkları yönündeki görüşlerinin şu andaki uyumları ile olan ilişkisi TABLO: 24'te verilmiştir.

TABLO: 24 DENEKLERİN ÜNİVERSİTEYİ ERZURUM'DA OKUMAKTAN MEMNUN OLUP OLMADIKLARI YÖNÜNDEKİ GÖRÜŞLERİNİN ŞU ANDAKİ UYUMLARI İLE ARASINDAKİ FARKI

Üniversiteyi	Şu anda uyumda bir zorluk çekiyor musunuz ?							
Erzurum'da okumaktan	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
memnun musunuz ?	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	4	11.8	5	14.7	25	73.5	34	100.0
Kısmen	5	6.3	43	54.4	31	39.3	79	100.0
Hayır	27	22.9	54	45.8	37	31.3	118	100.0
Toplam	36	15.6	102	44.1	93	40.3	231	100.0
$X^2 : 29.020$		Sd : 4				P < .05		

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü üzere verilerlerden elde edilen bilgilerle kay kare çözümlenmesine gidilmiş ve yapılan çözümlemelerde .05 düzeyinde anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Tablo 24'teki bu bulgular sonucunda deneklerin Erzurum'da okumaktan genel anlamda memnun olmadıkları ve bu hoşnutsuzluklarının şu andaki uyum sağlamları konusunda da olumsuz rol oynadığı söylenebilir.

Erzurum'un sosyal şartlarının kendi eğitimlerini nasıl etkilediği yönündeki deneklere ait düşünceler TABLO: 25'te verilmiştir.

TABLO : 25 DENEKLERİN ERZURUM'DA OKUMANIN EĞİTİMLERİNİ HANGİ YÖNDE ETKİLEDİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Erzurum'un sosyal yaşamı		
eğitiminizi hangi yönde etkilemektedir	f	%
Olumlu yönde	27	11.6
Olumsuz yönde	139	59.9
Etkilemiyor	7	23.3
Cevap vermeyenler	5	2.2
Toplam	232	100.0

Tablodan 25'ten de görüleceği gibi deneklerin % 59.9'u Erzurum'un sosyal yaşantısının kendi eğitimlerini olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Buna karşın deneklerin % 11.6'sı ise olumlu yönde görüş bildirmişlerdir. Yine deneklerin % 23.3'ü bulundukları ilin sosyal şartlarının kendi eğitimlerini olumsuz veya olumsuz yönde etkilemediğini söylerken, %2.2'si bu soruyu cevapsız bırakmışlardır. Bu bulgular sonucunda çevrenin veya bir yörenin olumsuz sosyal yaşantısının veya imkanlarının öğrenciler üzerinde de etki yarattığı ve eğitimlerini olumsuz yönde etkilediğini söylememiz mümkündür.

Erzurum'da okumaktan memnun olmayanları özellikle hangi nedenlerin etkilediğine dair deneklerin görüşleri TABLO: 26'da verilmiştir.

TABLO : 26 ERZURUM'DA OKUMAKTAN MEMNUN OLMAYAN DENEKLERİ ETKİLEYEN NEDENLER

Erzurum'un hangi olumsuz koşulu sizi olumsuz yönde etkilemektedir ?	f	%
Çevrenin öğrenciye bakışı olumsuzdur	96	36.2
Sosyal etkinlikler kısıtlıdır	90	34.0
İklim şartları elverişsizdir	41	15.4
Batıya oranla eğitim kalitesi düşüktür	14	5.3
Çalışma ortamı yetersizdir	10	3.8
Başka	14	5.3
Toplam	265	100.0

* Bu tablonun toplam sonucunda 265 rakamının çıkması deneklerin ilgili soruya bazılarının iki cevap vermelerinden kaynaklanmaktadır.

Tablodan da görüldüğü üzere deneklerin % 36.2'si çevrenin öğrenciye bakışını olumsuz değerlendirirken, % 34.0'ı sosyal yaşantının yetersizliğini Erzurum'da okumak istememlerinde önemli bir etken olarak görmektedirler.

Deneklerin % 15.4'ünün görüşleri doğrultusunda Erzurum'dan memnun olmamalarını iklim şartlarının elverişsiz oluşuna bağlamaları da önemli bir etken olarak göze çarpmaktadır. Batıya oranla eğitim kalitesinin düşüklüğü ve çalışma ortamının yetersizliği de diğer seçeneklere oranla düşük yüzdelerle tali nedenler olarak görülmektedir. Deneklerin % 5.3'ü ise daha değişik nedenleri ileri sürerek bulundukları ilden memnun olmamalarına sebep olarak göstermişlerdir. Bu bulgular sonucunda eğitim ile doğrudan alakalı nedenlerden ziyade, çevre ile alakalı nedenlerin deneklerin bulundukları ilden memnun olmamalarında daha etkin rol oynadığı söylenebilir.

3 - DENEKLERİN YURTDIŞI VE ŞU ANDAKİ BAŞARILARI, ÜNİVERSİTE SINAVLARINDAKİ BAŞARILARI, TERCİHLERİ VE BAŞKA BÖLÜMLERDE OKUMA İSTEKLERİNE İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Deneklerin yurtdışındaki başarı durumlarını nasıl gördükleri ve şu andaki başarı durumlarını nasıl değerlendiklerine ilişkin görüşleri TABLO: 27'de verilmiştir.

TABLO: 27 DENEKLERİN YURTDIŞINDAKİ VE ŞU ANDAKİ BAŞARI DURUMLARI

Yurtdışında ki başarı durumunuz nasıldı?	Şu andaki başarı durumunuz nasıldı?							
	İyi		Orta		Zayıf		Toplamı	
	f	%	f	%	f	%	f	%
İyi	62	38.2	96	59.3	4	2.5	162	100.0
Orta	16	26.2	42	68.9	3	4.9	61	100.0
Toplam	78	35.0	138	61.9	7	3.1	223	100.0
$X^2 : 3.342 \quad (2.747)$					Sd : 2			

* Bu tablonun X^2 işleminde Yates düzeltmesi yapılmıştır.

Buna göre deneklerin % 72.6'sı yurtdışındaki başarılarını iyi olarak ifade etmiş ve % 27.4'ü ise orta derecede değerlendirmiştir. Denekler arasında yurtdışında ki başarı durumlarını zayıf olarak değerlendirene rastlanmamıştır. Şu andaki başarı durumlarını iyi olarak gören deneklerin oranı % 35.0, orta derece olarak ifade edenlerin oranı ise % 61.9 dur. Buna karşın şu andaki başarılarını zayıf olarak görenlerin oranı ise sadece % 3.1 dir. Bu bulgular doğrultusunda deneklerin yurtdışındaki başarılarının şu andaki başarılarına oranla kısmen daha iyi olduğunu söylemek mümkündür.

Deneklerin her iki eğitim süreci içerisindeki başarı durumları arası farkını tespit edebilmek için yapılan kay kare çözümlemesinde .05 düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığı gözlenmiştir. Bu durumda deneklerin büyük çoğunluğunun yurtdışında bir eğitim sürecinden geçtikleri ve şu anda okumakta oldukları bölümde verilen yabancı dile vakıf olmaları gibi bazı etkenlerle bu bölümde fazla zorlanmadıkları sonucu çıkmaktadır.

Deneklerin şu andaki başarı durumlarının cinsiyetler arasında bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin veriler TABLO: 28'de görülmektedir.

TABLO : 28 DENEKLERİN ŞU ANDAKİ BAŞARI DURUMLARININ CİNSİYETLER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

CİNSİYETLER	Şu andaki başarı durumunuz nasıldır ?							
	İyi		Orta		Zayıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	44	38.3	66	57.4	5	4.3	115	100.0
Erkek	39	33.3	76	65.0	2	1.7	117	100.0
Toplam	83	35.8	142	61.2	7	3.0	232	100.0
$X^2 : 2.274$				Sd : 2				

Deneklerin řu andaki başarı durumlarının cinsiyetler arasında bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Yapılan kay kare testinde 05 düzeyinde bu durumun cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık göstermediğı belirlenmiştir. Sonuçta, "řu andaki başarı durumunuzu nasıl görüyorsunuz?" sorusuna deneklerin verdikleri cevaplarda kız ve erkek öğrencilerin bir birlerine yakın oranlarda cevaplar verdikleri söylenebilir.

Deneklerin anket sorularına verdikleri cevaplar doğrultusunda üniversiteye giriş sınavında zorlanıp zorlanmadıklarına ilişkin görüşleri TABLO: 29'da verilmiştir.

TABLO : 29 DENEKLERİN ÜNİVERSİTEYE GİRİş SINAVINDA ZORLANIP ZORLANMADIKLARINA İLİşKİN GÖRÜşLERİ

Üniversiteye giriş sınavında zorlandınız mı ?	f	%
Evet zorlandım	22	9.5
Kısmen zorlandım	62	26.7
Hayır zorlanmadım	147	63.4
Cevap veremeyenler	1	0.4
Toplam	232	100.0

Tablodan da görüleceğı gibi deneklerin % 63.4'ü üniversiteye giriş sınavında zorlanmadıkları yönünde görüş bildirirken, % 26.7'si kısmen zorlandıklarını söylemişlerdir. Buna karşın deneklerin % 9.5'i ise zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Deneklerin okumakta oldukları bu bölümlere girişte öğrencilerin üniversite sınavlarındaki yabancı dil puanlarının esas alındığı bilinmektedir. Bu durumda öğrencilerin yabancı dil sorunlarının olmamasından üniversiteye giriş sınavında zorlanmadıkları sonucuna varılabilir.

Deneklerden üniversiteye giriş sınavında zorlandınız mı? sorusunu evet ve kısmen şeklinde cevaplandıranların, sınavlara hazırlanırken zorlandıkları noktalara ilişkin görüşleri TABLO: 30'da verilmiştir.

TABLO : 30 ÜNİVERSİTE SINAVLARINA HAZIRLANMADA DENEKLERİN ZORLANDIKLARI NOKTALAR

Zorluklar hangi noktalarda odaklaşmaktaydı ?	f	%
Türkçe dil zorluğundan	53	62.3
Çalışmaya vaktim olmadığundan	9	10.6
Maddi sorunlardan	1	1.2
Diğer sebeplerden	22	25.9
Toplam	85	100.0

* Tablo: 28'de denek sayısının 85 olmasının nedeni bu soruya sadece sınavlarda zorlandıklarını ifade edenlerin cevap vermesinden kaynaklanmaktadır.

Sonuçta, deneklerin % 62.3'ü Türkçe dil zorluğundan, % 10.6'sı çalışmaya vakit bulamadığından, % 1.2'si maddi sorunlardan yakılarak, bu noktaların üniversiteye giriş sınavında zorlanmalarına neden olduğunu ileri sürmüşlerdir. Deneklerin % 25.9'u ise bir birleriyle benzeşmeyen farklı sebepleri sınavlarda zorlanmalarına neden olarak göstermişlerdir.

Deneklerin üniversiteyi kaçınıcı girişte kazandıklarına ilişkin görüşleri TABLO : 31'de verilmiştir.

TABLO : 31 DENEKLERİN ÜNİVERSİTEYİ KAÇINCI GİRİŞTE KAZANDIKLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Üniversiteyi kaçınıcı girişte kazandınız?	f	%
1. girişte	80	34.5
2. girişte	87	37.5
3. girişte	48	20.7
Daha fazla	17	7.3
Toplam	225	100.0

Tablodan da görüldüğü gibi deneklerin % 34.5'i üniversiteyi ilk girişlerinde, % 37.5'i ikinci girişlerinde, % 20.7'si ise üçüncü girişlerinde kazandıklarını ifade etmişlerdir. Deneklerin % 7.3'ü ise dördüncü veya daha fazla girişlerinde okudukları bu bölümü kazanabilmişlerdir. Neticede ilk ve ikinci girişler baz

olarak ele alındığında % 72.0'lık bir oran görülmektedir ki, bu da deneklerin bir önceki soruya verdikleri cevaplardaki bilgileri doğrular nitelikte, üniversiteye girişlerinde başarılı oldukları sonucunu çıkarmaktadır.

Deneklerin şu anda okumakta oldukları bu bölümün kaçınıcı tercihleri olduğuna ilişkin veriler TABLO: 32'de görülmektedir.

TABLO : 32 DENEKLERİN OKUDUKLARI BÖLÜMÜN TERCİH SİRALAMASINDAKİ YERİ

Bu bölüm kaçınıcı tercihinizdi?	f	%
1 ile 5 arası	68	29.3
6 ile 10 arası	54	23.3
11 ile 15 arası	54	23.3
16 ve yukarı	56	24.1
Toplam	232	100.0

Tablodan da görüleceği gibi deneklerin % 29.3'ü okumakta oldukları bu bölümlerin tercih sıralamasında ki yerini 1 ile 5. sıralar arasında olduğunu belirtirken, % 23.3'ü 6 ile 10. sıralar arasında ve yine % 23.3'ü 11 ile 15. sıralar arasında olduğunu söylemişlerdir. Bu bölümleri tercih formlarının 16. ve daha yukarısındaki yerlerde sıralanmaya koyanların oranı ise % 24.1 dir. Bu bulgular sonucunda, deneklerin okumakta oldukları söz konusu bu bölümlerin tercih sıralamalarındaki yerinde eşit bir dağılım görülmektedir. Ancak deneklerden % 30'a yakın bir oranının tercihlerinde bu bölüme ilk sıralarda yer vermeleri, deneklerin bu bölüme isteyerek gelmiş olabilecekleri, yine % 25'e yakın bir oranının tercihlerinde bu bölüme son sıralarda yer vermeleri, bu bölüme isteyerek te gelmiş olsalar bile açıkta kalmamak için bu bölümü işaretlemiş olabilecekleri ihtimalini doğurmaktadır.

Deneklerin değişik bölümlerde okuma arzularına ve bu arzularının Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültesi öğrencileri arasında farklılık gösterip göstermediğine ilişkin veriler TABLO: 33'te gösterilmiştir.

TABLO: 33 DENEKLERİN BAŞKA BÖLÜMLERDE OKUMA ARZULARI VE BU ARZULARININ FAKÜLTELER ARASINDAKİ FARKI

FAKÜLTELER	Okumak istediğiniz başka bir bölüm var mı ?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Fen-Ed. Fak.	76	63.3	44	36.7	120	100.0
Eğitim Fak.	73	66.4	37	33.6	110	100.0
Toplam	149	64.8	81	35.2	230	100.0
$X^2 : 0.231$			Sd : 1			

Tablodan da görüleceği gibi deneklerin % 64.8'i şu anda okudukları bölüm dışında farklı bir bölümde okumak istemektedirler. Okudukları bölümden memnun olanların oranı ise % 35.2 dir. Bu durum bir noktada deneklerin okudukları bölüme karşı isteksizliklerinin olduğu veya bu bölümü beğenmedikleri şeklinde yorumlanabilir. Ancak tablo 31'de deneklerin % 64.8'inin şu anda okumakta oldukları bölümü üniversiteye giriş formunda tercih sıralamasının ilk on sırasında yer verdiklerini ve tablo 20'de de şu anda okumakta oldukları bölümden öğrencilerin % 58.5'inin memnun, % 31.0'ının kısmen memnun olduklarını görmüştük. Dolayısıyla deneklerin şu anda okumakta oldukları bölüm dışında başka bir bölümde okuma arzularının % 64.8 düzeyinde olması bir çelişki olarak dikkat çekmektedir.

Fen-Edebiyat Fakültesi ile Eğitim Fakültesi öğrencileri arasındaki söz konusu bu durumun gösterdiği farkı belirlemek için yapılan kay kare çözümlemesinde .05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgular sonucunda deneklerin farklı bölümlerde okuma arzularının fakülteler arasında bir değişiklik göstermediğini söylememiz mümkündür.

Deneklerin her hangi bir başka bölümde okuma arzularının şu andaki uyumları ile olan ilişkisine dair veriler TABLO: 34'te görülmektedir.

TABLO :34 DENEKLERİN BAŞKA BİR BÖLÜMDE OKUMA ARZULARININ ŞU ANDAKİ UYUMLARI İLE OLAN İLİŞKİSİ

Başka bir bölümde okuma arzunuz var mı ?	Şu anda uyunda bir zorluk çekiyor musunuz ?							
	Evet		kısmen		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Evet	22	14.8	70	47.0	57	38.2	149	100.0
Hayır	14	17.5	32	40.0	34	42.5	80	100.0
Toplam	36	15.7	102	44.6	91	39.7	229	100.0
$X^2 : 1.653$				Sd : 2				

Denekler arasında başka bir bölümde okumak isteyenlerin şu andaki uyumları ile olan ilişkisini tespit etmek için yapılan kay kare çözümlemesinde .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Bu durumda deneklerin başka bir bölümde okuma arzularının şu andaki uyumları ile bir alakasının olmadığı söylenebilir.

Deneklerin başka bir bölümde okumak istediklerinde seçecekleri bilim dalının hangileri olacağı yönündeki düşüncelerine ilişkin görüşlerini TABLO: 35'te görmekteyiz.

TABLO :35 DENEKLERİN OKUMAK İSTEDİKLERİ BAŞKA BİLİM DALLARI

Okumak istediğiniz Bilim Dalı	f	%
Fen Bilimleri	20	13.5
Sosyal Bilimler	115	77.7
Sağlık Bilimleri	13	8.8
Toplam	148	100.0

* Bu soruda denek sayısının 148 kişiden oluşmasının nedeni, sadece bu bölümde okumaktan mumun olmayanların söz konusu soruya cevap vermesinden kaynaklanmaktadır.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılaçağı gibi denekleri % 77.7'si başka bir bölümde okuma durumlarında tercihlerinin yine Sosyal Bilimler ile alakalı bölümler olacağını belirtmişlerdir. Buna karşın deneklerden % 13.5'i tercihlerinin Fen Bilimleri ve % 8.8'inin ise Sağlık Bilimleri olacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Söz konusu bilim dalları altında anabilim dallarındaki ağırlık noktasını belirlemek için yapılan sayımda Sosyal Bilimler alanında isteklerin sırasıyla Hukuk ,Uluslararası İlişkiler,Tarih-Coğrafya, Turizm, Sosyoloji-Psikoloji ve diğer başka bir Yabancı Dil bölümleri olduğu görülmüştür. Fen Bilimleri alanında özellikle Mühendislik bölümleri ve Sağlık Bilimleri alanında ise Tıp bölümü önde gelmektedir. Bu bulgulara ek olarak yaygın veya örgün eğitim içerisinde bilimsel bir konumu olmayan Astroloji gibi ilginç bölümlere rastlanırken, Gardiyanlık gibi psikolojik durum yansıtan bölümleri isteyen deneklere de rastlanmıştır.

Denekler arasında başka bir bölümde okunak isteyenlerin gitmek istedikleri bu bölümleri başariş başaramayacaklarına ilişkin görüşleri TABLO:36'da görülmektedir.

TABLO :36 DENEKLERİN OKUMAK İSTEDİKLERİ BAŞKA BÖLÜMLERİ BAŞARIP BAŞARAMAYACAKLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Bu bölümü başarabileceğinize inanıyor musunuz ?	f	%
Evet	124	81.6
Hayır	28	18.4
Toplam	152	100.0

* Okudukları bölümden memnun olalar bu soruyu cevaplamamışlardır.

Tablodan da görüldüğü gibi deneklerin şu anda okumakta oldukları bölüm dışında okumak istedikleri bölümü başarabileceklerine inananların oranı % 81.6 dır. Buna karşın istedikleri bölümde başarılı olamayacaklarına inananların oranı ise sadece % 18.4'tür. bu durumda deneklerin şu anda okumakta oldukları bölüm dışında istedikleri bir bölümde okuma fırsatı bulduklarında başarılı olabilecekleri sonucu çıkmaktadır.

4 - DENEKLERİN DERSLERE KATILIMLARI, ALDIKLARI EĞİTİMİN YETERLİLİĞİ VE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDEKİ GENEL YARARLAR HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİNE İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Deneklerin derslere katılımlarının ne sıklıkta olduğu ve bu durumun cinsiyetler arasında bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin veriler TABLO 37'de görülmektedir.

TABLO : 37 DENEKLERİN DERSLERE KATILIMLARININ NE SIKLIKTA OLDUĞU VE BU DURUMUN CİNSİYETLER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

CİNSİYETLER	Derslere katılımınız ne sıklıkta oluyor?									
	Devamlı		Ara sıra		Soru sorul.		Hiç		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	47	40.9	47	40.9	19	16.5	2	1.7	115	100.0
Erkek	47	40.2	59	50.4	9	7.7	2	1.7	117	100.0
Toplam	94	40.5	106	45.7	28	12.1	4	1.7	232	100.0
$X^2 : 4.913 \quad (5.142)$										Sd : 3

* Bu tablonun X^2 işleminde Yates düzeltmesi yapılmıştır.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere deneklerin % 40.5'i derslere sürekli iştirak ettiklerini, % 45.7'si ise ara sıra katıldıklarını belirtmişlerdir. Buna karşılık deneklerin % 12.1'i derslere ancak soru sorulduğunda katıldıklarını ifade ederken, % 1.7'si ise derslere hiç iştirak etmediklerini söylemişlerdir. Sonuç itibarı ile bakıldığında deneklerin derslere iştiraklerini olumlu olarak yorumlamak mümkündür. Ancak "soru sorulduğunda derslere iştirak ediyorum" seçeneğinde kız öğrencilere karşın erkek öğrencilerin daha fazla olması, kız öğrencilerinin erkeklere oranla daha çekingen oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Söz konusu bu durumun erkek ve kız öğrenciler arasında nasıl bir farklılık gösterdiğini tespit edebilmek için kay kare çözümlemesine gidilmiştir. Yapılan kay kare çözümlemesinde .05 düzeyinde derslere katılımın cinsiyetler arasında bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Deneklerin şu anda okumakta oldukları bölümde verilen eğitimi kendi açılardan yeterli görüp görmedikleri ve bu durumun fakülteler arasında bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin veriler TABLO: 38'de verilmiştir.

TABLO : 38 DENEKLERİN ALDIKLARI EĞİTİMİ YETERLİ GÖRÜP GÖRMEDİKLERİ VE BU DURUMUN FAKÜLTELER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

Bu bölümde verilen eğitimi yeterli görüyor musunuz ?	FAKÜLTELER					
	Fen-Ed. Fak.		Eğitim Fak.		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Evet yeterli	34	54.0	29	46.0	63	100.0
Kısmen yeterli	62	65.3	33	34.7	95	100.0
Hayır yetersiz	24	32.4	50	67.6	74	100.0
Toplam	120	51.7	112	48.3	232	100.0
X ² : 16.130		Sd: 2		P < .05		

Tablodan görüldüğü üzere deneklerin % 27.2'si şu anda devam etmekte oldukları bölümde verilen eğitimi yeterli, % 40.9'u kısmen yeterli, % 31.9'u ise yetersiz görmektedirler. Deneklerin sadece % 27.2'lik bir oranın verilen eğitimi yeterli görmesi, buna karşılık % 31.9'unun yetersiz görmesi esas itibar ile düşündürücüdür. Burada dikkat edilmesi gereken diğer bir noktada Eğitim Fakültesi öğrencilerinin % 67.6'lık bir oranda verilen eğitimi yetersiz görmeleridir. Zira deneklerin tamamının yurtdışından döndüğü ve dolayısıyla aldıkları eğitimin zaten vakıf oldukları dille alakalı olduğu düşünülürse, deneklerin verdikleri bu cevaplar daha da önem arz etmektedir.

Deneklerin aldıkları eğitimi yeterli görüp görmemelerinin fakülteler arasındaki farkını ortaya koyabilmek için yapılan kay kare çözümlemesinde .05 düzeyinde anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun çıkmasında aldıkları eğitimi yeterli görmeyenler ile kısmen yeterli görenlerin her iki fakültedeki oranların farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Sonuçta Fen-Edebiyat Fakültesi'ndeki öğrencilerin Eğitim Fakültesi'ndeki öğrencilere oranla aldıkları eğitimden kısmen daha memnun oldukları söylenebilir.

Denekler arasında aldıkları eğitimi yeterli görmeyenlerin bu durumu hangi nedene bağladıklarına ilişkin görüşleri TABLO: 39'da görülmektedir.

TABLO : 39 ALDIKLARI EĞİTİMİ YETERSİZ GÖREN DENEKLERİN BU DURUMU DAYANDIRDIKLARI NEDENLER

Verilen eğitimi yetersiz gömenizin nedeni nedir ?	f	%
Uygulama alanının olmayışı	49	29.7
Ezbere dayalı bir eğitim verilmesi	40	24.3
Araç-gereç noksanlığı	38	23.0
Hocaların yetersizliği	23	13.9
Disiplin kurallarının katı oluşu	4	2.4
Diğer nedenler	11	6.7
Toplam	165	100.0

* Bu tabloda denek sayısının 165 olması ilgili soruyu sadece aldıkları eğitimi yetersiz görenlerin işaretlemelerinden ve bazı deneklerin iki seçeneğe birden cevap vermelerinden kaynaklanmaktadır.

Taboldan da görüldüğü gibi deneklerin % 29.7'si uygulama alanının olmayışını, diğer bir ifade ile uygulamaya yönelik bir eğitim verilmemesini aldıkları eğitimi beğenmemelerine neden olarak göstermektedirler. Ezbere dayalı bir eğitim verilmesini neden olarak görenlerin oranı % 24.3, Araç gereç noksanlığı diyenler % 23.0, hocalarının yetersizliğini ileri sürenler % 13.9 ve disiplin kurallarının katı oluşunu neden olarak gösterenlerin oranı ise % 2.4'tür. Daha farklı nedenleri gösterenlerin oranı ise % 6.7 dir. Sonuç olarak; dil eğitiminde uygulamanın ne derece önemli olduğu ve buna gereken ilginin gösterilmediğini ankete katılan öğrencilerin de vurgulaması esas itibarı ile önemli bir bulgudur. Ezbere dayalı bir eğitimin verilmesini, yine dil eğitiminde görsel iletişim araçlarının önemli olmasına rağmen kullanılmamasını ve öğretim elemanlarının gerek alan bilgisi, gerekse pedagojik yönden yetersiz oluşlarını öğrenciler okumakta oldukları bu bölümlerde birer noksanlık olarak görmektedirler.

Deneklerin geldikleri ülkeler ile kıyasladıklarında "Türkiye'de ezbere dayalı bir eğitim anlayışı hakimdir" şeklindeki yargının doğruluk derecesine ilişkin görüşleri ve bu durumun fakülteler arasında gösterdiği farklılık TABLO: 40 'da verilmiştir.

TABLO : 40 DENEKLERİN "TÜRKİYE'DE EZBERE DAYALI BİR EĞİTİM ANLAYIŞI HAKİMDİR" YARGISINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE BU DURUMUN FAKÜLTELER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

"Türkiye'de ezbere dayalı bir eğitim anlayışı hakimdir"								
yargısının doğruluk derecesi nedir ?								
FAKÜLTELER	Doğru		Kısmen doğru		Yanlış		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Fen-Eđ. Fak.	76	63.3	41	34.2	3	2.5	120	100.0
Eğitim Fak.	75	67.6	33	29.7	3	2.7	111	100.0
Toplam	151	65.4	74	32.0	6	2.6	231	100.0
$X^2 : 0.521$			(0.608)			Sd : 2		

*Bu tablodaki X^2 işleminde yates düzeltmesi yapılmıştır.

Tablodan da anlaşılacağı gibi deneklerin % 65.4'ü bu yargıyı doğru, % 32.0'ı ise kısmen doğru bulmaktadır. Türkiye'de ki eğitimin ezbere dayandığını onaylamayanların oranı ise sadece % 2.6 dır. Deneklerin % 95.8'inin yurtdışında her hangi bir öğretim kurumuna gittikleri daha önceden belirtilmişti. Bu durumda deneklerin geldikleri ülkedeki eğitim anlayışı ile Türkiye'de ki eğitim anlayışını objektif olarak kıyaslayabileceklerini söylememiz mümkündür. Bu açıklamalar ışığında Türkiye'deki eğitim ve öğretimde ezberciliğin ön planda olduğuna ilişkin var olan yargının bu öğrenciler tarafından da doğrulandığı söylenebilir.

Bu yargıya verilen cevapların bölümler arasında bir farklılık gösterip göstermediğini tespit edebilmek için ise yapılan kay kare çözümlemesinde .05 manidalık düzeyinde bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

Deneklerin "Türkiye'de ki eğitimde katı disiplin kuralları hakimdir" yargısına ilişkin görüşleri ve durumun fakülteler arasında gösterdiği farklılık TABLO: 41'de görülmektedir.

TABLO : 41 DENEKLERİN "TÜRKİYE'DE Kİ EĞİTİMDE KATI DİSİPLİN KURALLARI HAKİMDİR" YARGISINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE BU DURUMUN FAKÜLTELER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

"Türkiye'deki eğitimde katı disiplin kuralları hakimdir" yargısının doğruluk derecesi nedir ?								
FAKÜLTELER	Doğru		Kısmen doğru		Yanlış		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Fen-Eđ. Fak.	46	38.3	56	46.7	18	15.0	120	100.0
Eğitim Fak.	73	65.8	33	29.7	5	4.5	111	100.0
Toplam	119	51.5	89	38.5	23	10.0	231	100.0
$X^2 : 19.096$			Sd : 2			P < .05		

Yukarıdaki tablodanda da görüldüğü gibi deneklerin % 51.5'i bu yargıyı doğru, % 38.5'i kısmen doğru şeklinde cevaplamışlardır. Buna karşın Türkiye'de ki eğitimde katı disiplin kuralları hakim değildir diyen deneklerin oranı ise ancak % 10.0 dır. Esas itibarı ile Türkiye'de ki eğitim ve öğretimde katı disiplin kuralları hakimdir diyenler ile bunu kısmen doğrudur şeklinde cevaplayanların oranının % 90.0 larda olması düşündürücüdür. Daha önce aynı deneklerin tablo 40'ta ki soruda üniversitedeki eğitimde disiplin kurallarının varlığına ilişkin görüşlerinin düşük oranda çıktığı görülmüştü. Bu durumda deneklerin büyük olasılıkla katı disiplin kuralları ile ortaöğretimleri sırasında karşılaştıklarını söyleyememiz mümkündür.

Söz konusu bu yargının fakülteler arasında bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için kay kare testine başvurulmuştur. Yapılan çözümlemede .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak Fen-Edebiyat Fakültesi'ndeki öğrencilere oranla Eğitim Fakültesi öğrencilerinin söz konusu yargının doğruluğunu daha baskın şekilde ifade etmeleri, bir noktada Eğitim Fakültesi'nde disiplin kurallarının daha yoğun bir

şekilde yaşandığı anlaşılmaktadır.

Deneklerin "Türkiye'de uygulama ve araştırmaya yönelik eğitime az önem verilmektedir" yargısına ilişkin görüşlerini ve bu durumun fakülteler arasında gösterdiği farklılığı TABLO: 42'de görmekteyiz.

TABLO : 42 DENEKLERİN "TÜRKİYE'DE UYGULAMA VE ARAŞTIRMAYA YÖNELİK EĞİTİME AZ ÖNEM VERİLMEKTEDİR" YARGISINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE BU DURUMUN FAKÜLTELER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

"Türkiye'de uygulama ve araştırmaya yönelik eğitime az önem verilmektedir"								
yargısının doğruluk derecesi nedir ?								
FAKÜLTELER	Doğru		Kısmen doğru		Yanlış		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Fen-Ed. Fak.	87	72.5	30	25.0	3	2.5	120	100.0
Eğitim Fak.	89	80.2	21	18.9	1	0.9	111	100.0
Toplam	176	76.2	51	22.1	4	1.7	231	100.0
$X^2 : 2.264$			(1.608)			Sd : 2		

* Bu tablodaki X^2 işleminde Yates düzeltmesi yapılmıştır

Tablodan da anlaşılacağı üzere deneklerin % 76.2'si bu yargıyı doğru, % 22.1'i kısmen doğru olarak kabul etmişlerdir. Hayır bu yargı yanlıştır diyenlerin oranı ise ancak % 1.7 dir. Bu bulgular sonucunda deneklerini tamamına yakınının geldikleri ülke ile kıyasladıklarında Türkiye'deki öğrencilere araştırma ve uygulamaya yönelik eğitim verilmediği görüşüne katıldıklarını ifade etmemiz mümkündür.

Bu durumun söz konusu fakülteler arasında bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan X^2 çözümlemesinde ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Netice itibarı ile Türkiye'de uygulama ve araştırmaya yönelik bir eğitim verilmemektedir yargısında iki farklı fakülte öğrencilerinin hem fikir oldukları söylenebilir

5- DENEKLERİN ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ, BARINDIKLARI YER VE GİDERLERİNİN KARŞILANMASINA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Deneklerin hangi kesimle arkadaşlık ilişkilerine girdiklerine ilişkin bulgular TABLO: 43'te verilmiştir.

TABLO : 43 DENEKLER HANGİ KESİMLE ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİNE GİRMEKTEDİRLER

Okul dışındaki arkadaşlarınız genelde kimlerdir ?	f	%
Bölümdeki arkadaşlar	81	34.9
Her kesimden	77	33.2
Üniversite içerisinde	70	30.2
Yöre halkından	2	0.9
Arkadaşım yok	2	0.9
Toplam	232	100.0

Yukarıdaki tablodan da anlaşılabacağı gibi deneklerin % 34.9'u yine aynı bölümdeki öğrenciler ile , % 30.2'sinin ise üniversite içerisindeki öğrenciler ile arkadaşlık yaptıkları görülmektedir. Deneklerin % 33.2'sinin her kesimden insanlarla arkadaşlık ilişkilerine girdiklerini belirtirken, % 0.9'u ise sadece yöre halkı ile arkadaşlık yaptıklarını ifade etmişlerdir. Deneklerin % 0.9'u ise hiç arkadaşlık ilişkilerine girmediklerini söylemişlerdir. Oranlara bakıldığında sonuç olarak deneklerin % 65.1'inin arkadaşlık ilişkilerinin sadece kampüs içerisi ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Daha önceki tespitlerimizde söz konusu bu öğrencilerin Erzurum hakkındaki olumsuz yargılarını vurgulamıştık. Deneklerin yöre halkı ile ilişkilerin burada da olumsuz çıkması daha önceki bulgularımızı da desteklemektedir. Bu durumda deneklerin okul içerisindeki arkadaşlık ilişkilerinde olumlu belirtiler yansıttıklarını, çevreleri ile olan münasebetlerinde ise zorlandıklarını söyleyemiz mümkündür.

Deneklerin barındıkları yerlere ilişkin bulgular TABLO: 44'de verilmiştir.

TABLO : 44 DENEKLERİN BARINDIKLARI YERLER

Eğitiminiz sırasında nerede kalıyorsunuz ?	f	%
Kredi ve Yurtlar Kurumu yurdunda	120	51.7
Arkadaşlar ile kirada	70	30.2
Özel yurtlarda	19	8.2
Ailem ile birlikte	12	5.2
Akraba yanında	3	1.3
Başka	8	3.4
Toplam	232	100.0

Tablo 44'te görüldüğü gibi deneklerin % 51.7'si Kredi ve Yurtlar Kurumu yurdunda, % 30.2'si arkadaşları ile kiraladıkları bir evde, % 8.2'si ise özel yurtlarda barındıklarını ifade etmişlerdir. Yine deneklerin % 5.2'si aileleri ile birlikte kaldıklarını söylerken, % 1.3'ü ise akraba veya tanıdıklarının yanında kaldıklarını belirtmişlerdir. Deneklerin % 3.4'ü de daha değişik yerlerde barındıklarını ifade etmişlerdir.

Deneklerin okul giderlerinin kimler tarafından sağlandığına ilişkin bulgular TABLO: 45'te görülmektedir.

TABLO : 45 DENEKLERİN OKUL GİDERLERİ KİMLER TARAFINDAN KARŞILANMAKTADIR

Eğitim giderlerinizi kim karşılıyor ?	f	%
Ailem	213	91.8
Kendim	16	6.9
Burs ile	-	-
Başka	3	1.3
Toplam	232	100.0

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere deneklerin % 91.8'i okul masraflarının aileleri tarafından karşılandığını, % 6.9'u ise kendileri tarafından karşılandığını ifade etmişlerdir. Diğer taraftan deneklerin % 1.3'ü eğitim

gidirilerinin farklı kaynaklardan sağlandığını söylerken, her hangi bir kurum veya kuruluşun burs alma yolu ile geçinenlere ise rastlanmamıştır. Bu durumda deneklerin büyük çoğunluğunun ailelerine bağımlı olarak eğitimlerini sürdürdükleri söylenebilir.

6 - DENKLERİN MEZUNİYETLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ, MEZUNİYET SONRASI İSTİHDAM KAYGILARI VE ÇALIŞMAK İSTEDİKLERİ SEKTÖRLER HAKKINDAKİ BULGU VE YORUMLAR

Deneklerin okullarını normal süresi içerisinde bitirip bitiremeyeceklerine ilişkin düşünceleri TABLO: 46'da gösterilmiştir.

TABLO : 46 DENEKLERİN OKULLARINDAN NORMAL SÜRESİ İÇERİSİNDE MEZUN OLUP OLAMAYACAKLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Okulunuzu normal süresi içerisinde		
bitirebileceğinize inanıyor musunuz ?	f	%
Evet	188	81.0
Hayır	43	18.6
Toplam	232	100.0

Tablodan da görüleceği gibi deneklerin % 81.0'ı devam etmekte oldukları bu bölümü normal süresi içerisinde bitirebileceklerine inandıklarını belirtirlerken, % 18.6'ı bitiremeyecekleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Deneklerden sadece % 0.4'lük bir oranı bu soruyu cevapsız bırakmışlardır. Deneklerin büyük çoğunluğunun okullarını normal süresi içerisinde bitirebileceklerine inanmaları, söz konusu bu öğrencilerin okullarında başarılı oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Deneklerden okullarını normal süresi içerisinde bitiremeyeceklerine inananların bu durumu hangi nedene dayandırdıklarına ilişkin görüşleri TABLO: 47'de verilmiştir.

**TABLO : 47 OKUDUKLARI BÖLÜMÜ NORMAL SÜRESİ İÇERİSİNDE
BİTİREMEYECEKLERİNE INANAN DENEKLERİN BUNU HANGİ NEDENE
DAYANDIRDIKLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Okulunuza normal süresi içerisinde		
bitirebileceğinize inanmamanızın nedeni nedir ?	f	%
Programın zorluğundan	11	26.2
Bölüme karşı isteksizliğinden	9	21.4
Uyum güçlüğü çektiğinden	7	16.7
Maddi sorunlarından dolayı	1	2.4
Diğer sebepler	14	33.3
Toplam	42	100.0

* Bu soruya cevap vermeyen 190 öğrenci okullarını normal süresi içerisinde bitirebileceğine inanan deneklerdir.

Buna göre deneklerin % 33.3'ü değişik sebepler ileri sürerek, % 26.2'si okudukları bölümdeki programın zorluğunu neden olarak ileri sürmüşlerdir. Diğer taraftan deneklerin %21.4'ü bölüme karşı isteksizliklerini, % 16.7'si uyum güçlüğü çekmelerini ve % 2.4'ü ise maddi problemlerini okumakta oldukları bölümü normal süresi içerisinde bitiremeyeceklerine neden olarak göstermişlerdir. Bu durumda araştırmamıza temel teşkil eden uyum sorununun bu soruda düşük oranda çıkması, okullarından normal süresi içerisinde mezun olacaklarına inanmayanlara bile fazla etki etmediği şeklinde yorumlanabilir. Başarısız öğrenciler statüsünde değerlendirilebilecek olan deneklerin program zorluğunu en yüksek oranda belirtmeleri ise önemli bir bulgudur.

Deneklerin mezuniyetleri sonrasında bir istihdam kaygısı taşıyıp taşımadıklarına ilişkin düşünceleri ve bu durumun fakülteler arasında bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular TABLO: 48'de görülmektedir.

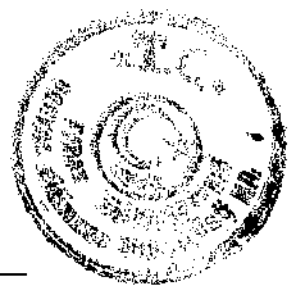
TABLO : 48 DENEKLERİN MEZUNİYETLERİ SONRASINDAKİ İSTİHDAM KAYGILARI VE BU DURUMUN FAKÜLTELER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

FAKÜLTELER	Mezuniyet sonrasında bir istihdam kaygısı taşıyor musunuz ?					
	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
Pen-Ed Fak.	50	41.7	34	28.3	36	30.0
Eğitim Fak.	60	53.6	27	24.1	25	22.3
Toplam	110	47.4	61	26.3	61	26.3
$X^2 : 3.424$		Sd : 2				

Yukarıdaki tabloya göre deneklerin %47.4'ü mezuniyetleri sonrası iş bulma konusunda endişelerinin olduğu yönünde görüş bildirirken, % 26.3'ü endişelerinin kısmen olduğunu, % 26.3'ü ise her hangi bir kaygılarının olmadığını belirtmişlerdir. Bu durum deneklerin çoğunluğunun mezuniyet sonrasında iş bulma konusunda endişelerinin olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Söz konusu bu durumun fakülteler arasında her hangi bir farklılık gösterip göstermediğini tespit edebilmek için yapılan kay kare çözümlemesinde ise .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Sonuç olarak ister Alman Filolojisi, isterse Almanca Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinde olsun mezuniyet sonrası istihdam kaygıları oranlarının farklılık göstermediği söylenebilir.

Deneklerden istihdam kaygısı taşıyanların cinsiyetlere göre dağılımı ve farklılık oranlarının istatistiksel verileri TABLO: 49'da görülmektedir.

TABLO : 49 DENEKLERİN MEZUNİYET SONRASINDAKİ İSTİHDAM KAYGILARININ CİNSİYETLER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

CİNSİYETLER	Mezuniyet sonrasında bir iş kaygısı taşıyor musunuz ?					
	Evet		Kısmen		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Kız	55	64.0	31	36.0	86	100.0
Erkek	55	64.7	30	35.3	85	100.0
Toplam	110	64.3	61	35.7	171	100.0
$X^2 : 0.010$		Sd : 1				

* Mezuniyet sonrası bir iş kaygısı taşınayorum diyen (171+61=232) 61 öğrenci bu soruda değerlendirilmeye alınmamıştır.

Tablodan da anlaşılacağı gibi mezuniyet sonrasında iş kaygısı taşıyan deneklerin % 50.3'ü kız ve % 49.7'si ise erkek öğrencilerdir. Her iki denek grubu arasındaki mezuniyet sonrası iş kaygısı farkını belirlemek için yapılan kay kare çözümlemesinde ise .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Deneklerden istihdam kaygısı taşıyanların bu endişelerinin şu andaki uyumları ile olan bağlantısını gösteren bilgiler TABLO: 50'de verilmiştir.

TABLO : 50 DENEKLERİN İSTİHDAM KAYGILARININ ŞU ANDAKİ UYUMLARI İLE OLAN FARKI

Şu anda uyunda bir zorluk çekiyor musunuz ?	Mezuniyet sonrasında bir iş kaygısı taşıyor musunuz ?					
	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Evet	18	64.3	10	35.7	28	100.0
Kısmen	53	67.1	26	32.9	79	100.0
Hayır	38	60.3	25	39.7	63	100.0
Toplam	109	64.1	61	35.9	170	100.0
$X^2 : 0.699$		Sd : 2				

Deneklerden istihdam kaygısı taşıyanların bu endişelerinin şu andaki uyumlarını ne derecede etkilediğini belirleyebilmek için yapılan kay-kare çözümlerinde ise .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu durum deneklerin şu andaki uyumlarına istihdam endişesi taşımalarının her hangi bir etkide bulunmadığı anlamına gelmektedir.

Deneklerin mezuniyetleri sonrasında çalışmak istedikleri sektörler ve çalışmak istedikleri bu alanların cinsiyetler arasında gösterdiği farklılık TABLO: 51'de verilmiştir.

TABLO :51 DENEKLERİN MEZNUNİYETLERİ SONRASI ÇALIŞMAK İSTEDİKLERİ SEKTÖRLER VE BU DURUMUN CİNSİYETLER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIKLAR

Mezuniyetiniz sonrasında çalışmak istediğiniz sektör hangisidir ?												
	Öğretmen		Dev.kur.		Her hangi		Turizm		Kendi		Toplam	
	mesleği		memur.		özel sek.		sek.		işinde			
CİNSİYETLER	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	48	42.9	3	2.7	23	20.5	28	25.0	10	8.9	112	100.0
Erkek	25	21.4	9	7.7	13	11.1	59	50.4	11	9.4	117	100.0
Toplam	73	31.9	12	5.2	36	15.7	87	38.0	21	9.2	229	100.0
X ² : 24.020						Sd : 4						P< .05

Yukarıdaki tabloya göre deneklerin % 38.0'ı turizm sektöründe çalışmak istediklerini belirtirken, %31.9'u öğretmenlik mesleğini tercih etmektedir. Okumakta oldukları bölümle bağlantısı olmaksızın her hangi bir özel sektörde çalışmak isteyenler % 15.7 iken, bu durum devlet kuruluşunda çalışmak isteyenlerde % 5.2 dir. Bunlara karşın kendi özel işlerinde çalışmak isteyenlerin oranı ise % 9.2 dir. Tablodan da anlaşılabacağı gibi turizm sektörü yabancı bir dil bilme avantajları ile olsa gerek en çok tercih edilen meslek olarak karşınıza çıkmaktadır.

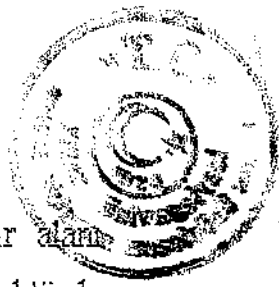
Tercih edilen mesleklerin cinsiyetler arasında gösterdiği farklılığı belirlemek için yapılan kay kare çözümlemesinde ise .05 manidarlık düzeyinde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifade ile tercih edilen seçeneklerin oranı kız ve erkek öğrenciler arasında farklılık arz etmektedir. Tablo dikkatlice incelendiğinde kız öğrencilerin % 42.9'unun öğretmenlik mesleğini tercih etmelerine karşın, bu oranın erkek öğrencilerde % 21.4'e düştüğü görülecektir. Diğer taraftan erkek öğrencilerinin % 50.4'lük turizm alanında çalışma isteğine karşın, kız öğrencilerinde bu oran % 25.0'a düşmektedir. Bu durumda kız öğrencilerin büyük çoğunluğunun öğretmenlik alanında çalışma isteklerine karşın, erkek öğrencilerin büyük çoğunluğunun ise turizm alanında çalışmak istediklerini söylememiz mümkündür.

Deneklerin mezuniyetleri sonrasında çalışmak istedikleri sektörlerin fakülteler arasında gösterdiği farklılık TABLO: 52'de görülmektedir.

TABLO : 52 DENEKLERİN MEZUNİYETLERİ SONRASINDA ÇALIŞMAK İSTEDİKLERİ SEKTÖRLERİN FAKÜLTELER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

Mezuniyetiniz sonrasında çalışmak istediğiniz sektör hangisidir ?												
	Öğretmen		Dev.kur.		Her hangi		Turizm		Kedi		Toplam	
	mesleği		memur.		özel sek.		sek.		işimde			
FAKÜLTELER	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Fen-Ed.Fak.	28	23.7	7	5.9	24	20.4	47	39.8	12	10.2	118	100.0
Eğitim Fak.	45	40.6	5	4.5	12	10.8	40	36.0	9	8.1	111	100.0
Toplam	73	31.9	12	5.2	36	15.7	87	38.0	21	9.2	229	100.0
X ² : 9.078					Sd : 4							

Tablodan da görüleceği gibi deneklerin mezuniyetleri sonrasında çalışmak istedikleri sektörlerin fakülteler arasında nasıl bir farklılık gösterdiğini belirlemek için yapılan kay kare çözümlemesinde ise .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Ancak gözden kaçmaması gereken bir durum vardır ki, o da öğretmenlik mesleği tercihinin Eğitim Fakültesi öğrencileri arasında daha baskın çıkmasıdır. Budurumu, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin

çalışmak istedikleri sektör seçeneğinde okudukları bölümle alakalı bir alan istedikleri şeklinde yorumlanabilir. Yine burada her hangi bir özel sektörde çalışma isteğinin Fen -Edebiyat Fakültesi öğrencilerinde daha yoğunlukta olması gözden kaçmaması gereken bir durumdur.

7 - DENEKLERİN GELDİKLERİ ÜLKEYE GERİ DÖNME EĞİLİMLERİ VE NEDENLERİNE İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Deneklerin fırsat bulduklarında geldikleri ülkeye geri dönme eğilimleri ve bu durumun cinsiyetler arasında gösterdiği farklılık TABLO:53'de verilmiştir.

TABLO :53 DENEKLERİN GELDİKLERİ ÜLKEYE GERİ DÖNME EĞİLİMLERİ VE BU DURUMUN CİNSİYETLER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

CİNSİYETLER	İmkan bulduğunuzda geldiğiniz ülkeye geri döner mısınız ?							
	Dönmem		Mezuniyetten sonra dönerim		Hemen dönerim		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	48	42.5	50	44.2	15	13.3	113	100.0
Erkek	35	30.2	48	41.4	33	28.4	116	100.0
Toplam	83	36.2	98	42.8	48	21.0	229	100.0
$X^2 : 8.789$		Sd : 2		P< .05				

Tablodan da görüldüğü üzere deneklerin % 36.2'si fırsat bulduklarında bile geldikleri ülkeye geri dönmeyecekleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Buna karşın deneklerin % 42.8'i mezuniyet sonrasında dönebileceklerini ve % 21.0'si ise fırsat bulduklarında hemen geri dönebileceklerini ifade etmişlerdir. Bu durum deneklerin % 63.8'inin geldikleri ülkeye geri dönme eğilimi içerisinde olduklarını göstermektedir ve araştırmaya temel teşkil eden uyum konusuna

ışık tutmaktadır. Dönmek isteyen büyük çoğunluğun dönüşlerini mezuniyetten sonra yapma eğilimi içerisinde olmaları ise, döndükten sonra üniversite mezunu olma avantajlarını söz konusu ülkede kullanma imkanını yakalayabilmelerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Deneklerin geldikleri ülkeye geri dönme eğilimlerinin cinsiyetler arasında gösterdiği farklılığı tespit edebilmek için yapılan kay-kare çözümlemesinde ise .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Bu farklılığın çıkmasına erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla dönme eğilimi içerisinde olmaları neden olmaktadır. Sonuç olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha fazla ülkelerinde kalmaları yönünde istekli oldukları söylenebilir.

Denekler arasında fırsat bulduklarında geldikleri ülkeye geri döneceklerini söylemelerinin şu andaki uyum sorunları ile olan ilişkisi TABLO: 54'te görülmektedir.

TABLO :54 DENEKLERİN GELDİKLERİ ÜLKEYE GERİ DÖNME EĞİLİMLERİNİN ŞU ANDAKİ UYUM SORUNLARI İLE OLAN İLİŞKİSİ

Şu anda uyumda bir zorluk çekiyor musunuz?	İmkan bulduğunuzda geldiğiniz ülkeye geri döner misiniz ?					
	Dönmem		Mezuniyet sonrasında		Hemen dönerim	
	f	%	f	%	f	%
Evet	8	22.9	12	34.3	15	42.8
Kısmen	38	37.3	46	45.1	18	17.6
Hayır	37	40.6	40	44.0	14	15.4
Toplam	83	36.4	98	43.0	47	20.6
	$X^2 : 13.023$		Sd : 4		$P < .05$	

Deneklerin geldikleri ülkeye geri dönme eğilimlerinin şu andaki uyum sorunları ile olan ilişkisini tespit etmek için kay kare çözümlemesine gidilmiştir. Yapılan çözümlemesinde ise .05 manidarlık düzeyinde bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Tablo 54 de görüleceği gibi, geldiğim yabancı ülkeye geri dönmem diyen ve şu andaki uyum durumunu olumsuz olarak niteleyenlerin oranı % 22.9 iken, geri dönmem diyen ve şu andaki uyum durumunu olumlu olarak niteleyenlerin oranı ise % 40.7 dir. Söz konusu durum kısmen uyum sağlayanlarda da % 37.3 tür. Aynı oranlar hemen geri dönerim diyen ve şu andaki uyum durumunu olumsuz görenlerde % 42.9, olumlu görenlerde ise % 15.4 tür. Hemen geri dönerim diyen ve şu andaki uyum durumunu kısmen uyum sağlamış şeklinde yorumlayanlarda ise bu oran % 17.6 dir. Mezuniyet sonrasında dönmek isteyenlerde ise uyum durumunun her aşamasında fazla belirgin bir fark görülmektedir. Bu durumda farklılığın dönmem ve hemen dönerim seçeneklerinde olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumun daha açık ifadesi şudur; şu anda uyum sağladığımı söyleyenler genel olarak ülkelerinde kalmak istemekte, uyumda hala sorunları olanlar ise geldikleri ülkeye geri dönme eğilimi içerisinde olmaktadırlar. Sonuç olarak deneklerin dönme eğilimi içerisinde olmalarının nedeninin uyum sorunları ile doğrudan alakalı olduğu söylenebilir.

Deneklerin geldikleri ülkeye geri dönme eğilimi içerisinde olma durumlarının fakülteler arasında her hangi bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin veriler TABLO: 55'te verilmiştir.

TABLO : 55 DENEKLERİN GELDİKLERİ ÜLKEYE GERİ DÖNME EĞİLİMİ İÇERİSİNDE OLMALARININ FAKÜLTELER ARASINDA GÖSTERDİĞİ FARKLILIK

FAKÜLTELER	İmkan bulduğunuzda geldiğiniz ülkeye geri döner misiniz ?					
	Mezuniyet sonrası		Hemen		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Fen-Ed. Fak	40	60.6	26	39.4	66	100.0
Eğitim Fak.	58	72.5	22	27.5	80	100.0
Toplam	98	57.1	48	32.9	146	100.0
$X^2 : 2.318$		sd : 1				

Tablodan da anlaşılacağı gibi deneklerin geldikleri ülkeye geri dönme eğilimlerinin fakülteler arasında gösterdiği farklılığı belirlemek için kay-kare çözümlerine gidilmiştir. Yapılan çözümlemede .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır. Bu durumda geri dönme eğiliminin her iki fakültede de aynı oranlarda olduğunu söyleyemesi mümkündür.

Deneklerin fırsat bulduklarında geldikleri ülkeye dönmek istemelerindeki nedenleri neye bağladıklarına ilişkin görüşleri TABLO:56'da verilmiştir.

TABLO :56 GELDİKLERİ ÜLKEYE GERİ DÖNME EĞİLİMLERİNİN NEDENLERİNE İLİŞKİN DENEKLERİN GÖRÜŞLERİ

Geldiğiniz ülkeye geri dönmek istemenizin nedeni nedir ?	f	%
Yurtdışı imkanlarının fazla olmasından	118	53.1
İş bulma kaygısından	53	23.9
Uyum güçlüğü çektiğinden	14	6.3
Çevrenin baskısından	8	3.6
Diğer nedenlerden	29	13.1
Toplam	222	100.0

* Bu soruya isterlerse öğrencilerin iki seçeneği birden işaretleyebilecekleri söylenmiştir.

Yukarıdaki tablodanda anlaşılacağı gibi deneklerin tekrar yurtdışına gitme eğilimi içerisinde olmalarında yurtdışındaki imkanların fazla olması durumu etkin olmaktadır. Türkiye'de ki istihdam zorluğu da önemli bir etken olarak karşınıza çıkarken, uyum güçlüğü ve çevre baskısı gibi etkenleri burada beklenenin aksine tali nedenler olarak sıfırlamak mümkündür.

BÖLÜM V

ÖZET

Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın son yıllarda çeşitli sebeplerden dolayı Türkiye'ye kesin dönüş yapmakta olduklarını görmekteyiz. Geri dönüşlerin büyük çoğunluğu dolayısıyla Federal Almanya'dan olmaktadır ve eğitim sürecindeki çocuklar bu göç dalgası içerisinde büyük yer tutmaktadır. Geri dönüşlerde, yabancı düşmanlığı, işsizlik gibi sorunlar etkili olurken, ebeveynlerin "çocuklarının yabancı toplumunda kaybolmamaları" endişesi de büyük rol oynamaktadır. Bu durum çocukların anne ve babalarıyla birlikte Türkiye'ye kesin dönmelerine vesile olmaktadır. Almanya Çalışma Bakanlığı bünyesinde araştırmalar yapmakta olan "Isoplan" enstitüsünün 1994 yılı araştırma raporunda 40 bini aşkın Türkün kesin dönüş yaptığını belirlenmiş ve dönüş gerekçesinin başında % 82'lik oranla "Çocukların Anavatanında Türk kültürü ile yetişmesi" nedenin etken olduğu tespit edilmiştir. Ortaöğretim düzeyindeyken Türkiye'ye kesin dönüş yapan ailelerin çocukları üniversite eğitimlerine büyük oranda Almanca eğitim veren bölümlerde devam etmektedirler. Bu bölümleri tercih etmelerinin nedeni yabancı dili çok iyi bilmelerinden kaynaklanmaktadır.

Araştırmanın kapsamı ilk etapta "Yurtdışından Dönenler" olarak düşünülmüştür. Ancak, söz konusu bu bölümlerde yapılan önceki araştırmalar ve bu araştırmanın kapsamında olan Atatürk Üniversitesi'nin Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı ile Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği bölümlerinde yapılan ön araştırmalarda, öğrencilerin büyük oranının Federal Almanya dönmüş oldukları belirlenmiştir. Bu durum konunun "Yurtdışından" yerine "Federal Almanya'dan Türkiye'ye Dönen Öğrencilerden Üniversite Düzeyine Gelenlerin Uyum Sorunları" şeklinde irdelenmesine neden olmuştur.

Araştırmanın problemi, Federal Almanya'dan dönen bu gençlerin eğitim ve çevreye uyum sorunlarının belirlenmesi, bildikleri bir dille eğitim veren üniversitenin ilgili bölümlerini tercih etmelerindeki nedenlerinin irdelenmesi, daha farklı bölümlerde okuma isteklerini ve geldikleri ülkeye tekrar geri dönme eğilimlerinin ortaya konulması olarak belirlenmiş ve bu doğrultuda çözüm önerilerinin geliştirilmesi olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın amacı; F.Almanya'dan Türkiye'ye dönen öğrencilerden üniversite düzeyine gelenlerin uyum sorunlarını (Erzurum-Atatürk Üniversitesi'ndeki) belirleyip, çevreye uyum ve eğitim sistemindeki problemlerini ortaya koyup çözüm önerileri geliştirmektir. Bu doğrultuda sayfa 5'te "Amaç" kısmındaki sorulara cevap aranmıştır

Araştırma verileri, literatür taraması ve anket uygulaması yöntemi ile toplanmıştır. Denek grupları Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmada ayrıca örneklerin alma yoluna gidilmemiş, veriler evrenin tümünden elde edilmiştir. Uygulanan anket sonucunda elde edilen veriler istatistiksel işlemlere tabi tutulduktan sonra yorumlanmıştır.

Araştırma 1994-95 öğretim yılında öğretime devam eden ve yurtdışından dönen öğrencilerden anketin uygulandığı anda sınıfta bulunan 232 deneye uygulanmıştır. Anketin uygulandığı anda sınıfta bulunan öğrencilerin % 84.6'sı yurtdışından dönmüştür ve bu öğrencilerin % 99.2'si Federal Almanya'dan dönenlerdir. Deneklerin % 51.7'si Fen-Edebiyat Fakültesi, % 48.3'ü ise Eğitim Fakültesi öğrencisidir. Deneklerin % 50.4'ü erkek, % 49.6'sı kız öğrencileridir. Deneklerin % 37.1'i 1. sınıf, % 19.8'i 2.sınıf, % 22.4'ü 3.sınıf ve % 20.7'si 4. sınıftadır. Birinci sınıftaki yoğunlaşmanın nedeni anketin uygulandığı anda hazırlık sınıfı uygulamasının sona erdirilmesinden kaynaklanmaktadır. Deneklerin % 76.7'si 22 yaşında, % 11.2'si 21 yaşında, % 9.9'u 20 yaşında ve %2.2'si 19 yaşlarındadır.

Deneklerin % 3.9'u yurtdışında 16 yıl ve daha fazla, % 45.3'ü 11 ile 15 yıl arasında, % 11.6'sı 3 ile 5 yıl arasında, % 5.6'sı ise 0 ile 2 yıl arasında kalmışlardır. Deneklerin % 50.9'u yurtdışında ilkokula, % 30.8'i ortaokula, % 10.3'ü liseye, % 0.9'u meslek okullarına, % 0.9'u üniversiteye devam etmişlerdir. Yurtdışında her hangi bir eğitim ve öğretim kurumuna devam etmeyenlerin oranı ise % 3.9 dur.

Deneklerden anket yolu ile elde edilen bilgiler Evet, Kısmen, Hayır şeklinde sınıflandırılmış ve sorulara alınan cevaplar sınıflara, cinsiyetlere ve fakültelere göre değerlendirilmiştir. Sonuçlar kısa olarak özetlenecek olursa;

1 - Ortaöğretiminiz sırasında uyum gücünüzü çektiniz mi? sorusuna deneklerin % 46.7'si evet, % 37.4'ü kısmen, % 15.9'u hayır çekmedim şeklinde cevap vermişlerdir. Bu durumda cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Şu anda uyum gücünüzü çekiyor musunuz? sorusuna deneklerin % 15.6'sı evet % 44.1'i kısmen ve % 40.3'ü ise hayır artık uyum gücünüzü çekmiyorum yönünde görüş bildirerek cevaplamışlardır. Deneklerin görüşlerinde yine cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Deneklerin şu anda uyum gücünüzü çekiyor musunuz? sorusuna verdikleri cevapların sınıflar arasındaki dağılımı ise kısaca şöyledir; 1. sınıflarda evet diyenlerin oranı % 25.6 iken 4. sınıfa gelindiğinde bu oran % 6.3'e düşmektedir. Hayır uyum gücünüzü çekmiyorum diyenlerin 1. sınıflardaki oranı % 31.4 iken, bu oran 4. sınıfa gelindiğinde % 45.8'e çıkmaktadır. Bu durum kısmen seçeniginde ise sınıflar arasında dalgalanma göstermektedir. Dolayısıyla sınıflar arasında .05 anlamdarlık düzeyinde anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Yine deneklerin şu andaki uyum durumlarının bölümler arasında bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan kay kare çözümlemesinde de anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir.

Deneklerin uyumlarının ortaöğretimleri sırasındaki ve şu andaki durumlarını belirlemek için yapılan kay kare çözümlemesinde yine anlamlı bir farklılığın

olmadığı tespit edilmiştir. Her iki zaman diliminde de hayır uyum güçlüğü çekmiyorum diyenlerin oranı % 35.5 iken, her iki zaman dilimi içerisinde evet uyum güçlüğü çektim ve çekmekteyim diyenler ise % 18.1 dir.

Deneklerin ortaöğretimleri sırasında çektikleri uyum güçlüklerinin odaklaştığı noktalar % 36.6 ile okula uyumda, % 19.4 ile Türkçeye alışmada, % 13.8 ile çevreye uyumda ve % 2.6 ile ailevi baskılarda yoğunlaşmaktadır. Deneklerin % 10.8'i değişik nedenler ileri sürerken % 16.8' ise bu soruyu cevapsız bırakmışlardır. Yine yapılan kay kare çözümlemesinde deneklerin ortaöğretimleri sırasında çektikleri uyum güçlüklerinin odaklaştığı noktaların cinsiyetler arasında bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Deneklerin şu andaki uyum güçlüklerinin odaklaştığı noktalar ise şöyledir; % 45.3 çevre koşullarında, % 16.8 arkadaş ilişkilerinde, % 11.6 eğitim kalitesinde, % 9.4 ailevi baskılarda ve % 9.1 oranında ise daha farklı nedenlerde yoğunlaşmaktadır. Deneklerin % 16.8'i ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

2- "Üniversiteyi Türkiye'de okumaktan memnun musunuz?" sorusunu deneklerin % 30.4'ü evet, % 39.6'sı kısmen, % 30.0'ı ise hayır şeklinde cevaplamışlardır. Bu durumun cinsiyetler ve fakülteler arasında bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Deneklerin üniversiteyi Türkiye'de okumalarındaki memnuniyet veya memnuniyetsizliğin şu andaki uyumları ile olan bağlantısında .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır.

"Okuduğunuz bölümden memnun musunuz?" sorusunu deneklerin % 58.7'si evet, % 30.9'u kısmen ve % 10.4'ü hayır şeklinde cevaplamışlardır. Bu durumun cinsiyetler ve fakülteler arasında bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Deneklerin okudukları bölümden memnun olup olmama durumunun şu andaki uyumları ile olan ilişkisinde ise yine .05 düzeyinde manidar bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Denekler "Erzurum'da okumaktan memnun musunuz?" sorusuna % 14.6 ile evet, % 34.5 ile kısmen ve % 50.9 ile hayır şeklinde cevap vermişlerdir. Bu durumun cinsiyetler ve fakülteler arasında gösterdiği farkı belirlemek için yapılan kay kare çözümlemesinde anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Deneklerin Erzurum'da okumaktan memnun olup olmama durumlarının sınıflar arasındaki farkında .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Örneğin; 1. sınıfta Erzurum'da okumaktan memnun olanların oranı % 55.9 iken 4. sınıfa gelindiğinde bu oran % 2.9'a kadar düşmektedir. Buna karşın 1. sınıfta memnun olmayanların oranı % 33.0 düzeyinde iken bu oran 4. sınıfa gelindiğinde % 28.0 düzeyinde seyretnmektedir. Deneklerin üniversiteyi Erzurum'da okumaktan memnun olup olmama durumlarının şu andaki uyumları ile olan ilişkisini tespit edebilmek amacı ile başvurulan kay kare testinde de anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir.

Erzurum'da okumanın eğitimlerini hangi yönde etkilediğine ilişkin deneklerin görüşleri % 59.9 oranında olumsuz, % 11.6 oranında ise olumludur. Deneklerin % 23.3'ü ise Erzurum'da okumanın kendilerini olumlu veya olumsuz yönde etkilemediğini düşünmektedirler. Erzurum'da okumanın kendilerini olumsuz yönde edikilediğini ifade edenlerin bunu hangi nedenlere dayandırdıklarına ilişkin görüşleri % 36.2 lik bir oranla özellikle çevrenin öğrenciye olumsuz bakış açısında yoğunlaşmaktadır. Sosyal etkinliklerin kısıtlı oluşumu neden olarak ileri sürenlerin oranı % 34.0, olumsuz iklim şartlarını neden olarak görenlerin oranı ise % 15.4 tür. Eğitimin kalitesinin düşüklüğü ve çalışma ortamının yetersiz oluşu gibi nedenlerin ise küçük oranlarda olduğu görülmüştür.

3 - Deneklerin kendi beyanları doğrultusunda yurtdışındaki başarılarının % 35.0 oranında iyi, % 61.9 oranında orta ve % 3.1 oranında ise zayıf olduğu tespit edilmiştir. Şu andaki başarıları ise % 72.6 oranında iyi ve % 27.4 oranında orta derecededir. Her iki öğretim dilimi içerisindeki başarı durumlarının karşılaştırılmasındaki kay kare çözümlemesinde .05 düzeyinde anlamlı bir

farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Şu andaki başarı durumlarının cinsiyetler arasındaki farkın belirlenmesinde de yine anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir.

Deneklerin % 63.4'ü üniversite giriş sınavında zorlanmadıklarını, % 26.7' si kısmen zorlandıklarını, % 9.5'i ise zorlandıklarını belirtmişlerdir. Üniversite giriş sınavında kısmen zorlandıkları ve zorlandıklarını söyleyenlerin % 62.3'ü Türkçe dil zorluğunu, % 10.6'sı vakit yokluğunu ve % 1.2'si ise maddi imkansızlıkları zorlanmalarına neden olarak göstermişlerdir. Yine deneklerin % 25.9'u daha farklı nedenler ileri sürmüşlerdir. Deneklerin % 34.5'i üniversiteyi ilk girişlerinde, % 37.5'i ikinci girişlerinde, % 20.7'si üçüncü girişlerinde ve % 7.3'ü ise dördüncü ve daha fazla girişlerinde kazandıklarını belirtmişlerdir. Deneklerin % 29.3'ü okumakta oldukları bu bölüme tercih formunun 1. ile 5. sırasında, % 23.3'ü 6. ile 10. sırasında, % 23.3'ü 11. ile 15. sırasında ve % 24.1'i ise 16. ve yukarıdaki sıralamada yer verdiklerini belirtmişlerdir.

"Okumak istediğiniz başka bir bölüm var mı?" sorusunu deneklerin % 64.8'i evet ve % 35.2'si ise hayır şeklinde cevaplamışlardır. Bu durumun fakülteler arasında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Deneklerin başka bölümde okuma arzularının şu andaki uyumları ile olan ilişkisinde yine anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir. Deneklerin okumak istedikleri başka bilim dalları seçeneğinde % 77.7'lik oranla Sosyal Bilimler ilk sırada yer alırken, bunu % 13.5'lik oranla Fen Bilimleri ve % 8.8'lik oranla Sağlık Bilimleri izlemektedir. İstedikleri bölümleri kazanmaları halinde deneklerin % 81.6'sı bu bölümü başarı ile bitirebileceklerini söylerken, % 18.4'ü başarısız olabileceklerini belirtmişlerdir.

4 - Deneklerin % 40.5'i sürekli derslere iştirak ettiklerini, % 45.7'si ara sıra, %12.1'i soru sorulduğunda ve % 1.7'si ise derslere hiç iştirak etmediklerini belirtmişlerdir. Bu durumun cinsiyetler arasında gösterdiği farklılığı tespit edebilmek için yapılan kay kare çözümlemesinde .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

Deneklerin % 27.2'si aldıkları eğitimi yeterli görürken, % 40.9'u kısmen yeterli, % 31.9'u ise yetersiz görmektedir. Bu durumun fakülteler arasında gösterdiği farklılığı ortaya koyabilmek için yapılan kay kare çözümlemesinde .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Denekler aldıkları eğitimi yetersiz görmelerini % 29.7 oranında uygulama alanının olmayışına bağlamakta iken, % 24.3'ü ezbere dayalı bir eğitim verilmesine, % 23.0'ı araç-gereç noksanlığına, % 13.9'u hocalarının yetersizliğine, % 2.4'ü disiplin kurallarının katı oluşuna ve % 6.7'si daha farklı nedenlere dayandırmaktadırlar.

"Türkiye'de ezbere dayalı bir eğitim anlayışı hakimdir" yargısı denekler tarafından kabul görmüştür. Buna göre; deneklerin % 65.4'ü bu yargıyı doğru, % 32.0'ı kısmen doğru ve % 2.6'sı yanlış olarak nitelendirmişlerdir. Bu durumun fakülteler arasındaki farkın belirlenmesinde kullanılan kay kare testinde .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. "Türkiye'deki eğitimde katı disiplin kuralları hakimdir" yargısı da denekler tarafından onaylanmıştır. Buna göre; deneklerin % 51.5'i bu yargıyı doğru, % 38.5'i kısmen doğru ve % 10.0'ı yanlış olarak değerlendirmişlerdir. Söz konusu bu yargının yine fakülteler arasında bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek gayesi ile yapılan kay kare çözümlemesinde ise .05 düzeyinde manidar bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. "Türkiye'de uygulama ve araştırmaya yönelik eğitime az önem verilmektedir" yargısı da denekler tarafından kabul görmüştür. Buna göre; deneklerin % 76.2'si bu yargıyı doğru, %22.1'i kısmen doğru ve % 1.7'si yanlış olarak değerlendirmişlerdir. Yine bu durumun fakülteler arasında gösterdiği farklılığı belirlemek için yapılan kay kare çözümlemesinde ise .05 düzeyinde yine manidar bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

5 - Deneklerin arkadaşlık ilişkilerinde % 34.9'u bölümdeki arkadaşlarını tercih ettiklerini belirtirken, %30.2'si üniversite içerisinden, % 33.2'si her kesimden, % 0.9'u sadece yöre halkı ile arkadaşlık ilişkilerine girdiklerini belirtmişlerdir. Deneklerin % 0.9'u ise hiç arkadaşlık ilişkisine girmediklerini söylemişlerdir.

Deneklerin % 30.2'si eğitimleri sırasında arkadaşları ile kiraladıkları bir evde barındıklarını söylerken, % 51.7'si Kredi ve Yurtlar Kurumu yurtlarında, % 8.2'si özel yurtlarda, % 5.2'si ailesinin yanında, % 1.3'ü akrabalarının yanında ve % 3.4'ü ise daha farklı yerlerde barındıklarını ifade etmişlerdir.

Deneklerin % 91.8'i eğitim giderlerinin aileleri tarafından karşılandığını söylerken, % 6.9'u eğitim masraflarını kendilerinin karşıladığını ifade etmişlerdir.

6 - Deneklerin % 81.0'ı okullarını normal süresi içerisinde bitirebileceklerine, % 18.6'sı bitiremeyeceğine inanmaktadır. Okullarından normal süresi içerisinde mezun olamayacaklarına inananların % 26.2'si programın zorluğundan yakınmaktayken, % 21.4'ü bölüme karşı isteksizliğini, % 16.7'si uyum güçlüğü çekmelerini, % 2.4'ü ise maddi sorunlarının olarsını bu olumsuz duruma neden olarak göstermektedirler. Deneklerin % 33.3'ü ise daha farklı nedenler ileri sürmüşlerdir.

Deneklerin % 47.4'ü mezuniyet sonrasında bir istihdam kaygısı yaşadıklarını belirtirken, % 26.3'ü bu kaygıyı kısmen yaşadıklarını söylemişlerdir. Buna karşın deneklerin % 26.3'ü mezuniyet sonrasında her hangi bir istihdam kaygısı taşımadıklarını ifade etmişlerdir. Söz konusu bu kaygının cinsiyetler ve fakülteler arasında her hangi bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan kay kare çözümlemesinde ise .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Deneklerin % 38.0'ı turizm sektöründe, % 31.9'u öğretmenlik mesleğinde, % 15.7'si her hangi bir özel sektörde, % 9.2'si kendi özel işinde ve % 5.2'si bir devlet kuruluşunda memur olarak çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Deneklerin mezuniyet sonrasında çalışmak istedikleri sektörlerin cinsiyetler arasındaki farkını ortaya koyabilmek için yapılan kay kare çözümlemesinde .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Buna göre; öğretmenlik mesleğini kız

öğrencilerinin % 42.9'u, erkek öğrencilerinin ise % 21.4'ü tercih etmektedir. Yine turizm sektörünü tercih etmede bu durum kız öğrencilerine oranla erkekler lehine yarı yarıya bir farklılık göstermektedir. Bu durumun fakülteler arasındaki farkını belirlemek için yapılan kay kare çözümlemesinde .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

7 - Deneklerin % 21'i fırsat bulduklarında geldikleri ülkeye hemen geri döneceklerini, % 42.8'i ise mezuniyet sonrasında döneceklerini belirtmişlerdir. Buna karşın deneklerin % 36.2'si ise kesinlikle Türkiye'de kalmak istediklerini söylemişlerdir. Bu durum cinsiyetler arasında farklılık göstermektedir. Buna göre, kız öğrencilerin % 42.5'inin dönmeme isteğine karşın, erkek öğrencilerinin % 30.2'si dönme eğilimi içerisinde. Hemen geri dönme isteğinde ise kız öğrencilerinin % 13.3'lük oranına karşın, bu oran erkek öğrencilerinde % 28.4'tür. Deneklerin fırsat bulduklarında geldikleri ülkeye geri dönme eğilimlerinin şu andaki uyum durumları ile olan bağlantısını belirlemek için yapılan kay kare çözümlemesinde ise anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. Bu durumun çıkması şu anda uyum güçlüğü çekenlerin % 42.8'inin hemen dönme eğilimi içerisinde olmalarına karşın, uyum güçlüğü çekmeyenlerin % 15.4'unun dönme eğilimi içerisinde olmalarından kaynaklanmaktadır. Yine deneklerden şu anda uyum güçlüğü çekenlerin % 22.9'unun dönmeme eğilimine karşın, uyum güçlüğü çekmeyenlerin % 40.6'sının dönmeme eğilimi içerisinde olmaları da dikkat çekmektedir. Deneklerin geldikleri ülkeye geri dönme eğilimi durumunun fakülteler arasındaki farkın belirlenmesinde kullanılan kay kare çözümlemesinde ise .05 düzeyinde manidar bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir.

Deneklerin % 53.1'i yurtdışı imkanlarının fazla oluşunu dönme eğilimi içerisinde olmalarına neden olarak gösterirken, % 23.9'u Türkiye'de iş bulma kaygısından, % 6.3'ü uyum güçlüğü çekmelerinden, % 3.6'sı çevre baskısından ve % 13.1'i daha farklı nedenlerden dolayı geldikleri ülkeye geri dönmek istediklerini ifade etmişlerdir.

SONUÇ

Yurtdışından Türkiye'ye kesin dönüş yapan aileler ile eğitim çağındaki çocukları, Türkiye'de doğmuş ve yetişmiş olan akranlarına nazaran daha sorunlu oldukları bilinmektedir. Bu sorunların yaşanmasının temelinde esas itibarı ile bu çocukların iki kültür arasındaki bocalamalarından kaynaklandığı sık sık vurgulanmaktadır. Genel olarak ortaöğretim düzeyindeyken Türkiye'ye kesin dönüş yapmış olan bu çocuklarımızın üniversite düzeyine gelinceye kadar uyum problemlerini aşmaları ve Türkiye koşullarına her alanda intibak etmeleri hem ülkemiz açısından hem de kendileri açısından büyük önem arz etmektedir.

Bu araştırmada Erzurum-Atatürk Üniversitesi'nde öğretimlerine devam eden Federal Almanya'dan dönmüş olan gençlerimizin çevre ve eğitim sistemimizle olan sorunları incelenmiştir. Bu bağlamda karşılaşılan genel sonuçlar şunlardır;

Bu konu üzerinde yapılmış olan bir çok araştırmada olduğu gibi deneklerin Türkiye'ye döndükleri ilk yıllar olan ortaöğretimde genel anlamda bir uyum güçlüğü yaşadıkları bu araştırmada da ortaya çıkmıştır. Ancak şu andaki uyum problemleri büyük oranda düzelme eğilimi içerisine girmiştir. Bu durum sınıflar arasında kademeli olarak bir olumlu gelişme göstermektedir. Deneklerin ortaöğretimleri sırasında yaşadıkları uyum problemleri özellikle okul ve Türkçeye alışmada yoğunlaşırken, üniversite düzeyine geldikleri şu anda sorunlar özellikle çevre ile olan problemlerinde yoğunlaşmaktadır. Federal Almanya gibi ekonomik problemlerin olmadığı ve sosyal etkinliklerin yoğun olarak yaşandığı bir ülkeden Erzurum gibi Türkiye'nin doğu ucundaki kırsal bir kente gelmeleri bir noktada bu gençlerin çevre ile problemlerinin olmasında etkin olabilir.

Deneklerin üniversiteyi Türkiye'de okumalarındaki memnuniyet veya hoşnutsuzluk bir eşitlik arz etmektedir ve şu andaki uyumlarını olumlu veya olumsuz yönde etkilememektedir.

Denekler okudukları bölümden büyük oranda memnundurlar ve bu durumun uyumları ile doğrudan bir bağlantısı yoktur.

Denekler üniversiteyi Erzurum'da okumaktan memnun değillerdir. Bu durum özellikle sınıflar arasında belirgin bir şekilde düşüş içerisinde. Üniversiteyi Erzurum'da okuyan deneklerin uyum problemlerinde de belirgin bir şekilde olumsuz rol oynadığı görülmüştür. Yine bu durum deneklerin eğitimlerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle çevrenin kendilerine olumsuz bakışı ve bu yörede sosyal etkinliklerin kısıtlı oluşu kendilerini olumsuz yönde etkileyen nedenlerin başında gelmektedir.

Denekler yurtdışındaki eğitimlerinde başarılı olduklarını ifade etmişlerdir. Şu andaki başarı durumları da yine gayet olumludur.

Denekler üniversiteye giriş sınavında büyük oranda zorlanmamışlardır. Buna bağlı olarak denekler birinci veya ikinci girişlerinde okumakta oldukları bu bölüme girmişlerdir. Ancak bu bölümü kazanmalarında yabancı dili bilmelerinin de büyük etkisi olduğu gözardı edilmemelidir. Zorlananların ise hissedilir derecede Türkçe dil problemlerinden kaynaklanan bir sıkıntı yaşadıkları görülmüştür.

Deneklerin bu bölüme üniversite tercih formunun ilk sıralarında yer verdikleri görülmüştür. Bu durum deneklerin bu bölüme isteyerek ve severek geldikleri anlamına gelmektedir. Ancak deneklere yöneltilen "Okumak istediğiniz başka bir bölüm var mı?" şeklindeki bir başka soruyu büyük oranda "evet" şeklinde cevaplamaları esas itibarı ile bir çelişki doğurmaktadır. Okumak istedikleri başka bölümlerin sınıflandırılmasında ise deneklerin Sosyal Bilimler ile ilgili bölümlere istekli oldukları görülmüştür. Sosyal Bilimler kapsamında yer alan Uluslararası İlişkiler, Turizm ve farklı bir Yabancı Dil bölümünde okumak isterim türündeki cevaplar deneklerin ortaöğretimleri sırasında üniversiteye giriş için rehberlik hizmetlerinden yararlanamadıkları anlamına gelebilir.

Deneklerin büyük bir kısmı sınıfta dersler işlenirken derslere iştirak ettiklerini belirtmişlerdir. Aldıkları eğitimi kısmen de olsa yeterli görmekteyken, ancak aldıkları eğitimi yetersiz görenlerde Eğitim Fakültesi öğrencilerinin Fen-Edebiyat öğrencilerine oranla daha fazla oluştukları dikkat çekicidir. Aldıkları eğitimi yetersiz görenlerde sırasıyla; uygulama alanının olmayışı, ezbercilik ve araç-gereç noksanlığı gibi nedenler göze çarpmaktadır.

"Türkiye'de ezbere dayalı bir eğitim anlayışı hakimdir", "Türkiye'deki eğitimde katı disiplin kuralları hakimdir" ve "Türkiye'de uygulama ve araştırmaya yönelik eğitime az önem verilmektedir" şeklindeki yargılar hemen hemen tüm deneklerce onaylanmış ve kabul görmüştür.

Deneklerin arkadaşlık ilişkileri büyük oranda kampüs içerisi ile sınırlı kalmaktadır. Barındıkları yerler Kredi ve Yurtlar Kurumu Yurtları veya arkadaşları ile kiraladıkları bir evdir. Eğitim giderleri büyük oranda aileleri tarafından karşılanmaktadır.

Denekler okullarını normal süresi içerisinde bitirebileceklerine inanmaktadırlar. Okullarından normal süresi içerisinde mezun olamayacaklarına inanan denekler sırasıyla; öğretim programının zorluğunu, bölüne karşı isteksizliklerini ve uyum güçlüğü çekmelerini buna neden olarak göstermektedirler.

Denekler mezuniyet sonrasında bir istihdam kaygısı taşımaktadırlar, ancak bu durumun uyum sorunlarına olumlu veya olumsuz bir etkisi yoktur. Denekler mezuniyetleri sonrasında sırasıyla; Turizm sektöründe, öğretmenlik mesleğinde veya her hangi bir özel sektörde çalışmak istediklerini söylemişlerdir. Öğretmenlik mesleğinde çalışmak isteyen kız öğrencilerin oranı erkek öğrencilere nazaran yarı yarıya daha fazladır. Bu durum turizm sektöründe ise tam tersinedir. Yine öğretmenlik mesleğini Eğitim Fakültesi öğrencilerinin Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerine nazaran daha fazla tercih ettikleri görülmüştür.

Denekler genel olarak fırsat bulduklarında geldikleri ülkeye geri dönme eğilimi içerisinde oldukları. Geri dönme konusunda erkek öğrenciler kız öğrencilere oranla daha isteklidirler. Geri dönme eğilimi içerisinde olmaları deneklerin uyum sağlama problemleri ile doğrudan alakalıdır. Uyum sağladıklarını söyleyenlerin büyük bir kısmının geldikleri ülkeye geri dönmeme, uyum zorluğu çekenlerin ise geldikleri ülkeye geri dönme eğilimi içerisinde oldukları görülmüştür. Geri dönme eğilimi içerisinde olmalarının nedenleri ise sırasıyla; yurtdışı imkanlarının fazla oluşu, Türkiye'de iş bulma kaygısı, uyum güçlüğü ve çevre baskısı şeklindedir.

ÖNERİLER

1 - Deneklerin kendi ifadeleri doğrultusunda Türkiye'ye geldikleri ilk yıllar olan ortaöğretimleri sırasında bir uyum güçlüğü çektikleri ve Türkiye koşullarına intibak etme konusunda zorlandıkları tespit edilmiş durumdadır. Türkiye'ye kesin dönüş sonrasında bu gençlere yönelik bazı tedbirlerin alındığı da bilinmektedir. Bu problemlerin en aza indirilebilmesi için alınması gereken tedbirlerin esas itibarı ile iki ülkenin işbirliğiyle Türkiye'ye dönüşten önce Federal Almanya'da alınması gerekmektedir. Bu bağlamda Almanya'daki Türk çocuklarına Türkiye'den yeterli sayıda öğretmen gönderilmeli, Türk kültürü ve Türkçe dil eğitimine daha fazla önem verilmelidir. Böylelikle Türkiye'ye dönüşlerinde yaşadıkları şiddetli uyumsuzlukların kısmen azalabileceği düşünülebilir.

2 - Federal Almanya'dan dönen gençlerin büyük bir kısmının üniversitelerin Almanca eğitimi veren bölümlerine geldikleri tespitlerimiz arasındadır. Doğu Anadolu bölgesinde bulunan Erzurum-Atatürk Üniversitesinin ilgili bölümlerinde okuyan bu gençlerin çevreleriyle olan uyumsuzlukları dikkat çekmektedir. Buna bağlı olarak deneklerin arkadaşlık ilişkilerinin kampüs içerisi ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu uyumsuzluğun giderilmesinde sosyal etkinliklerin artırılmasının denekler üzerinde olumlu etkiler yaratacağı söylenebilir. Bunun için ilgili bölümlerin özellikle bu gençlere yönelik konferans, panel, sergi, müzik şölenleri, tiyatro gibi etkinlikleri organize etmeleri bir noktada uyumsuzlukların giderilmesine yardımcı olabilir. Ayrıca aile ve çevre gibi okul dışı kurumların eğitimdeki olumlu yönleri gözönüne alınarak okulla koordinasyonları sağlanmalıdır.

3 - Yurtdışından dönen gençlerin her iki kültürü özümsemiş grup olarak değerlendirilmesi mümkündür. Bu doğrultuda AT ülkeleri için geçerli olan serbest dolaşım hakkının en azından şimdilik yurtdışından dönen bu gençlere tanınması, söz konusu bu gençlerimizin doğup büyüdükları ülkeye gidip gelebilmelerini sağlayabilir. Bu da gençlerin yaşadıkları uyumsuzlukların kısmen giderilmesine

imkan tanıyabilir. Bu konunun AT ülkeleri ile Türkiye tarafından gündeme getirilmesi yararlı olacaktır.

4 - Deneklerin okudukları bölümlerden memnun olduklarını belirtmelerine karşın, başka bir bölümde okuma istekleride ağır basmaktadır. Bu durumun önlenmesi için ortaöğretimleri sırasında deneklere daha fazla rehberlik hizmeti sunulmalı ve isteklerine cevap verebilecek bölümlere yönelmeleri sağlanmalıdır.

5 - Bildikleri bir yabancı dili tekrar öğrenmeleri öğrenciler ve eğitimimiz açısından bir zaman ve emek kaybıdır. Öğrencilerin daha farklı bir yabancı dil bölümünde veya turizm gibi yabancı dile ihtiyaç duyulan bölümlerde okuma arzuları zaten mevcuttur. Bu durumda bu gençlerin özellikle ülkemizin turizm sektöründeki yabancı dil bilen eleman açığını rahatlıkla doldurabileceği düşünülmelidir. Yurdumuza gelen yabancı turistlerin büyük çoğunluğunun Almanya'dan olması bu gençlerin turizm sektörüne kaydırılmasının ne derece gerekli olduğunu da göstermektedir. Bu uygulamanın deneklerin mezuniyet sonrası yaşayabilecekleri istihdam kaygısının giderilmesine de yardımcı olabileceği düşünülebilir. Dolayısıyla söz konusu üniversitelerin bu bölümleri, ilgili öğrencilerin daha rahat girmelerine imkan tanıyacak şekilde cazip hale getirilmelidir.

6 - Ülkemizin yabancı dili çok iyi derecede bilen, yurtdışı deneyimi olan bu gençlere ihtiyacı vardır. Bunun için deneklerin geldikleri ülkelere geri dönme eğilimleri engellenmeli ve onlardan en iyi şekilde yararlanabilmenin yolları aranmalıdır.

7 - Deneklerin bu bölümlere gelirken zaten yabancı dile vakıf oldukları bilinmektedir. Bu durumun deneklerin aldıkları eğitimi yetersiz görmelerine neden olduğu düşünülebilir. Bu durumun giderilmesi öğrencilerin bilgi ve becerilerine yönelik olarak yeni öğretim programlarının geliştirilmesi ile mümkün olabilir.

8 - Federal Almanya'dan kesin dönüş yapan bu gençlerin çevre ve eğitim sistemimiz ile olan problemlerinin aşılmasında her iki ülkenin her konuda sürekli bir koordinasyon içerisinde çalışmaları yararlı olacaktır. Zira bu gençlerin Almanya'ya tekrar geri dönüş imkanları çok azdır, dönseler bile tekrar bir uyum sorunu yaşamaları muhtemeldir. Bu gençlerin üniversite sonrası yaşantılarının düzenli ve sorunsuz olması, uyum problemlerinin ve istihdam kaygılarının giderilmesi mümkün gibi görülmektedir.

9 - T.C Hükümetleri tarafından Alman müteşebbislerin Türkiye'de yatırım yapmalarının teşvik edilmesi, yurtdışından dönen bu gençlere yeni istihdam alanlarının sağlanmasına yardımcı olacaktır. Bu konuda Türk makamları Türkiye'de mevcut bir potansiyelin varlığını çeşitli platformlarda dile getirmelidirler.

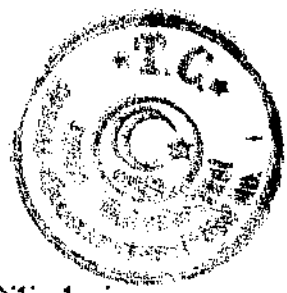
10 - Özellikle yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının sorunlarının çözülmesi için kurulması düşünülen Bakanlığın oluşturulması bir noktada sorunların daha yakından takip edilmesi ve bu gençlerimizin dönüş sonrası sıkıntılarının giderilmesi açısından yararlı olabilir.

11 - Federal Almanya'dan dönen bu gençlerin üniversite sonrası yaşantıları da takip edilmeli ve bunun için yapılacak lisans üstü çalışmaların ve bu alanda yapılacak olan bilimsel araştırmaların desteklenmesi yararlı olacaktır. Üniversitelerin Sosyal Bilimler Enstitüleri bünyesinde bu konu üzerine yeni araştırmaların yapılmasına imkan tanınması ve sorunların araştırmacılar tarafından özellikle Federal Almanya'da irdelenmeside bu noktada önem arz etmektedir.

12 - Yapılacak yeni araştırmaların Eğitim-Dil-Turizm üçgeninde olması, bu gençlerin yaşamakta oldukları uyumsuzluk sorunlarının bir çok boyutu ile ortaya çıkmasına ve çözüm önerilerinin daha geniş boyutta geliştirilmesine yardımcı olacağı gibi, turizm alanında yapılması muhtemel yatırımlara ve yetişmiş ara insan gücü kaynaklarına da ışık tutacaktır.

13 - Bütün bunların yanı sıra yurda dönen gençlerin ihtiyaçları ile ilgili üniversite düzeyindeki araştırmalar çoğaltılmalı ve araştırmalardan çıkan sonuçlara göre hizmetler başlatılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akhun, İ. (1988). **İstatistiksel Formüller ve Tablolar**. Ankara: Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Babalık, C.F. ve Diğerleri. (1988). **Yurtdışından Türkiye'ye Dönen Öğrencilerin Öğretim Sistemine Uyum Sorunları Sırasında Karşılaştıkları Güçlükler**. Balıkesir: Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğt. Fak.
- Binay, H. (1985). **Yurtdışında Bulunan Türk Çocuklarının Eğitim Problemleri**. Ankara: H.Ü. Sos. Hiz. Yüksekokulu Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 3, ss.179-187.
- Çekem, A. (1990). **Federal Almanya'dan Kesin Dönüş Yapan Gençlerin Ortaöğretimdeki Sorunları**. İstanbul: M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Sosyometri ABD. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Demiröz, F. ve Diğerleri. (1985). **Yurtdışından Dönen İşçi Çocuklarının Uyum Problemlerinin Okul Başarılarına Etkisi ve Türkiye'de Karşılaştıkları Uyum Güçlükleri**. Ankara: H.Ü. Sos. Bil. Yüksekokulu. (Bitirme Tezi).
- Friedrich-Ebert-Stiftung. (1991). **Geri Dönen İşçi Aileleri: Birinci ve İkinci Kuşağın Reintegrasyon Sorunları**. İstanbul: Wirtschaftsforum.
- Hesapçıoğlu, M. - Çağlar, A. (1987). **Yurtdışından Dönen İşçi Çocuklarının Türk Toplumuna ve Eğitim Sistemine uyum Sorunları**. İstanbul: M.Ü. Yayın No:498, Atatürk Eğitim Fak. Yayın No:12.
- Hisli, N. (1986). **Geri Dönüş Yapan İkinci Kuşağın Psikolojik Uyum Sorunları**. İzmir: E.Ü. Edebiyat Fak. Psikoloji Böl. Yayınları.

Hönekopp, H. (1987). **Dönüş Sonrası Yabancı Gençlerin Durumları** (İş Piyasası ve Mesleki Araştırma ile İlgili Bilgiler Dergisinin Özel Baskısı) Stuttgart/Berlin/Köln/Mainz : W. Kohlhammer Verlag.

Gürnüç, A. ve Diğerleri. (1985). **Federal Almanya'dan Dönen Türk İşçi Çocuklarının Türkiye'ye Döndükten Sonra Karşılaştıkları Güçlükler**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. (Bitirme Tezi).

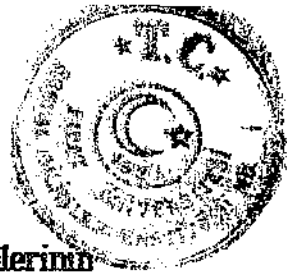
Isoplan. (1994). **Die Berufliche Reintegration Türkischer Remigranten Aus Deutschland** (Vorläufige Ergebnisse Eines Forschungsprojekts Im Auftrag Des Bundesministeriums Für Arbeit und Sozialordnung). Saarbrücken/Brüssel / Postdam: Isoplan Institut Für Entwicklungsforschung Wirtschafts-Und Sozialplanung.

Martin, L. Philip. (1991). **Bitmeyen Öykü: Batı Avrupa'ya Türk İşçi Göçü** (Özellikle Federal Almanya Cumhuriyeti'ne). Ankara: Uluslararası Çalışma Bürosu (ILO). Pelin Ofset, 1. Baskı.

Mercan, M. M. (1991). **Almanya ve Türkiye'de Özel Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**. Ankara: G. Ü. Sos. Bil. Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Narman, H. (1988). **Yurda Dönen ve Elazığ Atatürk Lisesi'nde Açılan Uyum Kursuna Katılan Türk İşçi Çocuklarının Sosyo-Kültürel uyum Sorunları**. Elazığ: F. Ü. Sos. Bil. Yayınları, Fırat Havzasının Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Kalkınması Sempozyumu Bildirileri Kitabı, ss. 567-577.

Osiander, K.- Zeger, J. (1988). **Rückkehr In Die Fremde**. (HWA-Akademiereihe,). Augsburg: Maro Druck.

Özben, Ş. (1991). **Yurtdışından Dönen İşçi Çocuklarının Uyum Problemlerinin Okul Başarılarına Etkisi ve Türkiye'de Yetişen Öğrencilerle Karşılaştırılması**. İzmir: D.E.Ü. Sosyoloji Bil. Enstitüsü Eğt. Bil. ABD. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Sağlam, M. (1989). **Federal Almanya İlkokullarında Türkiye ve Türk Kültürü Programının Etkinliği**. Kuzey Ren-Westfalya Örneği. Eskişehir: A. Ü. Sos. Bil. Enst. Eğt. Prog ve Öğrt. Böl. ABD. (Doktora Tezi).

Sonaer, G. (1985). **Yurtdışındaki Türk Gençlerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Alınan Tedbirler**, Ankara: H. Ü. Sos. Hiz. Yüksekokulu Dergisi, Cilt:3, Sayı:3, ss. 119-125.

Tarımeri, N. (1985). **İsviçre'de Yaşayan Türk Gençlerinin Sorunlarına Ait Gözlemler**. Ankara: H.Ü. Sos. Hiz.Yüksekokulu Dergisi, Cilt:3, Sayı:3, ss.179-187.

Tezcan, M. (1987). **Yurtdışından Dönen Gençlerin Uyum Sorunları** (Eğitim Sistemi ve Çevreye Uyumları). İstanbul: EnginYayınevi-Nurul Matbaacılık.

T.C. Çal. ve Sos. Güv. Bak. (1985). **Federal Almanya'dan Dönmekte Olan Vatandaşlarımızın Reentegrasyonlarına İlişkin Tedbirler**. Ankara: (Ünver,C.O. ve Sonaer,G'in Bakanlığın Yurtdışı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Adına Yaptıkları Çalışma).

T.C. Çal. ve Sos. Güv. Bak. (1991). **Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü 1990 Yılı Raporu**. Ankara: Yayın No: -

T.C. Çal. ve Sos. Güv. Bak. (1993). **Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü 1992 Yılı Raporu**. Ankara: Yayın No: 52.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (1984). **Yurtdışındaki İşçi Çocuklarının Din Eğitimi ve Yurda Dönüşlerinde Karşılaşabilecekleri Sıkıntılara Hal Çareleri**. Ankara. (Komisyon Raporu).

Tomanbay, İ. (1985). **Yurtdışından Dönen ve Ankara'daki Bazı Üniversitelerde Okuyan Gençlerimizin Türkiye'de Karşılaştıkları Uyum Güçlükleri**. Ankara: H.Ü. Sos. Hiz. Yüksekokulu Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 3, ss. 165-179.

Tufan, B. (1984). **Dış Göçe Katılan Çocukların Yurda Döndükten Sonraki Uyum Durumları** (Ankara Anadolu Lisesi Almanca Bölümü Orta I ve II. Sınıf Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma). Ankara: H.Ü. Yüksekokulu Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1-3, ss. 114-132.

Tufan, B. (1986). **Federal Almanya'dan Dönen Gençlerin Ruhsal Belirtileri ve Bunları Etkileyen Faktörler**. Ankara: H. Ü. Sos. Bil. Yüksekokulu Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 2-3, ss. 161-179.

Tufan, B. (1986). **Federal Almanya'dan Dönen ve Ankara Resmi Liselerinde Öğrenime Devam Eden Gençlerin Ruhsal Belirtileri ve Bunları Etkileyen Faktörler**. (Aile Sağlığı Açısından Karşılaştırmalı Bir Araştırma). Ankara: H. Ü. Çocuk Sağlığı Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

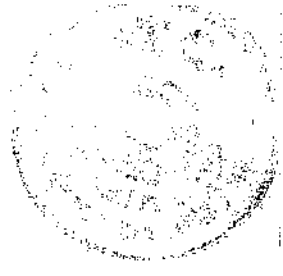
Tufan, B. (1987). **Türkiye'ye Dönen İkinci Kuşak Göçmen İşçi Çocuklarının Psiko-Sosyal Durumları**. Ankara: DPT Yayınları

Tufan, B - Yıldız, S. (1993). **Geri Dönüş Sürecinde İkinci Kuşak**. Ankara: H.Ü. Yayınları: B-36.

Tufan, B. (1994). **Göçmen İşçilerde İş Kazaları** (Almanya'da İş Kazası Geçirmiş Türkiye'ye Dönen İşçilerin Sosyal Psikolojik Özellikleri). Ankara: SSK Yayınları No: 556.

Widmann, H. - Abalı, Ü. (1988). **"Probleme Der Reintegration Türkischer Migrantenkinder"**, und **"Türkische Studierende In Der Bundesrepublik und Das Türkische Fernstudium"**. Giessen-Ankara: Justus-Liebig-Universität ve Hacettepe Üniversitelerinin düzenledikleri Türk-Alman İşbirliği Sempozyumu Bildirileri). ss. 5-11 ve ss. 69-78.

EKLER

	<u>Sayfa No</u>
1 - Anketin uygulanması için yapılan yazışmalar	98
2 - Anket Örneği	102

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanlığı

Sayı : B.30.2.FIR.0.30.00.01/300/ 67
Konu : Anabilim Dalı Kurul Kararları

Elazığ: 4.7.1995

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Anabilim Dalı Kurulu'muzun 3.7.1995 tarih ve 1994-95/14. oturumunda almış olduğu 24 sayılı karar ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim. Saygılarımla.

Yrd.Doç.Dr. Abdullah DİKLİ
Anabilim Dalı Başkanı V.

EKLER

- EK-1 Anabilim Dalı Kur.Kar. (1 adet - 1 sayfa)
- EK-2 Danışman Yazısı (1 adet - 1 sayfa)
- Ek-3 Tez Önerisi (1 adet)

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanlığı

ANABİLİM DALI KURUL KARARLARI

OTURUM TARİHİ

3.7.1995

OTURUM SAYISI

1994-95/14

Fakültemiz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Kurulu 3.7.1995 günü saat: 14.00'de Anabilim Dalı Başkan V. Yrd Doç Dr. Abdullah DİKİCİ başkanlığında toplanmış ve gündemindeki konuyu görüşerek aşağıdaki kararı almıştır

KARAR: 24

Anabilim Dalımız yüksek lisans öğrencisi Mustafa YAĞBASAN'ın "Federal Almanya'dan Türkiye'ye Dönen Öğrencilerden Üniversite Düzeyine Gelenlerin Uyum Sorunları (Atatürk Üniversitesi Örneği)" isimli tez önerisi danışmanı Yrd.Doç.Dr. Abdullah DİKİCİ'nin ilişikte sunulan raporu ile beraber incelendi ve öneri konusunun Anabilim Dalımızca da araştırmaya değer bir alan olduğuna oybirliği ile karar verildi

ANABİLİM DALI BAŞKAN V. Yrd.Doç.Dr. Abdullah DİKİCİ

ÜYELER	İMZA	ÜYELER	İMZA
Doç.Dr. Vehbi ÇELİK		Yrd.Doç.Dr. Mualla AKSU	
Yrd.Doç.Dr. Mehmet GÜROL	<i>[Signature]</i>		

100
T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ
ELAZIĞ

Sayı :B.30.2.FIR.0.70.00.00 /221/874-10827
Konu :Araştırma İzni

13.10.19935

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
ERZURUM

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencilerinden Mustafa YAĞBASAN'ın "F.Almanya'dan Türkiye'ye Dönen Öğrencilerden Üniversite Düzeyine Gelenlerin Uyum Sorunları" konulu tezi için Üniversitemiz Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü ile Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği Bölümü öğrencilerine ekte sunulan anketin uygulanabilmesi için gereğini mitsaadelerinize arz ederim. Saygılarımla.

Prof.Dr/ Eyüp G. İSBİR
Rektör

EKİ: 6

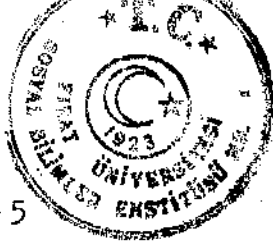

T.C.

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

17 / 10 / 1995

Bölüm : Genel Evrak

Sayı : 300X B.30.2.ATA.O.70.72.00/00/2802

Konu : Araştırma izni.

18.10.95*012693

FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
ELAZIĞ

İLGİ: 13.10.1995 tarih ve 10827 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Anabilim Dalı Yüksek lisans programı öğrencisi Mustafa YAĞBASAN'ın tez çalışması ile ilgili anket uygulaması Üniversitemizce uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi arz ve rica ederim.

Oral

Prof.Dr.Erol ORAL
REKTÖR

Değerli Öğrenciler;

Bu araştırma yurtdışından Türkiye'ye dönen öğrencilerden üniversite düzeyine gelen (Doğu Anadolu Bölgesindeki-Erzurum Atatürk Üniversitesi) çevreye ve eğitim sistemine uyum sorunlarının belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Söz konusu bu araştırma yurtdışından Türkiye'ye dönmüş öğrencilerin bir Doğu üniversitesinde yaşadıkları uyum güçlüklerinin hangi boyutta olduğunu ortaya koyması açısından önemlidir.

Anketteki sorulara verilecek cevaplar yalnızca Yüksek Lisans tez çalışması için kullanılacak ve gizlilik ilkesine kesinlikle uyulacaktır.Yardımlarınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı

Mustafa YAĞBASAN
Fırat Üniversitesi
Teknik Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi
23119 ELAZIĞ

Danışman Öğretim Üyesi

Yrd.Doç.Dr. Abdullah DİKLİCİ
Fırat Üniversitesi
Teknik Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
23119 ELAZIĞ

- 01- Cinsiyetiniz ? 01 ☐ Kız 02 ☐ Erkek
- 02- Kaçınıcı sınıftasınız? 02 ☐ 1. Sınıf 03 ☐ 2. Sınıf
04 ☐ 3. Sınıf 05 ☐ 4. Sınıf
- 03- Doğum Tarihiniz ? 01 ☐ 1974 ve öncesi 02 ☐ 1975 03 ☐ 1976
04 ☐ 1977 05 ☐ 1978 ve sonrası
- 04- Geldiğiniz Ülke ? 01 ☐ Almanya 02 ☐ Başka (Belirtiniz;.....)
- 05- Yurtdışında kaç yıl kaldınız? 01 ☐ 1-2 yıl 02 ☐ 3-5 yıl 03 ☐ 6-10 yıl
04 ☐ 11-15 yıl 05 ☐ 16 yıldan fazla
- 06- Yurtdışında her hangi bir okula devam ettiniz mi?
01 ☐ Devam etmedim 02 ☐ İlkokul 03 ☐ Ortaokul
04 ☐ Lise 05 ☐ Üniversite 06 ☐ Meslek Okulları
- 07- Yurtdışında eğitime devam ettiyseniz, sizce orada başarı durumunuz nasıldı?
01 ☐ İyi 02 ☐ Orta 03 ☐ Zayıf
- 08- Ortaöğretime Türkiye'de devam ettiyseniz uyum güçlüğü çektiniz mi?
01 ☐ Evet 02 ☐ Kısmen 03 ☐ Hayır
- 09- (Cevabınız Evet veya Kısmen ise) Uyum güçlüğü özellikle hangi noktada odaklaşmaktaydı?
01 ☐ Çevreye uyumda 02 ☐ Okula uyumda 03 ☐ Türkçe dil zorluğu
04 ☐ Ailevi baskılar 05 ☐ Başka (Lütfen yazınız;.....)

10-Üniversiteye giriş sınavında zorlandınız mı?

01 ☐ Evet

02 ☐ Kısmen

03 ☐ Hayır

11-(Cevabınız **Evet** veya **kısmen** ise) Zorluklar genelde hangi noktada odaklaşmaktaydı?

01 ☐ Çalışmaya vaktim olmadığından

02 ☐ Türkçe dil zorlугundan

03 ☐ Maddi sorunlardan

04 ☐ Diğer sebeplerden (Lütfen yazınız;.....)

12-Üniversiteyi kaçınıcı girişte kazandınız?

01 ☐ İlk girişte

02 ☐ İkinci girişte

03 ☐ Üçüncü girişte

04 ☐ Daha fazla

13-Bu bölüm ÖYS sınavında kaçınıcı tercihinizdi?

01 ☐ 1-5 arası

02 ☐ 6-10 arası

03 ☐ 11-15 arası

04 ☐ 16 ve yukarısı

14-Üniversite eğitimini Türkiye'de görmekten memnun musunuz?

01 ☐ Evet

02 ☐ Kısmen

03 ☐ Hayır

15-Bu bölümde okumaktan memnun musunuz?

01 ☐ Evet

02 ☐ Kısmen

03 ☐ Hayır

16-Üniversiteyi Doğu bölgesindeki bir ilde (Erzurum'da) okumaktan memnun musunuz?

01 ☐ Evet

02 ☐ Kısmen

03 ☐ Hayır

17-(Cevabınız **Kısmen** ve **Hayır** ise) Nedenleri sizce nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlemek isteyenler, ilgili maddelerden kendileri için önemli olan en fazla iki tanesini işaretleyebilirler)

01 ☐ Bu bölgelerde sosyal yaşantı yetersizdir

02 ☐ Bu bölgelerde batıya oranla eğitimin kalitesi düşüktür

03 ☐ Çevrenin öğrenciye bakış açısı olumsuzdur

04 ☐ Çalışma ortamı yetersizdir

05 ☐ İklim şartları elverişli değildir

06 ☐ Başka (Lütfen belirtiniz;.....)

18-Okuduğunuz bu bölüm dışında okumayı arzu ettiğiniz başka bir bölüm var mı?

01 ☐ Evet

02 ☐ Hayır

19-(Cevabınız **Evet** ise 19 ve 20. soruları da cevaplandırınız) Okumak istediğiniz bölüm hangisi olurdu?

01 ☐ Fen Bilimleri (Bilim dalını belirtiniz;.....)

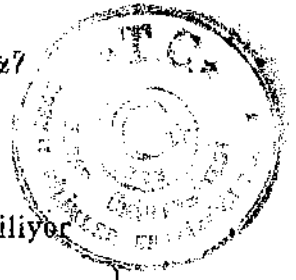
02 ☐ Sosyal Bilimleri (Bilim dalını belirtiniz;.....)

03 ☐ Sağlık Bilimleri (Bilim dalını belirtiniz;.....)

20-Bu bölümü kazanabileceğinize ve başarabileceğinize inanıyor musunuz?

01 ☐ Evet

02 ☐ Hayır

21-Bulduğunuz ilin sosyal şartları eğitiminizi hangi yönde etkiliyor?

01 ☐ Olumlu yönde etkiliyor

02 ☐ Olumsuz yönde etkiliyor

03 ☐ Olumlu veya olumsuz yönde etkilemiyor 04 ☐ Başka;

22-Okuduğunuz bu bölümde verilen eğitim düzeyini yeterli görüyor musunuz?

01 ☐ Yeterlidir

02 ☐ Kısmen yeterlidir

03 ☐ Yetersizdir

23-(Cevabınız **Kısmen yeterli** ve **Yetersiz** ise) Nedenleri sizce nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlemek isteyenler kendileri için önemli olan şıklardan en fazla **iki** tanesini işaretleyebilirler)

01 ☐ Ezbere dayalı bir eğitim verilmesi

02 ☐ Araç-gereç noksanlığı

03 ☐ Uygulama alanının olmayışı

04 ☐ Disiplin kurallarının katı oluşu

05 ☐ Hocaların yetersizliği

06 ☐ Başka (Lütfen belirtiniz;.....)

24-Sizce şu andaki başarı durumunuz nasıldır?

01 ☐ İyi

02 ☐ Orta

03 ☐ Zayıf

25-Derslere katılımınız ne sıklıkta oluyor?

01 ☐ Devamlı katılıyorum

02 ☐ Ara sıra katılıyorum

03 ☐ Soru sorulduğunda katılıyorum

04 ☐ Hiç katılmıyorum

26-Okul dışındaki arkadaşlarınız genelde kimlerdir?

01 ☐ Yine bölümdeki arkadaşlarım

02 ☐ Yöre halkından

03 ☐ Üniversitede, diğer bölümlerde okuyan arkadaşlar

04 ☐ Her kesimden

05 ☐ Hiç yok

27- Üniversite eğitimini sürdürürken nerede kalıyorsunuz?

01 ☐ Arkadaşlarımla kiralık bir evde

02 ☐ Ailemle birlikte

03 ☐ Kredi Yurtlar Kurumu yurdunda

04 ☐ Özel yurtlarda

05 ☐ Akraba veya tanıdıklarımın yanında

06 ☐ Başka (belirtiniz ;.....)

28-Eğitim giderlerinizi kim karşılıyor?

01 ☐ Ailem

02 ☐ Kendim

03 ☐ Burs alarak

04 ☐ Başka (Lütfen belirtiniz;.....)

29-Şu anda uyumda bir zorluk çekiyor musunuz?

01 ☐ Evet

02 ☐ Kısmen

03 ☐ Hayır

30-(Cevabınız **Evet** veya **Kısmen** ise) sizce en önemli nedeni nedir?

- 01 ☐ Çevre 02 ☐ Eğitim kalitesi 03 ☐ Arkadaşlık ilişkileri
04 ☐ Aile baskısı 05 ☐ Başka (Lütfen belirtiniz;.....)

31-Mezuniyet sonrasında bir iş kaygısı taşıyor musunuz?

- 01 ☐ Evet 02 ☐ Kısmen 03 ☐ Hayır

32-Mezuniyet sonrasında çalışmak istediğiniz sektör hangisidir?

- 01 ☐ Öğretmenlik 02 ☐ Her hangi bir devlet kuruluşunda memuriyet
03 ☐ Özel sektör 04 ☐ Turizm 05 ☐ Kendi özel işimde

33-İmkan bulduğunuzda geldiğiniz ülkeye tekrar geri dönmek ister misiniz?

- 01 ☐ Dönmem, ülkemde kalırım 02 ☐ Mezuniyetten sonra dönerim
03 ☐ Hemen dönerim

34-(Dönmek isteyenler) Dönmek istemenizdeki nedenler nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlemeniz gerekiyorsa, sizin için en önemli olan iki tanesini işaretleyebilirsiniz)

- 01 ☐ Uyum güçlüğü 02 ☐ Gelecekte iş bulma kaygısı
03 ☐ Çevrenin baskısı 04 ☐ Yurtdışındaki imkanların daha fazla oluşu
05 ☐ Başka (Belirtiniz;.....)

35-Geldiğiniz ülke ile kıyasladığınızda; sizce "Türkiye'de ezbere dayalı bir eğitim anlayışı hakimdir" yargısının doğruluk derecesi nedir?

- 01 ☐ Doğru 02 ☐ Kısmen doğru 03 ☐ Yanlış

36-Geldiğiniz ülke ile kıyasladığınızda; sizce "Türkiye'deki eğitim anlayışında katı disiplin kuralları hakimdir" yargısı doğru mudur?

- 01 ☐ Doğru 02 ☐ Kısmen doğru 03 ☐ Yanlış

37-Geldiğiniz ülke ile kıyasladığınızda; sizce "Türkiye'de uygulama ve araştırmaya yönelik bir eğitime daha az önem verilmektedir" yargısı doğru mudur?

- 01 ☐ Doğru 02 ☐ Kısmen doğru 03 ☐ Yanlış

38-Okulunuzu normal süresi içerisinde bitirebileceğinize inanıyor musunuz?

- 01 ☐ Evet 02 ☐ Hayır

39-Cevabınız **Hayır** ise, nedenini nasıl açıklarsınız?

- 01 ☐ Uyum güçlüğü çektiğimden 02 ☐ Maddi imkansızlıklardan
03 ☐ Okudüğüm bölüme karşı isteksizliğimden 04 ☐ Programın zorluğundan
05 ☐ Başka (Lütfen belirtiniz;.....)

40-Çevreye ve Eğitim sistemine uyumla ilgili eklemek istediklerinizi lütfen çok kısa olarak yazınız;

(.....)

